

Έτος Β'.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1874.

Φυλλ. Β'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

Συνειθίσαντες ἐξ ἀπαλῶν δούχων νὰ θεωρῶμεν τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς ὡς τὸ ἄκρον ἄκρον πάσης γνώσεως καὶ πάσης σοφίας, παραμελοῦμεν εἰς τὰ ἡμέτερα Ἐκπαιδευτήρια τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐγκαταλείπομεν τὴν σπουδὴν αὐτῶν εἰς τοὺς καταγινομένους μόνον περὶ τὰ θεολογικά. Κατ' ἐμὴν γνώμην ἡ μελέτη τῶν ρητόρων τῆς Ἐκκλησίας οὐ μόνον ὑπὸ θρησκευτικῆν ἐποψὴν εἶναι ἀναγκαῖα, ἀλλὰ δύναται εἰσέτι νὰ μαρρώσῃ πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ ἀναδείξῃ πολίτας ἱκανοὺς νὰ διαπρέψωσιν ἐπὶ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐγίνωσκον εἰμὴ μόνον τὴν δικανικὴν καὶ πολιτικὴν εὐγλωττίαν ἢ ἠθικὴν εὐγλωττίαν, τουτέστι ἢ εὐγλωττία πάντων τῶν λαῶν καὶ πασῶν τῶν ἐποχῶν, δὲν ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς εἰμὴ μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ μὲν
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α')

Κικέρων συνηγορεῖ ὑπὲρ πελάτου τινός, ὃ δὲ Δημοσθένης προσπαθεῖ ν' ἀναρρίπισκῇ τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς λαὸν παρακημάζοντα ἀμφοτέροι δὲν γινώσκουσιν ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ διεγείρουν τὰ πάθη στηρίζοντες τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ταρχῆς ἣν ρίπτουν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Ἡ τοῦ ἔμβωνος εὐγλωττία θηρεύει ἀπεναντίας τὴν νίκην αὐτῆς εἰς σφαῖραν ὑψηλοτέραν καὶ ἐνῶ καταπολεμεῖ τὰς ταραχὰς τῆς ψυχῆς ζητεῖ πῶς νὰ δελεάσῃ αὐτήν, ἀφοῦ δὲ κατευνάσῃ τὰ πάθη τότε ἐπιβάλλει τὴν θέλησίν της. Θεὸς καὶ ἀγάπη ἰδοὺ τὸ αἰώνιον καὶ ἀνεξάντλητον αὐτῆς θέμα. Δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε φατριαστικῶν ραδιουργιῶν, οὔτε δημαγωγικῶν συγκινήσεων, οὔτε ἐνδεχομένων περιστάσεων ὅπως ἀναφανῇ. Ἐν τῇ βαθυτέρᾳ εἰρήνῃ, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀσημοτέρου πολίτου θέλει ἐκφράσῃ τὰ ὑψηλότερα αὐτῆς ὀρμήματα, θέλει ἐμπνεύσει ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἀγνώστου ἀρετῆς καὶ θέλει συγκινήσει μέχρι δακρύων τοὺς ἀκροατὰς αὐτῆς διὰ τὴν τύχην ἀτόμου τινός περὶ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἐγένετο λόγος. Ἀνεπίδει-

τος φόβου και αδικίας, διδάσκει τοὺς βασι-
λεῖς χωρὶς ὄμως νὰ τοὺς προσβάλλῃ, παρη-
γορεῖ τὸν πτωχὸν χωρὶς ὄμως νὰ κολακεύῃ
τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ. Ἡ πολιτικὴ ὡς ἐπί-
σης τὰ κοσμικὰ πράγματα δὲν εἶναι ἄγνω-
στα εἰς αὐτήν, μὲ τὴν διαφορὰν ὄμως ὅτι
ἐνῶ ταῦτα ἀπετέλουν τὴν κυριωτέραν ἀφορ-
μὴν τῶν ἀρχαίων, ἀποβαίνουν δι' αὐτὴν δευ-
τερεύοντα ζητήματα· βλέπει αὐτὰ ἐκ τοῦ
ὑψους ἐξ οὗ δεσπόζει, καθὼς ὁ ἀετὸς παρα-
τηρεῖ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ἄρουρος τὰ χαμηλὰ
ἀντικείμενα τῆς πεδιάδος.

Ἐκεῖνο ὅπερ διακρίνει τὴν χριστιανικὴν
εὐγλωττίαν τῆς εὐγλωττίας τῶν Ἑλλήνων
καὶ τῶν Ῥωμαίων εἶναι ἡ εὐαγγελικὴ ἐκεί-
νη κατῆφεια ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐκείνη μελαγ-
χολία ἧτις κατὰ τὸν Λαβρουδέρον εἶναι ἡ ψυ-
χὴ αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς ὁποίας τρέφεται. Ἀνα-
γινώσκωμεν ἀπαξ ἢ δις τοὺς *Κατιλινακοὺς*
καὶ τοὺς *Βερρικοὺς* λόγους τοῦ Κικέρωνος,
τὸν περὶ *Στεφάνου* λόγον καὶ τοὺς *Φιλιππι-
κοὺς* τοῦ Δημοσθένους· ἀλλὰ μελετῶμεν ἀ-
καταπαύστως καὶ ἐξετάζομεν συνεχῶς τὰς
ὁμιλίαις τοῦ Χρυσοστόμου, τοὺς *ἐπιταφί-
ους λόγους* τοῦ Βασούτου καὶ τὰς διδα-
χὰς τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Μασιλῶνος.

Μετὰ πόσης φιλοκαλίας οἱ ῥήτορες τῆς
Ἐκκλησίας δὲν σκέπτονται ἐπὶ τῶν μαται-
οτήτων τοῦ κόσμου τούτου! « Ὁλος ὁ ἡμέ-
τερος βίος, λέγουσι, δὲν εἶναι εἰμὴ ἐφήμερος
μέθη, μεταχειριζόμεθα τὴν ἡμέραν ταύτην
ἐπιδιώκοντες τὰ μᾶλλον ἀλλόκοτα ὄνειροπο-
λήματα. Φθάνομεν εἰς τὸ ἔπακρον τῶν ἐπι-
θυμιῶν μας, ἀπολαμβάνομεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ
τῆς γῆς, γινόμεθα κυρίαρχοι αὐτῆς, ἀλλὰ
μετ' οὐ πολὺ ὁ θάνατος θέλει ἐξαλείφει τὰ
μηδαμινὰ ταῦτα πράγματα μετὰ τῆς μη-
δαμινότητός μας ».

Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν σκέψεων, τοσοῦτον
σοβαρὸν, τοσοῦτον ἐπίσημον καὶ φυσικῶς
κλίνον πρὸς τὸ ὑψηλὸν ὕψος, ἦτο πάντῃ ἄ-
γνωστον εἰς τοὺς ῥήτορας τῆς ἀρχαιότητος.
Οἱ ἔθνικοι κατέτριβον τὸν καιρόντων ἐπιδι-
ώκοντες τὰς σκιάς τοῦ βίου, ἠγνώουν δη-
λαδὴ ὅτι ἡ πραγματικὴ ὑπαρξίς δὲν ἀρχε-
ται εἰμὴ μετὰ θάνατον. Μόνον ἡ χριστιανι-

κὴ θρησκεία ἐθεμελίωσε τὸ μέγα ἐκεῖνο
σχολεῖον τοῦ γάρου, ἔπου ἐξεπαιδεύθη ὁ ἀ-
πόστολος τοῦ Εὐαγγελίου, μὴ ἐπιτρέπουσά
εἰς οὐδέναν νὰ κατασωτεῖται ὡς οἱ ἡμίσοι
τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὴν ἀθάνατον ἰδέαν
τοῦ ἀνθρώπου εἰς πράγματα ἐφήμερα καὶ
στιγμιαία. Ἡ εὐγλωττία τῶν ῥητόρων τῆς
Ἐκκλησίας ἔχει τι σεμνοπρεπές, ἰσχυρὸν, ἡ-
γεμονικὸν τὸ ὁποῖον μᾶς ὑποδουλοῦναι καὶ
μᾶς ἐκπλήττει. Αἰσθάνεται τις ὅτι ἡ ἀπο-
στολὴ αὐτῶν προέρχεται ἀνωθεν καὶ ὅτι δι-
δάσκουσι κατὰ ρητὴν διαταγὴν τοῦ Ὑψίστου,
μολονότι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐμπνεύσεων τού-
των, ἡ μεγαλοφυΐα αὐτῶν διατηρεῖ τὴν γα-
λήνην καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Μεταξὺ τῶν πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκ-
κλησίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν ἀναντιρ-
ρήτως ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ ἅγι-
ος Βασίλειος καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος. Αἱ ὁμι-
λίας τοῦ πρώτου περὶ *θανάτου*—περὶ *προ-
σευγῆς*—περὶ *τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι*
—περὶ *τῆς παραβολῆς τοῦ Ἀσότου*—περὶ
τῆς *δυσμερείας τοῦ Εὐτρόπιου* εἶναι ἀρι-
στοურγήματα. Ὁ Εὐτρόπιος ἰσχυρὸς εὐνοού-
μενος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου ἐκυβέρνα
ἀπολύτως τὸ πνεῦμα τοῦ κυρίου του. Ὁ ἡ-
γεμὼν οὗτος ἐπίσης ἀδύνατος νὰ ὑπερασπί-
ζηται τοὺς ὑπουργοὺς του ὅσον ἄφρων νὰ
προάγῃ αὐτοὺς εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα,
ὑπεχρεώθη ἀκούσιως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν
εὐνοούμενόν του. Ἐν ἀκαρτεῖ ὁ Εὐτρόπιος πί-
πτει ἐκ τῆς ἄκρας εὐθυμερίας εἰς τὴν χαλε-
πωτάτην δυσπραγίαν. Ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ
θέσει διατελῶν κατέφυγεν εἰς τὴν εὐσεβῆ
γενναϊότητα τοῦ Χρυσοστόμου τὸν ὁποῖον
πολλάκις εἶχεν ἐξυβρίσει καὶ εἰς τὸ ἄσυλον
τῆς Ἐκκλησίας ἦν δινηκεῖς ἐπολέμησεν.
Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἐνῶ ἐτελεῖτο ἡ θεία
μυσταγωγία, ὁ λαὸς ἔτρεξε σωφηδὸν εἰς τὴν
ἐκκλησίαν ὅπως ἴδῃ τὴν ἀσταςίαν τοῦ ἀν-
θρώπου καὶ τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπί-
νων μεγαλείων ἀπεικονισμένην ἐν τῷ προ-
σώπῳ τοῦ Εὐτρόπιου. Ὁ ἱερὸς ἐπίσκοπος
ὁμίλησε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου με-
τὰ τὸσαύτης ζωηρότητος καὶ εὐφραδείας
ὥστε μετέβαλε τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀπέχθειαν

ἦν ἡσθάνοντο διὰ τὸν Εὐτρόπιον εἰς συμ-
πάθειαν, συγκινήσας διὰ τῶν ἐπομένων ἐκ-
φραστικῶν λέξεων τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ μέ-
χρι δακρύων. « Ἄει μὲν, μάλιστα δὲ νῦν,
εὐκαιρὸν εἶπεν » Ματαιότης ματαιότητων!
τὰ πάντα ματαιότης » Ποῦ νῦν ἡ λαμπρὰ
τῆς ὑπατείας περιβολή; ποῦ δὲ αἱ φαιδραὶ
λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ κρότοι καὶ οἱ χοροί,
καὶ αἱ θαλίαι, καὶ αἱ πανηγύρεις; ποῦ οἱ
στέφανοι καὶ τὰ παραπετάσματα; ποῦ ὁ
τῆς πόλεως θόρυβος, καὶ αἱ ἐν ἵπποδρομί-
αις εὐφημῖαι, καὶ τῶν θεατῶν αἱ κολακεῖ-
αι; Πάντα ἐκεῖνα οἴχεται καὶ ἀνεμὸς πνεύ-
σας ἀθρόον τὰ μὲν φύλλα κατέβαλε, γυ-
μνὸν δὲ ἡμῖν τὸ δένδρον ἔδειξε, καὶ ἀπὸ
τῆς ρίζης αὐτῆς σαλευόμενον λοιπόν. Τοι-
αύτη γὰρ τοῦ πνεύματος γέγονε προσβο-
λή, ὡς καὶ πρόρριζον ἀπειλεῖν ἀνασπᾶν,
καὶ αὐτὰ διασαλεύσαι τοῦ δένδρου τὰ νεύ-
ρα. Ποῦ νῦν οἱ πεπλασμένοι φίλοι; ποῦ τὰ
συμπόσια καὶ τὰ δείπνα; ποῦ ὁ τῶν πα-
ρασίτων ἐσμός, καὶ ὁ δι' ὅλης ἡμέρας ἐγ-
χεόμενος ἄκρατος, καὶ αἱ ποικιλίαι τῶν
μαγεύρων τέχναι, καὶ οἱ τῆς δυναστείας
θεραπευταὶ οἱ πάντα πρὸς χάριν ποιούν-
τες καὶ λέγοντες; Νῦν ἦν πάντα ἐκεῖνα
καὶ ὄναρ, καὶ ἡμέρας γεννημένης ἠφανίσθη
ἄνθη ἦν ἑαρινά, καὶ παρελθόντος τοῦ ἔα-
ρος ἅπαντα κατεμαράνθη· σκιά ἦν, καὶ πα-
ρέδραμε· καπνὸς ἦν, καὶ διελύθη· πομφό-
λυγες ἦσαν, καὶ διερράγησαν· ἀράχνη ἦν
καὶ διεσπᾶσθη. Διὸ ταύτην τὴν πνευμα-
τικὴν ῥῆσιν ἐπᾶδωμεν συνεχῶς ἐπιλέγον-
τες « Ματαιότης ματαιότητων! τὰ πάν-
τα ματαιότης » Ταύτην γὰρ τὴν ῥῆσιν
καὶ ἐν τοίχοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν ἀγο-
ρᾷ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐν θύ-
ραις, καὶ ἐν εἰσόδοις, καὶ πρὸ πάντων ἐν
τῷ ἐκάστου συνειδῶτι συνεχῶς ἐγγράφθαι
δεῖ καὶ διαπαντὸς αὐτὴν μελετᾶν. Ἐπει-
δὴ ἡ τῶν πραγμάτων ἀπάτη, καὶ τὰ προ-
σωπεῖα, καὶ ἡ ὑπόκρισις, ἀλήθεια παρὰ
τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ, ταύτην καθ' ἐκά-
στην ἡμέραν καὶ ἐν δείπνῳ, καὶ ἐν ἀρίστῳ,
καὶ ἐν συλλόγοις ἐπιλέγειν ἕκαστον τῷ πλη-
σίῳ ἐχρήν, καὶ παρὰ τοῦ πλησίον ἀκούειν,

ὅτι. Ματαιότης ματαιότητων! τὰ πάντα
ματαιότης ».

Ὁ μεγαλοπρῆμων οὗτος συγγραφεὺς κα-
τέχει περιφανῆ καὶ ἐνδοξον θέσιν μεταξὺ
τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες διὰ
τῶν ἀθανάτων αὐτῶν ἔργων ἐδόξασαν τὴν
Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν γλαφυ-
ρὰν αὐτοῦ φράσιν καὶ τὴν περὶ τὴν ρητο-
ρίαν δεινότητα ἐπωνομάσθη Δημοσθένης
τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῖοντι· εἰς ἀμφοτέ-
ρου βλέπομεν τὴν αὐτὴν γεννιότητα τοῦ
πνεύματος, τὴν αὐτὴν σαφήνειαν, τὴν αὐ-
τὴν ἀφθονίαν, τὴν αὐτὴν τόλμην εἰς τὰς
εἰκόνας, τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ἀλληλου-
χίαν τῶν συλλογισμῶν, τὸ αὐτὸ ὕψος τῶν
ἐννοιῶν. Μεταξὺ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλη-
σίας μόνον μετὰ τοῦ Βασιλείου δύναται
νὰ παραβληθῇ. Ὁ μὲν Χρυσόστομος δια-
πρέπει διὰ τὸ μεγαλοπρεπές αὐτοῦ ὕψος,
ὁ δὲ Βασίλειος διὰ τὴν σεμνότητα τῶν
λίγων αὐτοῦ. Εἰς μὲν τὸν πρῶτον θαυμά-
ζει τις τὴν εὐροίαν, τὸ αὐτοφῶδες καὶ τὴν
χάριν τῆς φράσεως, εἰς δὲ τὸν δεύτερον
τὸ βάθος, τὴν συντομίαν καὶ τὴν συστρο-
φὴν τοῦ λόγου. Ὁ Χρυσόστομος θὰ ἦτον
ἀπαράμιλλος ἐὰν εἶχε τὴν ἀκριβοτομίαν
τοῦ Βασιλείου.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἱεροῦ τού-
του πατρὸς σώζονται διάφοροι δογματικαὶ
πραγματεῖαι, σχόλια ἐπὶ τῶν ἱερῶν γρα-
φῶν 447 λόγοι καὶ 249 ἐπιστολαί. Αἱ
περιφανέστεραι αὐτοῦ πραγματεῖαι εἶναι
Περὶ ἱερωσύνης εἰς βιβλία ἑξ—*Περὶ θεί-
ας προνοίας* εἰς βιβλία τρία—*Περὶ μονα-
χικοῦ βίου* εἰς βιβλία τρία καὶ δύο πραγ-
ματεῖαι περὶ *Συντριβῆς τῆς καρδίας*.

Ὁ μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη ἐν Καισα-
ρείᾳ τῆς Καππαδοκίας τὸ 329 ἐκ πατρὸς
μὲν Βασιλείου ἐπίσης καλουμένου καὶ ἐκ
μητρὸς Ἐμμελείας ὀνομαστῆς οὐσης διὰ
τὴν θεοσεβείαν καὶ φιλοπτωχίαν τῆς. (*)
Τελειώσας τὰ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος
τοῦ διδασκόμενα στοιχῶδη μαθήματα

(*) Τὰ κυριώτερα τῆς βιογραφίας ταύτης ἐ-
ρανίσθημεν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας
τοῦ E. Lefranc.

ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του κατὰ πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡπως ἀκροασθῆ τῆς διδασκαλίας τοῦ σοφιστοῦ Λιβανίου. Ὁ περὶ φημος οὗτος ρήτωρ δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸν διακρίνη μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαθητῶν, καὶ συνέλαθε ἕκτοτε δι' αὐτὸν τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ὑπόληψιν ἧς τεκμήρια ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ἐπιστολάς του. Μετέβη ἀκολούθως εἰς Ἀθήνας ὅπου εὗρών Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν συνῆψε μετ' αὐτοῦ στενωτάτην φιλίαν. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔκτον τῆς ἡλικίας του ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του διδάσκων τὴν ρητορικὴν καὶ ἀγούρων ἀπὸ τοῦ δικανικοῦ βήματος, ἀλλὰ φοβούμενος μήπως ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτοῦ κλονισθῆ ὡς ἐκ τῶν ἐπαίνων οὓς ἐτύγγανε παρὰ τῶν συμπολιτῶν του, ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον καὶ ἀπεχώρησε εἰς τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Πόντου ἡσυχαστήρια ἔνθα διέτριβον ἤδη ἀσκητικῶς ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ Μακρίνη ἡ ἀδελφή. Ἐνταῦθα συνέγραψε τοὺς ἀσκητικὰς αὐτοῦ λόγους ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ὁ διοργανισμὸς τῶν πλείστων μοναστικῶν καθιδρυμάτων ἐν τε τῇ Δύσει καὶ τῇ Ἀνατολῇ. Ἐν ἔτει 362 ἐπανῆλθεν ὁ ἅγιος Βασίλειος εἰς Καισάρειαν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς Εὐσεβίου, ὅστις ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ἱερέα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεγάλη ὑπόληψις αὐτοῦ ὡς ρήτορος διήγειρεν κἄπως τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Εὐσεβίου ἀπεχώρησεν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Πόντου, ἔνθα ἔμεινε μέχρι οὗ μαθῶν ὅτι Οὐάλης ὁ βασιλεὺς σκοπὸν εἶχε ν' ἀναγάσῃ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ νὰ δεχθῶσι τὰ δυσσεβῆ φρονήματα τοῦ Ἀρείου, ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν τοῦ ἀσθενοῦς Ἐπισκόπου καὶ ἀντέστη γενναίως διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ ἐνθέρμου αὐτοῦ ζήλου εἰς τὰς κακοδοξίας καὶ εἰς τὰ ληρημάτα τῶν αἰρετικῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐσεβίου, ἐν ἔτει 370, διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Καισαρείας θρόνον. Τὸ νέον τοῦτο ἀξίωμα ἠύξησε τὴν λαμπρότητα τῶν ἀρετῶν του. Ταπεινὸς κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ ὀλιγαρκὴς διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὁ θεὸς Βα-

σίλειος ἐδαπάνη τὰς προσόδους αὐτοῦ πρὸς περιθαλψὴν τῶν πτωχῶν ἢ πρὸς ἀνέγερσιν πτωχοκομείων διὰ τοὺς δυστυχεῖς ξένους. Μολονότι ἡ σκληραγωγία καὶ ἡ ἀσθένεια εἶχον καταβάλει τὴν φύσιν αὐτοῦ ἀδύνατον κρᾶσιν δὲν ἔπαυεν ὅμως τὰς συχνὰς αὐτοῦ ὀδοιπορίας ὡσάκις ἐπρόκειτο νὰ καταστρέψῃ τὰ σήγματα καὶ τὰς διαιρέσεις μεταξὺ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἢ νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς αἰρετικούς εἰς τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας. Ἐκήρυττεν ἀνεκδότως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξέπληρου μετ' ἀκαμάτου ζήλου ὅλα τὰ καθήκοντα ἀληθοῦς ἐπισκόπου καὶ ἀποστόλου. Ἀκλόνητος ἐν τῇ πίστει ἀντέστη εἰς τὰς κολακείας τοῦ Οὐάλεντος ὡς ἐπίσης εἰς τὰς ἀπειλὰς τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ. Ἀπὸ ἐποίμανε τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ὀκτὼ ὅλα ἔτη, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῷ 379 τιμώμενος καὶ θρηνούμενος οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν καὶ Ἰουδαίων.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἰναι τὰ ἐπόμενα ἀ.) Εἰς τὴν ἐξαήμερον ὁμιλίᾳ ἐννέα — β.) Ὅμιλία δεκάεπτά εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ — γ.) Ὅμιλία τριάκοντα περὶ διαφορῶν δογματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀντικειμένων — δ.) Παναγυρικοὶ λόγοι — ε.) Ἀντιρρητικὸς τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ δυσσεβοῦς Εὐνομίου εἰς λόγους πέντε. — ς.) Ἐρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. — ζ.) Περὶ βαπτίσματος λόγοι δύο — η.) Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀσθροίας — θ.) Κεφάλαια τριάκοντα περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος — ι.) ἡ θεία λειτουργία — ια.) Ἀσκητικά — ιβ.) Ἐπιστολαὶ 370.

Ὁ Μέγας Βασίλειος συνέγραψεν, ὡς ἐρρέθη, ἐπὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου σειρὰν ὁμιλιῶν ἣν ὠνόμασεν *εξαήμερον*. Εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας ἦτο κοινὴ συνήθεια καὶ καθήκον τῶν ἀρχιερέων νὰ ἐξηγῶσιν εἰς τὸν λαὸν τὰς ἱεράς Γραφάς καὶ νὰ διευκρινίζωσι τὰ δυσνόητα χωρία. Ἐξ ὅλων τῶν σωζομένων λόγων ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν οὐδεὶς δύναται νὰ

συγκριθῆ μετὰ τὰς ὁμιλίαις τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Ἀναλύσας εἰς τοὺς τρεῖς πρώτους λόγους τὸν σκοπὸν τῆς δημιουργίας ὁ ρήτωρ ἐξακολουθεῖ εἰς τὸν τέταρτον νὰ παριστάνῃ μετὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὰ ὕδατα καὶ ὑπομνηματίζων τὸ χωρίον τῆς ἱεράς Γραφῆς λέγει: « Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν... Ἦδὺ μὲν γὰρ θεάμα λευκαιομένη θάλασσα, γαλήνης αὐτὴν σταθερὰς κατεχούσης ἠδὺ δὲ καὶ ὅσον πραεῖαις αὔραις τραχυνομένη τὰ νῶτα, πορφύρουσαν χροάν ἢ κυανὴν τοῖς ὄρωσι προσβάλλῃ ὅτε οὐδὲ τύπτει βιαίως τὴν γείτονα χέρσον, ἀλλ' οἶον εἰρηναίως τισιν αὐτὴν περιπλοκαῖς κατασπάζεται. Οὐ μὲν οὕτω καὶ Θεῷ οἰεσθαι χρὴ τὴν γραφὴν εἰρηκέναι καλὴν καὶ ἡδέαν ὠφθῆναι τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τὸ καλὸν ἐκείνω τῷ λόγῳ τῆς δημιουργίας κρίνεται. Πρῶτον μὲν ὅτι ἡ πηγὴ τῆς περὶ γῆν ἀπάσης νοτίδος ἐστὶ τὸ τῆς θαλάσσης ὕδωρ... Καλὴ ἡ θάλασσα τῷ Θεῷ, διότι ποταμῶν οὔσα δοχεῖον εἰς ἑαυτὴν τὰ πανταχόθεν καταδέχεται ρεύματα, καὶ μένει τῶν ὄρων εἰσω τῶν ἑαυτῆς ἡ καλὴ καὶ διότι τοῖς ἀερίοις ὕδασιν ἀρχὴ τίς ἐστι καὶ πηγὴ, θαλπομένη μὲν τῇ ἀκτίνι τοῦ ἡλίου, ἀποτιθεμένη δὲ τὸ λεπτόν τοῦ ὕδατος διὰ τῶν ἀτμῶν ὅπερ ἐλκυσθὲν εἰς τὸν ἄνω τόπον, εἶτα καταψυχθὲν διὰ τὸ ὑψηλότερον γενέσθαι τῆς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀνακλάσεως τῶν ἀκτίνων, καὶ ὁμοῦ τῆς ἐκ τοῦ νέφους σκιᾶς τὴν φύξιν ἐπιτεινούσης, ὑετὸς γίνεται καὶ πιαίνει τὴν γῆν... Καλὴ δὲ καὶ ἄλλως παρὰ Θεῷ, ὅτι περισφίγγει τὰς νήσους, ὁμοῦ μὲν κόσμον αὐταῖς, ὁμοῦ δὲ καὶ ἀσφάλειαν παρεχομένη δι' ἐαυτῆς. Ἐπειτα καὶ ὅτι τὰς πλείστον ἀλλήλων διεστώσας ἡπείρους συνάπτει δι' ἐαυτῆς, ἀκώλυτον τοῖς ναυτιλλομένοις τὴν ἐπιμιξίαν παρεχομένη δι' ὧν καὶ ἱστορίας τῶν ἀγνοουμένων χαρίζεται, καὶ πλοῦτου πρόξενος ἐμπόροις γίνεται, καὶ τὰς τοῦ βίου χρεῖας ἐπανορθοῦται ῥαδίως, ἐξαγωγὴν μὲν τῶν περιττῶν τοῖς εὐθηνουμένοις παρεχομένη, ἐπανόρθωσιν δὲ τοῦ λείποντος χαρίζομένη, τοῖς ἐνδέσει »

Ἡ δημιουργία τῶν φυτῶν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς πέμπτης ὁμιλίας ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς φαίνεται συγχρόνως ποιητῆς, σοφὸς καὶ ἠθογράφος. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ δὲν ἠξέουρε τις τί πρῶτον νὰ θαυμάσῃ, ἢ νὰς λαμπρὰς ἐκείνας περιγραφὰς ἐν αἷς μᾶς παριστάνει τὴν πρὸ ὀλίγου ξηρὰν καὶ ἄγονον γῆν παράγουσαν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς ἄνθη καὶ καρπούς ἢ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐκείνας μελέτας ἐπὶ τῆς γεννήσεως, αὐξήσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν φυτῶν, αἵτινες ὑποθέτουν εἰς τὸν συγγραφέα πνεῦμα θεωρητικόν, θαυμάσιον ὀξυδέρκειαν καὶ πολυμάθειαν εὐρυτάτην, ἢ τέλος τὰς ὑψηλὰς ἐκείνας ἐννοίας τοῦ χριστιανοῦ φιλοσόφου ὅστις μεταβαίνων αἰφνιδίως ἐκ τῶν σκέψεων τῆς φύσεως εἰς σκέψεις τάξεως ὑψηλοτέρας κραυγάζει εἰς τὴν θέαν ἄνθους τινός. Ἴδου ἡ εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης! Ἐν τῇ ἕκτῃ ὁμιλίᾳ διαπραγματεύεται περὶ τῆς δημιουργίας τῶν φαινῶν ἀστέρων. Ἐνταῦθα ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὁμιλίαις εὐρίσκει τις τὴν ἐκδήλωσιν τῆς πνευματικότητος ἐκείνης ἧς κείμενον καὶ διασάφους εἶναι ἡ φύσις. Ἡ ὁμιλία αὕτη τελευτᾷ διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης σκέψεως. « Εἶποτε οὖν ἐν αἰθρία νυκτερινῇ πρὸς τὰ ἄρρητα κάλλη τῶν ἀστρῶν ἐνατενίσας, ἐννοίαν ἔλαβες τοῦ τεχνίτου τῶν ὅλων, τίς ὁ τοῖς ἄνθεσι τοῦτοις διαποικίλας τὸν οὐρανόν, καὶ ὅπως ἐν τοῖς ὁρωμένοις πλέον τοῦ τερπνοῦ τὸ ἀναγκαῖον ἐστί. Πάλιν ἐν ἡμέρᾳ εἰ νήφοτι τῷ λογισμῷ κατέμαθες τὰ τῆς ἡμέρας θαύματα, καὶ διὰ τῶν ὁρωμένων ἀνελογίσω τὸν οὐχ ὁρώμενον, ἐμπαράσκευος ἦκεις ἀκροατῆς καὶ τρέπων τῷ πληρώματι τοῦ σεμνοῦ τούτου καὶ μακαρίου θεάτρου. Δεῦρο δὴ οὖν, ὡς περ οἱ τοὺς ἀήθεις τῶν πόλεων τῆς χειρὸς λαβόμενοι περιηγοῦνται, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὰ κεκρυμμένα θαύματα ὑμᾶς τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ξαναγῆσω » — Ἐν τῇ ἑβδόμῃ καθὼς καὶ ἐν τῇ ὀγδόῃ καὶ ἐννάτῃ ὁμιλίᾳ ὁ ρήτωρ παρατηρεῖ τὰς διαφορὰς τάξεις τῶν ζώων καὶ περιγράφει τὴν φύσιν, τὰ ἦθη, τὴν ἐμφυτον ῥοπήν καὶ τὰς μεταναστεύσεις αὐτῶν, ἀνα-

μιγνύων τὰς σπουδαίας ταύτας μελέτας διὰ ἠθικῶν σκέψεων.

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος συνέταξεν ἐπὶ τῶν ἱερῶν γραφῶν διαφόρους ὁμιλίας τῶν ὁποίων μόνον ἀποσπάσματα τινὰ σώζονται καὶ ἄτινα δικαιολογοῦσι τὸν ἔπαινον ὃν περὶ αὐτῶν κάμνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Λαλήσας προκαταρκτικῶς περὶ τῶν καλλωνῶν τοῦ Ψαλτηρίου ὁ ρήτωρ ἐπιλαμβάνεται τῆς οὐσίας καὶ φθάνων εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου λέγει «Ὁδὸς μὲν οὖν ὁ βίος εἴρηται διὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος ἐκάστου τῶν γεννηθέντων ἐπειξίν. Ὡσπερ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καθεύδοντες αὐτομάτως ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἐπὶ λιμένας ἄγονται, καὶ αὐτοὶ μὴ αἰσθάνονται, ἀλλ' ὁ δρόμος αὐτοῦ πρὸς τὸ τέλος ἐπείγει» οὕτω καὶ ἡμεῖς τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς ἡμῶν παρραρέοντος, οἷόν τιμι κίνεσαι συνεχῆ καὶ ἀπαύστῳ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστος πέρας τῷ λανθάνοντι δρόμῳ τῆς ζωῆς ἡμῶν κατεπειγόμεθα. Οἷον καθεύδεις; καὶ ὁ χρόνος σὲ παρατρέχει. Ἐργήγορας, καὶ ἄσχυλος εἰ τὴν διάνοιαν; ἀλλ' ὅμως ἡ ζωὴ δαπανᾶται, καὶ τὴν αἰσθησὶν ἡμῶν διαφεύγει. Δρόμον οὖν τινὰ τρέχοντες πάντες ἄνθρωποι, πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἕκαστος ἐπειγόμενος. Διὰ τοῦτο πάντες ἐσμὲν ἐν ὁδῷ. Καὶ οὕτω δ' ἂν λάβοις τῆς ὁδοῦ τὴν ἔννοιαν; ὁδοιπόρος ἐφέστηκας τῷ βίῳ τούτῳ; παρέχη, πάντα κατόπιν σου γίνεται. Ἴδες ἐπὶ τῆς ὁδοῦ φυτὸν ἢ πῶαν ἢ ὕδωρ, ἢ ὅ,τι ἂν τύχη τῶν ἀνίων θεάματος μικρὸν ἐτέρφθης, εἶτα παρῆδραμες. Πάλιν ἐνέτυχες λίθοις καὶ φάραγι καὶ κρημνοῖς καὶ σκοπέλοις, ἤπου καὶ θηρίοις καὶ ἀκάνθαις καὶ ἔρπετοις, καὶ τισιν ἄλλοις τῶν ὀχληρῶν; μικρὸν ἠνιάθης, εἶτα κατέλιπες. Τοιοῦτος ὁ βίος, οὔτε τὰ τερπνὰ μόνιμα, οὔτε τὰ λυπηρὰ διαρκῆ κεκτημένος. Ἡ ὁδὸς οὐκ ἔστι σὴ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ παρόντα σά. Ἐπὶ τῶν ὀδευόντων ὁμοῦτε ὁ πρῶτος τὸ ἴχνος ἐκίνησε, καὶ εὐθὺς ὁ μετ' αὐτὸν τὴν βᾶσιν ἤνεγκε, καὶ μετ' ἐκείνου ὁ ἐφεπόμενος. Σκόπει δὲ καὶ τὰ τοῦ βίου εἰ μὴ παραπλήσια: σήμερον τὴν ἡμέραν οὐ ἐγεώργησας, καὶ αὔριον ἄλλος, καὶ

μετ' ἐαεῖνον ἕτερος. Ὅρας τοὺς ἀγρούς τοῦτους καὶ τὰς πολυτελεῖς οἰκίας; πόσα ἤδη ὀνόματα τούτων ἕκαστον ἤμειψε; τοῦ δεῖνος ἐλέγετο; εἶτα μετωνομάσθη πρὸς ἕτερον πρὸς τὸν δεῖνα μετέβηεν; εἶτα νῦν ἄλλου γένεται. Ἄρ' οὐχ' ὁδὸς ἡμῶν ὁ βίος, ἄλλοτε ἄλλον μεταλαμβάνων, καὶ πάντας ἔχων ἀλλήλοις ἐφεπόμενος. Τὴν αὐτὴν ἀλληγορίαν περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλην τινὰ ὁμιλίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἢν λίαν ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη ὁ Βοσσανέτος εἰς τοὺς ἐπιταφίους αὐτοῦ λόγους. Ἐχει δὲ οὕτως.

«Ἡ οὐχὶ καὶ ὑμῖν, δοκεῖ συνεχῆς τις ὁδὸς ὑψηλῶσθαι ἢ παρούσα ζωὴ, καὶ πορεία διειλημμένη ταῖς ἡλικίαις καθάπερ σταθμοῖς; ἀρχὴν μὲν ἕκαστω τῆς ὁδοιπορίας παρέχουσα τὰς τῶν μητρῶν ὠδίνας; τέρμα δὲ ὑποδεικνύουσα τοῦ δρόμου τὰς τῶν τάφων σκηνάς, καὶ πρὸς ἐκεῖνας ἅπαντας ἄγουσα; τοὺς μὲν θᾶπτον, τοὺς δὲ βραδύτερον; καὶ τοὺς μὲν διὰ πάντων τῶν τοῦ χρόνου διαστημάτων ὀδεύσαντας; τοὺς δὲ οὐδὲ τοῖς πρώτοις ἐναυλισθέντας τοῦ βίου σταθμοῖς. Τὰς μὲν οὖν ἄλλας ὁδοὺς, ὕσαι πρὸς πόλιν ἐκ πόλεως ἄγουσιν, ἔστιν ἐκκλίναι καὶ μὴ ὀδεύσαι τὸν μὴ βουλόμενον; αὕτη δὲ, καὶ ἡμεῖς ἀναβάλλεσθαι βουληθῶμεν τὸν δρόμον, περιλαβοῦσα πρὸς βίαν, ἐπὶ τὸ τεταγμένον τοῦ δεσπότητος πέρας ἔλκει τοὺς ἐπ' αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἔστιν, ἀγαπητοί, τὸν ἅπαξ ὑπεκδραμόντα τὴν ἐπὶ τὸνδε τὸν βίον φέρουσαν πύλην, καὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐπιβάντα, μὴ καὶ πρὸς τὸ τέλος ταύτης ἐλθεῖν; ἕκαστος δὲ ἡμῶν μετὰ τοῦ τοῦ μητρῶους κύλπου ἀποφυγεῖν, εὐθὺς τοῖς τοῦ χρόνου ρεύμασιν ἐνδεθεῖς ὑποσύρεται; κατόπιν αἰεὶ τὴν βεβιωμένην ἡμέραν ἔων, καὶ πρὸς τὴν χθὲς ἐπανελθεῖν οὐδέποτε, καὶ θελήσοι, δυνάμενος. Ἡμεῖς δὲ, ἠδόμεθα ἐπὶ τὰ πρόσω φερόμενοι, καὶ τὰς ἡλικίας ἀμείβοντες, ὡς τι προσλαμβάνοντες, χαίρομεν, καὶ μακάριον κρίνομεν, ὅταν ἐκ παιδὸς μὲν ἀνὴρ, ἐκ δὲ ἀνδρὸς γέννηται τις προσβύτης; ἀγνοοῦμεν δὲ ἄρα, τοσοῦτον ἀπολύοντες ἕκαστοτε τῆς ζωῆς, ὅσον ἐξήσαμεν.

Καὶ οὐκ αἰσθανόμεθα δαπανωμένου τοῦ βίου, καὶ τοι γὰρ αἰεὶ μετροῦντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ παραδραμόντος καὶ παρραρέοντος, οὐδὲ ἐννοοῦμεν ὡς ἄρα ἄδηλον, ὅπόσον ὁ πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην ἐκπέμψας ἡμᾶς, ἐνδοῦναι τῷ δρόμῳ χρόνον βουλήσεται, καὶ πότε ἐκάστῳ τῶν δρομέων ἀνοίξει τῆς εἰσόδου πᾶς πύλας, καὶ ὅτι δεῖ παρασκευασμένος ἐφ' ἡμέραν εἶναι πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἡμᾶς, καὶ τὸ τοῦ δεσπότητος νεῦμα περιμένειν ἐστῶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς;»

Ἐν ἐκ τῶν μᾶλλον διδασκαλικῶν συγγραμμάτων τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἶναι καὶ ὁ Παραινετικὸς αὐτοῦ λόγος πρὸς τοὺς νέους. Ἐκ τῶν πολλῶν παραθέσεων ὧν γέμει ἢ πραγματεία αὕτη βλέπει τις διὰ τίνων σπουδῶν ὁ συγγραφεὺς ἀνέπτυξε τὴν μεγαλοφυῖαν αὐτοῦ καὶ ἐμόρφωσε τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν ἀνδρικήν εὐγλωττίαν. Διὰ τοῦ λόγου τούτου ὁ θεῖος πατὴρ ἀποτείνεται εἰς νέους χριστιανούς μαθητάς καὶ συμβουλεύει αὐτούς πῶς πρέπει νὰ σπουδάζουν τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα εὐρίσκομεν τὰ σοφώτερα παραγγέλματα, λεκτικὸν καθαρὸν καὶ κομψόν; καὶ τὴν χριστιανικὴν σοβαρότητα μεμιγμένην μὲ τὰ θελγητρά ζωηρᾶς καὶ ἀνθηρᾶς φαντασίας.

Δικαίως ἐπιωνόμασαν τὸν ἅγιον Βασίλειον *ἱεροκήρυκα τῆς ἐλεημοσύνης*. Πατὴρ τῶν πτωχῶν καὶ φίλος τῶν τεθλιμμένων ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διήρχετο τὴν γῆν εὐεργετῶν καὶ διδάσκων. Εἰς λιμὸν τινὰ καταμαστίζοντα τὴν Καππαδοκίαν εἶχε δάσει ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του πρὸς περιθάλψιν τῶν πτωχῶν προεχειρισθεὶς δὲ ἐπίσκοπος ἐτρέφετο μόνον διὰ ξηροῦ ἄρτου καὶ ὀλίγων λαχάνων ὅπως δύναιτο εὐκολώτερον νὰ συντρέχη τὰς ἀνάγκας τῶν ἐνδεῶν αὐτοῦ τέκνων. Ἐξαντλήσας δὲ ὅλα τὰ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ ὑπάρχοντα ὑλικά μέσα κρούει τότε τὴν θύραν τοῦ πλουσίου καὶ μεταχειρίζεται πᾶσαν τὴν εὐγλωττίαν του μέχρι οὐ ἀπολαύσει τὸν ὀβολὸν τῆς ἐλεημοσύνης. Ὅπως δὲ συγκινήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ

πλουσίου τῷ ὑποδεικνύει τὴν ἀστασίαν καὶ τὸ ἐφήμερον τῶν ἀνθρωπίνων μεγαλείων — τῷ παριστάνει τὴν ἀθλιότητα τοῦ πτωχοῦ καὶ ζητεῖ νὰ τὸν συγκινήσῃ διὰ τῆς φρικτῆς εἰκόνας τοῦ λιμοῦ κατασπαράτοντος τὰ θύμματα αὐτοῦ — τῷ λαλεῖ περὶ τῆς εὐδαιμονίας ἣν αἰσθάνεται τις ἀνακουφίζων τοὺς δυστυχεῖς καὶ ὑπόσχεται εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ὅπως λάβῃ ἔλεος τι ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ ἡ καρδία τοῦ πλουσίου εἶναι κωφὴ εἰς τὰς παρακλήσεις του, ἐὰν ἀντὶ νὰ συνδράμῃ τὸν πτωχὸν τολμᾷ νὰ κερδοσκοπήσῃ ἐπὶ τῆς δυστυχίας του, ἐὰν ἀντὶ νὰ ἦναι ὁ διανομεὺς τῶν δώρων τῆς θεῖας Προνοίας ζητεῖ πῶς νὰ αὐξήσῃ τοὺς θησαυρούς τοὺς ὁποίους κρύπτει ἐντὸς τῆς γῆς, ὦ! τότε ὁ ρήτωρ ἐξάπτεται, ἢ φωνὴ του ὑψοῦται, ἀπειλεῖ, κεραυνοβολεῖ καὶ ὑπενθυμίζων εἰς αὐτὸν τὴν μέλλουσαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ μᾶλλον νὰ ἐμφανισθῇ, τῷ δεικνύει τὴν κατάραν τοῦ Ὑπερτάτου δικαστοῦ ἐπιπίπτουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ τὰς τιμωρίας αἷς μέλλει νὰ ὑποστῇ ἢ ψυχῇ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀσπλάγγου καὶ σκληροῦ πλουσίου. Ἡ ἀκόλουθος περιγραφή δυστυχοῦς πατρὸς ὅστις ἀνακάζεται νὰ πωλήσῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ τέκνον εἶναι συγκινητικώτατη.

«Σὺ δὲ πρὸς μὲν τὸν χρυσὸν ἀποβλέπεις, τὸν δὲ ἀδελφὸν οὐ προσβλέπεις; καὶ τοῦ μὲν νομίσματος ἐπιγινώσκεις τὸ χάραγμα, καὶ τοῦ δοκίμου διακρίνεις τὸ κίβδηλον, τὸν δὲ ἀδελφὸν παρὰ τὴν χρεῖαν παντελῶς ἀγνοεῖς. Καὶ ἡ μὲν εὐχροία σε τοῦ χρυσοῦ ὑπερῆδει; ὅσος δὲ σοὶ ἀκολουθεῖ τοῦ ἐνδεοῦς ὁ στεναγμὸς, οὐ λογίζῃ. Πῶς σοὶ ὑπ' ὄψιν ἀγάγω τὰ πάθη τοῦ πένυτος; Ἐκεῖνος περισκεψάμενος τὰ ἔνδον, ὄρα ὅτι χρυσὸς μὲν αὐτῷ οὔτε ἐστίν, οὔτε γενήσεται πώποτε; σκευὴ δὲ καὶ ἐσθῆς ταυτά, οἷα ἂν γένοιτο πτωχῶν κτήματα, ὀλίγων τὰ πάντα ὀβολῶν ἄξια. Τί οὖν; ἐπὶ τοὺς παῖδας λοιπὸν ἄγει τὸν ὀφθαλμὸν, ὥστε αὐτοὺς ἀγαγὼν εἰς τὸ πρατήριον, ἐντεῖθεν εὐρέσθαι τοῦ θανάτου παραμύθιον. Νόησον ἐνταῦθα μάχην, ἀνάγκης

λιμού, καὶ διαθέσεως πατρικῆς. Ἡ μὲν τὸν οἰκτιστον θάνατον ἀπειλεῖ· ἡ δὲ φύσις ἀνθέλλει συναποθανεῖν τοῖς τένοις παύθουσα· καὶ πολλάκις ὀρμήσας· καὶ πολλάκις ἀνακοπέει· τελευταῖον ἐκρατήθη ὑπὸ τῆς ἀναγκαίας καὶ ἀπαραιτήτου χρείας ἐκθιασθεῖς. Καὶ οἷα βουλεύεται ὁ πατήρ; τίνα πρῶτον ἀπεμπολήσω; τίνα δὲ ἡδέως ὁ σιτοπώλης ὄψεται; ἐπὶ τον πρεσβύτατον ἔλθω; ἀλλὰ δυσωποῦμαι αὐτοῦ τὰ πρεσβεία. Ἄλλὰ τὸν νεώτατον; ἀλλ' ἔλεω αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν ἀναισθητοῦσαν τῶν συμφορῶν. Οὗτος ἐναργεῖς σώζει τῶν γονέων τοὺς χαρακτῆρας· ἐκεῖνος ἐπιτιθεῖσθαι ἔχει πρὸς τὰ μαθήματα. Φεῦ τῆς ἀμνηστίας! Τί γένωμαί; τί τούτων προσκρούσω; ποῖαν θηρίου ψυχὴν ἀναλάβω; πῶς τῆς φύσεως ἐπιλάθωμαι; ἐὰν πάντων ἀντίσχωμαι, πάντας ὄψομαι δαπανωμένους τῷ πάθει· ἐὰν ἕνα πρόωμαι, ποῖος ὀφθαλμοῖς τοὺς λειπομένους προσίδω, ὑποπτὸς αὐτοῖς ἤδη γεγεννημένος εἰς ἀπιστίαν; πῶς οἰκήσω τὴν οἰκίαν, ἐμαυτῷ κατασκευάσας τὴν ἀπαιδίαν; πῶς ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἔλθω, ἐκ τοιαύτης προφάσεως τὴν εὐπορίαν ἔχουσαν; Καὶ ὁ μὲν μετὰ μυρίων δακρύων τὸν φίλτατον τῶν παίδων ἀπεμπολήσων ἔρχεται. »

Καὶ παρακατιῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐξακολουθεῖ λέγων. « Τὸ τοῦ λιμῶντος νόσημα, λιμὸς, οἰκτρὸν πάθος ἐστὶ. Λιμὸς ἀνθρωπίνων συμφορῶν ὑπάρχει τὸ κεφάλαιον, πάντων θανάτων μοχθηρότερον τέλος οὗτος. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων κινδύνων, ἢ ξίφους ἀκμητὴν τελευταῖαν ὀξείως ἐφίστησιν, ἢ πυρὸς ὀρμὴ συντόμως τὸ ζῆν ἀποσβέννυσιν, ἢ θηρία τοῖς ὁδοῦσι διασπαράξαντα ὅσα καιρία τῶν μελῶν οὐ συγχωρεῖ τῇ παρολίῃ τῆς ὀδύνης τιμωρηθῆναι. Λιμὸς δὲ ἀργὸν ἔχει τὸ κακὸν, παρέλκουσαν τὴν ἀλγηδόνα, ἐγκαθεμένην τὴν νόσον καὶ ἐμφωλεύουσαν, θάνατον αἰεὶ παρόντα, καὶ αἰεὶ βραδύνοντα. Τὸ γὰρ κατὰ φύσιν ὑγρὸν ἐκδαπανᾷ· τὸ θερμὸν καταψύχει, τὸν ὄγκον συστέλλει· τὴν δύναμιν κατ' ὀλίγον ἀπομαραίνει. Ἡ σὰρξ ὡς ἀράχνιον τοῖς ὀστέοις περικείται· ὁ χροῦς ἄνθος οὐκ ἔχει

τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν φεύγει, ἐκτεκόμενον τοῦ αἵματος· τὸ λευκὸν οὐκ ἔστι, τῇ ἰσχύϊ τῆς ἐπιφανείας μελαινομένης. Πελιδνὸν δὲ τὸ σῶμα, ὠχρότητι καὶ τῷ μέλανι ἐλεεινῶς ἐκ τοῦ πάθους κρινόμενον. Γόνυα οὐ βαστάζοντα, ἀλλὰ πρὸς βίαν ἐλκόμενα· φωνὴ λεπτὴ καὶ ἀδρανής· ὀφθαλμοὶ ἐνασθενοῦντες ταῖς κοιλότησιν, εἰκὴ τρεῖς θήκαις ἐναποκειμένοι, ὡς τὰ τρεῖς ἐλύττοις ἐμψυγέοντα τῶν ἀκροδρῶν· γαστήρ κενὴ καὶ συμπεπτωκυῖα, καὶ ἄμορφος, οὐκ ὄγκον, οὐ φυσικὴν τῶν σπλάγγων ἐπίτασιν ἔχουσα, τοῖς ὀστέοις δὲ τοῦ νώτου προσπεπλασμένη. Ὁ οὖν τοιοῦτον σῶμα παρατρέχων πόσων κολάσεων ἄξιος; τίνα δὲ ὠμότητος ὑπερβολὴν καταλείψει; πᾶς δὲ οὐκ ἄξιος τοῖς ἀνημέροις τῶν θηρίων συναριθμεῖσθαι, ὁρᾶσθαι δὲ, ὡς ἐναγῆς· καὶ ἀνδρόφονος; ὁ γὰρ ἔχων ἐν ἐξουσίᾳ τὴν τοῦ κακοῦ θεραπείαν, ἐκὼν δὲ καὶ πρὸς πλεονεξίαν ὑπερτιθέμενος, εἰκότως ἂν ἐν τῷ ἴσῳ τῶν αὐτοχείρων καταδικάζοιτο. Τὸ τοῦ λιμοῦ πάθος κατηνάγκασε πολλοὺς πολλάκις καὶ τοὺς ὄρους κινήσαι τῆς φύσεως· ἀψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων σωματῶν· μητέρα δὲ παῖδα, ἢ ἐκ τῆς γαστρὸς προήγαγε, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ὑποδέξασθαι. Καὶ τοῦτο τὸ δράμα Ἰουδαϊκῆ ἐτραγωδῆσιν ἱστορία (ἢ Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ Ἰουδαῖος συνεγράψατο), ὅτε τὰ δεινὰ πάθη τοὺς Ἰεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸν Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκους τιμωρίας τινύνας. Ὅρᾳ καὶ αὐτὸν τὸν ἡμέτερον Θεὸν, τὰ μὲν ἄλλα τῶν παθῶν πολλάκις περατρέχοντα, ἐπὶ δὲ τοῖς πεινῶσι συμπαθῶς σπλαγγιζόμενον »

Ἄλλ' ὁ εὐγλωττος ρήτωρ οὐ μόνον τὴν φιλαργυρίαν στιγματίζει εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, ἀλλ' εἰσέτι τὸν φθόνον, τὴν ὀργὴν, τὴν μέθην καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐλαττώματα ἅτινα τοσοῦτον ἀτιμάζουσι τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Λιβάνιος ἐθαύμαζε μέχρις ἐνθουσιασμοῦ τὴν ὁμιλίαν τοῦ σοφοῦ ἱεράρχου ἐπὶ τῆς μέθης. Οὐδεὶς τῶν ἐξωγράφησε διὰ τοσοῦτων ζωηρῶν χρωμάτων τὸ μουσαρὸν τοῦτο ἐλάττωμα. Ἰδοὺ πῶς περι-

στάνει μέθυσόν τινα κυλιόμενον εἰς τὸν βόρβορον κραιπάλης τινός « Τίνι διενήνοχας τῶν ἀλόγων, ὦ ἄνθρωπε; οὐ τῇ δωρεᾷ τοῦ λόγου ἦν λαβὼν παρά τοῦ κτίσαντός σε, ἄρχων καὶ κύριος ἐγένου πάσης τῆς κτίσεως; ὁ τοῖνον ἀφελόμενος ἐαυτοῦ τὴν φρόνησιν διὰ τῆς μέθης, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιωθῆ αὐτοῖς. Μᾶλλον δὲ καὶ τῶν βοσκημάτων φαίην ἂν ἔγωγε ἀλογώτερος εἶναι τοὺς ἐν τῇ μέθῃ. . . . Ποῖον γὰρ βόσκημα οὕτω παραβλέπει καὶ οὕτω παρακούει ὡς ὁ μεθύων; »

« Εἶτα πόρρω προΐοντος τοῦ πότου, ἄμιλλαι περὶ τοῦ πλείονος, φιλονεικίαι καὶ ἀγωνίσματα, ἀλλήλους ὑπερβάλλεσθαι φιλοτιμουμένων κατὰ τὴν μέθην· καὶ ὁ ἀγνοητῶν αὐτοῖς ὁ διάβολος· καὶ ἄθλον τῆς νίκης ἢ ἁμαρτία. Ὁ γὰρ πλείονα τὸν ἄκρατον ἐγγεάμενος, οὗτος φέρεται κατὰ τῶν ἄλλων τὰ νικητήρια· ὄντως ἢ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. Φιλονεικοῦσι μὲν γὰρ ἀλλήλοις, ἀμύνονται δὲ ἑαυτοῦς. Ποῖος λόγος ἐφικέσθαι τῆς αἰσχρότητος τῶν γίνωμένων δύναται; πάντα ἀλογίας γέμει, πάντα συγχύσεως· οἱ ἠττηθέντες, μεθύουσι· οἱ νικῶντες, μεθύουσιν· οἱ ὑπνέται καταγελωσιν, ἢ χεῖρ ἀπειρήκε, τὸ στόμα οὐχ ὑποδέχεται, ἢ γαστήρ διαρρήγνυται, καὶ τὸ κακὸν οὐχ ὑφίησι· τὸ ἄθλιον σῶμα, τοῦ φυσικοῦ τόνου παραλυθὲν, ἀπόρρυτόν ἐστι πανταχόθεν, τὴν ἐκ τῆς ἀμετρίας βίαν μὴ ὑπομένον. Ἐλεεινὸν θέαμα Χριστιανῶν ὀφθαλμοῖς· ἀνὴρ ἀκμάζων καθ' ἡλικίαν, σφριγῶν τῷ σώματι, στρατιωτικαῖς καταλόγοις ἐμπρέπων, φοράδην οἰκαδὲ κομιζόμενος, μὴ δυνάμενος ὀρθοῦσθαι, μηδὲ τοῖς ἰδίους ποσὶν ἀπιέναι· ἀνὴρ φοβερός εἶναι ὀφείλων τοῖς πολεμίοις, γέλωτός ἐστιν ἀφορμὴ τοῖς κατ' ἀγορὰν παιδίοις, ἄνευ σιδήρου καταβέβληται, ἄνευ πολεμίων πεφόνευται· ἀνὴρ ὀπλίτης, αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγων τὸ ἄνθος, οἴνου γέγονε παρανάλωμα, ἐπιποιος παθεῖν τοῖς ἐχθροῖς ὅσα βούλονται. Μέθη, λογισμῶν ὀλεθρος, ἰσχύος διαφθορά, γῆρας ἄωρον, ὀλιγοχρόνιος (ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

θάνατος. Τί γὰρ ἄλλο εἰσὶν οἱ μεθύοντες, ἢ τὰ εἶδωλα τῶν ἐθνῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐ βλέπουσιν· ὠτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούουσιν· χεῖρες παραλέλυνται· οἱ πόδες ἀπενεκρώθησαν. Τίς ὁ ταῦτα ἐπιβουλεύσας; τίς ὁ τῶν κακῶν τούτων αἴτιος; τίς ὁ τῆς μανίας ἡμῖν φάρμακον ἐγκεράσας; ἄνθρωπος παράταξον ἐποίησας τὸ συμπόσιον. Ἐκβάλλεις τοὺς νεανίσκους χειραγωγούμενους, ὡς τραυματίας ἀπὸ πολέμου· ἐνέκρωσας τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος ἀπὸ οἴνου· καὶ καλεῖς μὲν ὡς φίλον ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐκβάλλεις δὲ νεκρὸν οἴνω τὴν ζωὴν αὐτοῦ κατασβέσας. »

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ μέγας οὗτος τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος, ὁ δοξάσας διὰ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς αὐτοῦ τὸν αἰῶνα καθ' ὃν ἔζησεν. Ἐκ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ὁ μὲν Ῥολλῖνος συνιστᾷ αὐτὸν εἰς τοὺς νέους ὡς ὑπογραμμὸν τῆς ρητορικῆς τέχνης ὁ δὲ Ἐρασμος οὐδενὸς ρήτορος ὑποδεέστερον εὕρισκε τὸν Βασίλειον. Εἶναι σοβαρὸς λέγει ὁ Φενελὼν, ἀποφθεγματικὸς καὶ αὐστηρὸς εἰς τὴν καλλιπέειαν. Μελετήσας ἐμβριθῶς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ γίνωσκων τὰς ἀσθενείας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μέγας διδάσκαλος τῆς ψυχῆς. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς παραβάλλει τὴν δεινότητα τῶν λόγων καὶ τὴν πιστικὴν δύναμιν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς σάλπιγγα εἰς τὸν ἀέρα ἄντηχοῦσαν, ἢ πρὸς φωνὴν Θεοῦ τὸν κόσμον περιλαμβάνουσαν, ἢ πρὸς σεισμὸν οἰκουμένης ἐκ τινος καιροτομίας καὶ θαύματος γενόμενον. Ὁ δὲ Φώτιος θαυμάζων τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους, τὴν καθαρότητα καὶ σαφήνειαν τῶν νοημάτων καὶ τὴν πολυμαθειαν αὐτοῦ, λέγει ὅτι ὅστις θέλει νὰ ἐνδιατρίψῃ εἰς τε τὸ πολιτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει οὔτε τοῦ Πλάτωνος οὔτε τοῦ Δημοσθένους ἐὰν καλῶς ἐκμελεσῇ τὰ συγγράμματα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. (Ἔπεται τὸ τέλος).

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Ο πολιτισμὸς ἐπιβάλλει τοῖς ἀνθρώποις τὸ καθήκον ἵνα ἕκαστος ἐκπαιδεύηται ἀναλόγως τῆς διανοίας καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ θέσεως. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἀνθρώπινα ὄντα, ἅτινα ὑπ' ἀνάγκης ἀποκαταστάσεως κατεχόμενα ἤθελον ἐκλάβει τις προωρισμένα νὰ μένωσιν ἄγευστα τῶν εὐεργετημάτων τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Χάριν αὐτῶν ἐφεύρον μεθόδους ἰδίας, ἵνα καταστήσωσιν αὐτοὺς κοινωνοὺς τῶν δωρημάτων τῆς ἀνθρωπότητος ὧν ἐφαίνοντο ἐσαεὶ ἐκπτώτα. Δύο ἀγαθοεργοὶ ἄνδρες, ἀμφότεροὶ Γάλλοι, ἐφαρμόζοντες μεθόδους ἀπλουστάτας, στηριζομένης ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων καὶ ὑπὸ τῆς πείρας ἐπιβεβαιουμένης, κατώρθωσαν πρὸ ἐνός περὶ οὗ αἰῶνος νὰ ἐξουδετερώσωσι τὰ ἀποτελέσματα τοπικῆς ἀσθενείας, ἥτις συνήθως εἶναι συνέπεια γενικῆς καχεξίας. Ὁ ἀββᾶς Δελεπέ (De P' Epee) καὶ ὁ Βαλεντινὸς *Haüy* ἐκτίθησαν ὄνομα ἀθάνατον, ποιήσαντες τὸ θαῦμα τοῦ νὰ δώσωσι τὸν λόγον εἰς τοὺς ἀλάλους καὶ τὴν ὄρασιν εἰς τοὺς τυφλοὺς. Μετὰ καρτερίας καὶ δεξιότητος ἐδηγοῦμενοι ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἃς ἔχουσι σώας τὰ δυστυχῆ ταῦτα ὄντα, κήδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχωσιν ἀμοιβαίαν ἀντικατάστασιν ἐν τῷ διοργανισμῷ καθ' ἣν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀντικαθιστῶσι τὰ ὠτα καὶ ἡ ἀφῆ τὴν ὄρασιν.

Α'. ΟΙ ΚΩΦΑΛΛΟΙ.

Ἡ τέχνη τοῦ διὰ νευμάτων διαλέγεσθαι ὑπῆρχε βεβαίως ἐν πάσῃ ἐποχῇ. Ἄνθρωποι, διαφόρους λαλοῦντες γλώσσας, ἐκ τύχης συναντώμενοι, ἐκοινοποιοῦν πάντοτε ἀλλήλοις ἅπλᾳ τινος φράσεις, συνεννοούμενοι δι' ἐνδεικτικῶν σημείων τοῦτο ὀνομάζεται *μιμητική*. Ὅσάκις δὲ πάλιν παῖδες, συνηγμένοι ἐπὶ τὸ αὐτό, καθυπεβλήθησαν εἰς ἀναγκαστικὴν σιωπὴν, προσεπάθησαν ν' ἀνεύρωσι τὸν τρόπον τοῦ διαλέγεσθαι μακρόθεν ἄνευ κρό-

του, καὶ ἐφεύρον ὄρατὸν ἀλφάβητον, οὗτινος ἕκαστον γράμμα ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ ἰδιαιτέρας κινήσεως τῶν δακτύλων τοῦτο δὲ λέγεται *δακτυλολογία*, ἣν πάντες ἐν τοῖς σχολείοις *διελέχθημεν*. Ὁ δὲ σκόπιμος συνδυασμὸς τῆς δακτυλολογίας καὶ τῆς μιμητικῆς ἀποτελεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν κωφάλλων. Ἡ τεχνητὴ αὕτη γλῶσσα εἶναι εὐεργεσία ἀνεκτίμητος εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους, διότι δι' αὐτῆς δύνανται νὰ συνεννοῶνται μεθοδικῶς μεταξύ τῶν ἐπειδὴ δὲ χρησιμεύει ὡς βᾶσις τῆς διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς γραφῆς, παρέχει αὐτοῖς τὸ μέσον τῆς κοινωνικῆς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Δι' αὐτῆς ὁ κωφάλλος ἀποφεύγει τὴν ἀπομόνωσιν, καὶ δύναται μέχρι τινὸς βαθμοῦ νὰ μετέχη τοῦ κοινῆς βίου, ὥστε καὶ νὰ ἐξαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως.

Πρὸ τοῦ ἀββᾶ Δελεπέ ἀπαντῶνται σποράδην ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀτομικαὶ τινες ἐνέργειαι, αἵτινες ὅμως φαίνονται σκοποῦσαι μᾶλλον νὰ ἐκπλήξωσι τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ νὰ παράσχωσιν εἰς ὀλόκληρον τάξιν ἀποκλήρων ὄντων τὴν ἀπόλαυσιν τῶν κοινῶν δικαιωμάτων. Ὁ Ροδόλφος Ἀγρικόλας, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Εἰδελβέργῃ διηγείται (ἐν ἔτει 1480) ὅτι ἐγνώρισε κωφάλλον ἀναγινώσκοντα καὶ γράφοντα. Ὁ Ἰερώνυμος Καρδάν (1591) ἐν τοῖς *Παραλειπομένοις* αὐτοῦ θέτει τὸ ζήτημα, ἂν δυνάμεθα νὰ ἐκπαιδεύσωμεν τοὺς κωφάλλους, καὶ λύει αὐτὸ καταφατικῶς. Ὁ βενεδεκτῆνος Πόνς Πέτρος (1580) ἐδημοσίευσεν μεθόδον πρὸς ἐκπαίδευσιν αὐτῶν αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἐπανελήθησαν ὑπὸ τοῦ I. Βοννέ, δημοσιεύσαντος (1610) τὴν *τέχνην τοῦ διδάσκειν τοὺς κωφάλλους νὰ λαλοῦσι*. Κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα διάφοροι Ἴταλοὶ, Ἀγγλοὶ καὶ Ὀλλανδοὶ ἠσχολήθησαν εἰς τὸ θέμα τοῦτο δημοσιεύσαντες θεωρίας οὐδόλως πρὸς τὴν πείραν συναδούσας: βᾶσις αὐτῶν ἦτο, ὡς φαίνεται, ν' ἀναγκάσωσι τοὺς κωφάλλους νὰ προφέρωσιν ἐνάρθρους φωνάς. Ὁ G. Raphael ἐν Γερμανίᾳ ἀνέβρεψε καὶ ἐδίδαξε τὰ τρία κωφάλλα τέ-

κνα του, δημοσιεύσας τὸ 1718 τὴν μεθόδον ἣν μετεχειρίσθη. Εἶναι δύσκολον νὰ γνωρίσωμεν μέχρι τίνος προὔχθησαν αἱ μεμονωμένα καὶ ἀτομικαὶ αὗται ἐνέργειαι. Ἡ πρώτη αὐτῶν ἐπιτυχία ἀπεδείχθη ἐπιστημονικῶς τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις ὑπὸ τινος Ἰσπανοῦ Ἰακώβ Ροδρίγου Περέρ καλουμένου. Τὴν 11 Ἰουνίου 1749 παρουσιάσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν κωφάλλον ἐκπαιδευθέντα, τὴν δὲ 13 Ἰουνίου 1751 παρουσίασεν ἕτερον. Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τοῦ Βαρβάνου, Μαιρίαν, Διδασκῆτος καὶ Γουσσώ ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του, διδάξας δώδεκα κωφάλλους διὰ τῆς δακτυλολογίας καὶ τῆς ἐναρθρώσεως: δὲν ἠθέλησεν ὅμως ν' ἀποκαλύψῃ τὸ μυστήριον τῆς μεθόδου του, ἣν προέτεινε μὲν νὰ πωλήσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' αἱ διαπραγματεύσεις ἀπέτυχον.

Ἐν τούτοις ἡ ἰδέα τοῦ νὰ δώσωσι τὸν λόγον εἰς τοὺς κωφάλλους, βαθυκρῶν ἐνεργησῶν, καὶ δὲν θεωρεῖτο πλέον ὡς θαῦμα. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Περέρ διήγειρε τὴν ἀμιλλαν Ἐρνώδου τινός, ὅστις κατώρθωσε νὰ διδάξῃ δύο κωφάλλους, οὓς παρουσίασε τὸ 1757 εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Οὐδὲν ἐγίνωσκεν ἐκ τοῦ συστήματος τοῦ Περέρ, καὶ μετεχειρίζετο μόνον τὴν ἐνάρθρωσιν. Οἱ δυστυχεῖς οὓς προσήγαγεν εἰς τὸ κοινόν, ἐπανελάμβανον φράσεις ἃς ἀπεσπῆζον, καὶ ἐδιδάσκοντο ν' ἀναγινώσκωσιν ἐπὶ τῶν χειλέων ἅτινα ἐπρόφερον αὐτάς μετὰ μεγάλῃ βραδύτητι: ταῦτα εἶναι τὰ χειρικῶν ἀλφάβητων.

Εἶναι ἀμφίβολον ἂν ὁ ἀββᾶς Δελεπέ ἐγνώρισε τὸν Περέρ καὶ Ἐρνώδον. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπισκεφθεὶς ποτε δύο ἀδελφὰς διδύμους κωφάλλους τσοῦτον συνεινήθη, ὥστε ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀφιερῶθη εἰς τὸ εὐεργετικὸν τοῦτο ἔργον μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν καρτερίας καὶ ἀγαθότητος.

Ἀναλαβὼν τὴν δακτυλολογίαν ἣν ὁ Βοννέ εἶχε δημοσιεύσει τὸ 1610, καὶ τῆς ὁποίας ἕκαστον σημεῖον ἀνταπεκρίνετο πρὸς ἓν γράμμα τοῦ ἀλφάβητου, ἀλλ' ἐπιστή-

σας ἰδίως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ συνενώσῃ εἰς μεθοδικὴν καὶ λογικὴν τάξιν πάντα τὰ λεγόμενα φυσικὰ σημεῖα, δι' ὧν οἱ κωφάλλοι ἐκφράζουσι τὰς ἀνάγκας καὶ ἐντυπώσεις αὐτῶν, ἐφεύρον ἀληθῆ γλῶσσαν, εὐνόητον καὶ εὐδίδακτον, καταστάσαν ὄργανον ἐπαρκoῦς κοινωνικῆς εἰς τοὺς δυστυχεῖς ὧν ἐγένετο πατήρ, καὶ πανταχόθεν προσείλκεν. Ὅτε ἀνέλαβε τὸ καταπληκτικὸν φορτίον τοῦ ν' ἀναπτύξῃ τὴν διάνοιαν τῶν δυστυχῶν τούτων οὓς ἡ στέρεσις μιᾶς τῶν αἰσθήσεων καθίστα ἀνεπίδεκτος ἀναπτύξεως, ὁ κύριος αὐτοῦ σκοπὸς δὲν ἦτο, φρονούμεν, τὸ νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς τὰ μέσα τοῦ νὰ κερδίξωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἵνα μὴ καταφεύγωσιν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ κοινῆς, ἀλλὰ νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτοῖς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ, νὰ μεταδώσῃ αὐτοῖς μεταφυσικὰς γνώσεις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἀποκαλύψῃ τὰ μυστήρια τῆς καθολικῆς θρησκείας. Φαρισαῖκοι καὶ στενοκέφαλοὶ τινες τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας ἰσχυρίζοντο ὅτι ὁ κωφάλλος εἶναι πρόβατον ἀπολωλὸς φέροντες εἰς μαρτυρίαν τὸ ἐπόμενον τοῦ ἀπαστόλου Παύλου ρητῶν. ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς: Τοῦτο ἔρει ν' ἀποβάλλῃ τοὺς κωφάλλους ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν, καὶ εἰς πολλὰς μάλιστα περιστάσεις ἀπηγόρευεν αὐτοὺς τοῦ νὰ συνάπτωσι συμβόλαια: ἀναφέρεται δὲ ὡς ἐξαιρετικὴ καὶ μοναδικὴ πράξις τὸ ὅτι ἐν ἔτει 1679 τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῆς Γαλιόσας ἐπεκύρωσε τὴν διαθήκην κωφάλλου, ἣν εἶχε γράψῃ ἰδίᾳ χειρὶ. (†).

(†) Θρησκευτικοὶ τινες νόμοι ἐστέρησαν τὸν κωφάλλον τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων. «Οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ ἐκ γενετῆς κωφάλλοι, οἱ ἀλαλοὶ καὶ οἱ ἀνάπηροὶ εἰσὶν ἀναρμόδιοι εἰς τὸ κληρονομεῖν: ἀλλ' εἶναι δίκαιον πᾶς ἐχέφρων κληρονόμος νὰ παραχωρῇ αὐτοῖς, ὅταν τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῶν: ἂν δὲν πράττῃ τοῦτο, ἤθελον εἶσθαι ἔνοχοις ἐγκλήματος» (Lois de Manu Liv. IX).—Πρότινων ἐτῶν ἠθέλησεν ν' ἀκυρώσωσιν ἐκλογὴν, διότι κωφάλλοι: τις συμμετέσχε τῆς ψηφοφορίας, ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 2ῆς Ἀπριλίου 1833.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ κατέβληθε τὴν καρδίαν τοῦ ἄββᾶ Δελεπέ· τὸ ἐπόμενον ὅμως ρητὸν τοῦ ἁγίου Λύγουστίνου ὑπέδειξεν αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἣν ὤφειλε ν' ἀκολουθήσῃ, ἵνα σώσῃ τὰς δυστυχεῖς ἐκεῖνας ψυχάς, αἵτινες ἐκ προτέρου ἐθεωροῦντο ἐν τῇ κολάσει. — «Ὁ ἐκ γενετῆς κωφάλαλος δὲν δύναται νὰ μάθῃ ν' ἀναγνώσῃ τὰ βιβλία ἅτινα θέλουσι διδάξαι αὐτὸν τὴν πίστιν.» — Ἄρα, ἵνα πιστεύσῃ τις, δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀκούῃ, ὅταν δύναται ν' ἀναγνώσῃ, διότι ἡ πίστις δύναται νὰ εἰσδύσῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς καὶ διὰ τῶν ὠτῶν. Οὕτως ἐχαράσαστο ἡ ὁδὸς ἣν ἐμελλε ν' ἀκολουθήσῃ: Εἰς τὴν μιμητικὴν καὶ τὴν δακτυλολογία ἐπρεπε νὰ προσθήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν, καὶ τότε δὲν ὑπάρχουσι γνώσεις τοσοῦτον ἀφρημέναι, οὐδὲ μυτηρία τοσοῦτον δυσνόητα, ἅτινα δὲν ἤθελον εἶσθαι δυνατὸν νὰ ἐξηγήσῃ καὶ καταστήσῃ εὐληπτα εἰς τὸν κωφάλαλον. Ὁ συλλογισμὸς οὗτος ἐμελλε νὰ παραγάγῃ συνεπειὰς πρακτικὰς, ἀς ὁ ἄββᾶς Δελεπέ δὲν προσεῖδε βεβαίως, ἀλλ' ἐξ ὧν ὠφελήθη μεγάλως ἡ ἀνάπηρος αὐτῆ τάξιν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἄββᾶς δὲν ἦτο πλούσιος. Διένειμεν εἰς τέσσαρα καταστήματα ὑποτρόφων τὰ τέκνα του, ὡς ἀπεκάλει αὐτά, καὶ δις τῆς ἐβδομάδος, ἀπὸ τῆς 7^{ης} ἑσθινοῦς ὥρας μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἔφερον αὐτούς, εἰς 7^ῃ συμποσούμενους, εἰς τὴν κατοικίαν του, ἔνθα τοὺς ἐδίδασκε γυμνάζων αὐτούς νὰ δίδωσιν εἰς τὰ αὐτὰ σημεῖα τὴν αὐτὴν πάντοτε σημασίαν, ἣν παρῖστα διὰ τῆς γραφῆς, ὥστε νὰ ἔχωσι σημεῖον γραπτὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ μιμητικὸν σημεῖον, καὶ οὕτω προσέφερον αὐτοῖς ἰδίαν γλῶσσαν. Αἱ πρόοδοι ἦσαν μὲν βραδεῖαι ἀλλ' ἐπισημνηταί. Τὴν 21^{ην} Ἰουλίου 1778 ἐξεδόθη διάταγμα δι' οὗ τὸ σχολεῖον τῶν κωφάλαλων ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ις'. Οὕτω δὲ διὰ τῆς καρτερίας καὶ τοῦ πρὸς τὸ καλὸν ἔρωτος ἀνδρὸς πένητος, ταπεινοῦ καὶ ἀφανοῦς καθιδρύθη ἐν Παρισίοις τὸ πρῶτον

σχολεῖον τῶν κωφάλαλων, μετ' ὃ ἀνηγέρθησαν ἀλληλοδιαδόχως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ πρῶτον ἐν Αὐστρίᾳ. Τὸ δεύτερον ἐν Γαλλίᾳ σχολεῖον τῶν κωφάλαλων συνέστη ἐν Βορδῶ τὸ 1783 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου *Campion de Cicé*, ὅστις ἐπεμψε τὸν ἄββᾶν Σικάρδον εἰς Παρισίους, ἵνα σπουδάσῃ τὴν μέθοδον τοῦ Δελεπέ, τὸν ὁποῖον καὶ διεδέχθη, τελευτήσαντα ἐν ἔτει 1789, εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν.

Δύο συστήματα ἀντιθέτων ἰδεῶν συγκρούονται σήμερον περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν κωφάλαλων, ἅτινα δύνανται νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὸν ἀπλούττατον τοῦτον ὅρον: Ἡ αἰσθησις τῆς ἀκοῆς εἶναι ἀναγκαιὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας; — Οἱ σοφοί, οἱ φιλόσοφοι, οἱ καθηγηταί, οἱ διευθυνταί τῶν σχολείων, πάντες ἐν γένει οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ κλίσεως ἀσχοληθέντες εἰς τὸ περὶ τῶν κωφάλαλων ζήτημα εἶναι διηρημένοι περὶ τῆς λύσεως τοῦ προβλήματος τούτου, στηριζόμενοι ἐπὶ ἰδίων ἐπιχειρημάτων ἅτινα δὲν εἶναι ἄσκοπον ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα. Οἱ μὲν, οὐδ' θέλομεν ὀνομάσαι ἀπαισιοδόξους, φρονούσιν ὅτι ἡ ἀσθένεια δεσπόζει τῆς διανοίας τῶν κωφάλαλων ἐξασθενίζουσα τὰς διανοητικὰς δυνάμεις αὐτῶν, καὶ περικλείουσα τὸν παῖδα ἐντὸς σκοτεινοῦ κύκλου, ἐξ οὗ οὐδέποτε δύναται νὰ ἐξέλθῃ καθ' ὅλην κληρίαν. Κατ' αὐτοὺς ὁ κωφάλαλος ἐγγίξει, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ἀντικείμενα μὴ δυνάμενος νὰ εἰσδύσῃ ἐν αὐτοῖς, διότι ἡ ἀκοὴ εἶναι ἡ θύρα τῆς ἀντιλήψεως· τὸ ἀκούειν εἶναι τὸ ὄργανον τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι· οἱ ὀφθαλμοὶ ὁρῶσι, τὸ πνεῦμα ἀντιλαμβάνεται, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀντιληφθῇ εἰμὴ διὰ τοῦ λόγου οὕτινος τὸ στάδιόν ἐστιν ἄπειρον. Αἱ πρῶται ἰδέαι γεννῶνται εἰς τὸ βρέφος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καθ' ὃν μανθάνει τὰς λέξεις, ἡ δὲ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου προχωρεῖ καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ ὀνοματο-

λόγιον αὐτοῦ. Πρέπει ἴσως νὰ ψελλίσῃ τὴν ὀνοματοποιίαν τῶν νηπίων, ἵνα δυναθῇ μετὰ ταῦτα νὰ φθάσῃ εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν φυσικῶν φαινομένων. Ἄν κωφάλαλός τις ἤθελεν ὡς ἐκ θαύματος ἀποκτήσει τὴν ἀκοὴν καὶ ἐπομένως τὸν λόγον ἐν εἰκοσάτει ἡλικίᾳ, οὐδέποτε ἤθελε δυναθῆναι ἐννοήσῃ ἀφρημένους τινὰς ἰδέας. Τὸ δῶρον τοῦ λόγου ἀποκαθίστα τὸν ἀνθρώπον ἐν ἀνθρώπινον. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἶπεν: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος.» Ἐξείροντες δὲ τὴν ἐννοίαν τῶν λόγων τούτων δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ λόγος εἶναι ἀρχὴ τοῦ παντός ἄνευ τοῦ λόγου ὁ φυσικὸς κόσμος εἶναι συχνάκις ἀκατάληπτος, καὶ ὁ ἠθικὸς καθίσταται ἀπρόσιτος. Δυσκολώτατα ἀνωφεύεται ὁ κωφάλαλος ὑπεράνω τῆς ἀντιλήψεως, ἡ δὲ ἀφρημένη ἰδέα καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς συνθησάτατα εἰσιν ἀνέφικτοι αὐτῷ. Ἡ αἰσθησις τῆς ὁράσεως διαβιβάζει αὐτῷ εἰκόνας, αὐταὶ δὲ ἐξηγοῦνται καὶ σχολιάζονται διὰ σημείων συνθηματικῶν, γραπτῶν ἢ ἀπομιμουμένων, ἅτινα οὐδὲν ἄλλο ἐπίσης εἶναι ἢ εἰκόνας, καὶ ἂν συγκρίσῃ τὰς διττὰς ταύτας εἰκόνας, περιπίπτει εἰς λαβύρινθον, ὅθεν δυσκολώτατα δύναται νὰ ἐξέλθῃ. Ἐνταῦθα ἐγχεῖται τὸ ριζικὸν ἐλάττωμα ὅπερ ἐστὶν ἀνάτον: εὐρισκόμεθα ἀπέναντι ἀσθενοῦς ὃν φέρομεν εἰς ἀνάρρωσιν, ἀλλ' ἡ ἀνάρρωσις αὐτῆ θέλει εἶσθαι διηνεκής, διότι οὐδέποτε φθάνει εἰς ἐντελῆ ἴασιν. Ἡ μιμητικὴ καὶ ἡ ἀνάγνωσις δίδουσι αὐτῷ μέρος τοῦ λόγου, τὸ ὁρατὸν, τὸ ψηλαφητὸν, ὡς εἰπεῖν, καὶ ὑλικὸν μέρος· ἀλλὰ τὸ μεταφυσικὸν μέρος, τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπερ διὰ λογικῶν εἰρημῶν φέρεται ἄνευ κόπου εἰς τὸ ἀφρημένον καὶ ἀπόλυτον, εἶναι ἀνέφικτον αὐτῷ, καὶ δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν λόγον διατελεῖ ἐν τῇ ταπεινῇ ἐκείνῃ καταστάσει, ἥτις καθίστα αὐτὸν πλάσμα ὑποδεέστερον, ἄξιον οἴκου, ἐπιδεικτικὸν μικρῶς ἀναπτύξεως, ὅπερ παθολογικὸν δυστόχημα καθεργεῖ ἐν τῷ σκότει, οὕτινος ἡ φυσικὴ ροπὴ ὁμοιάζει ἀπλῶς πρὸς

τὴν διάνοιαν, καὶ ὅπερ αἰετοπτε θέλει στενάζει ἐν τῇ καχεκτικῇ αὐτοῦ καταστάσει· ἐν ὀλίγοις αἰετοπτε θέλει εἶσθαι ὃν ἀναπνῶν καὶ ἀτελής.

Ἄπ' ἐναντίας οἱ αἰσιόδοξοι, οὐδέως ἀφνούμενοι τὴν ὑπαρξιν τῆς ἀσθενείας, φρονούσιν ὅτι εἶναι φαινομένη μόνον, διότι ἡ μέθοδος τοῦ Δελεπέ, βελτιωθείσα ὑπὸ δι' ἀφόρων, εὐκόλως ἐξουδετερώνει τὴν ἐνεργίαν αὐτῆς. Ἡ γραφὴ εἶναι ἡ γραπτὴ γλῶσσα, ὅπως ὁ λόγος εἶναι ἡ λαλουμένη γραφή· τὸ δὲ ἀναγινώσκειν καὶ τὸ ἀκούειν εἶναι τὸ αὐτό. Τὰς γνώσεις αἵτινες εἰσδύουσιν εἰς τὸν ἐγκεφάλον διὰ τῆς ἀκοῆς δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν διὰ τῆς ὁράσεως. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι ἀπαιτεῖται περισσύτερος χρόνος, καὶ διὰ τοῦτο ἡ διδασκαλία καθίσταται βραδυτέρα, ἀλλ' ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ κωφάλαλου δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς ὃν καὶ ἡ τῶν λαλούντων καὶ ἀκούοντων· τοῦτο δ' ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὑπομονῆς. Οἱ ἀγῶνες οὗς ὁ κωφάλαλος καταβάλλει ἵνα ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τῆς ἀσθενείας του, εἶναι ἀκαταμάχητος ἀπόδειξις τῆς ἐξόχτητος τῆς διανοίας αὐτοῦ. Τὸ πάθος αὐτοῦ εἶναι τοπικὸν οὐδεμίαν ἔχον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν δυνάμεων τοῦ ἐγκεφάλου. Βεβαίως ἡ παντελής στέρησις μιᾶς τῶν αἰσθησεῶν παραλύει πολυειδῶς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ τὸν καθίστα ἀνίκανον εἰς πολλὰς λειτουργίας· τὸ αὐτὸ ὅμως συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς χωλοὺς, τυφλοὺς καὶ χειροχῶλους· καὶ οὗτοι εἶναι καταδικασμένοι εἰς θέσιν ὑποδεεστέραν, ἀλλ' αἰτία τούτου εἶναι ἐλάττωμα φυσικόν· τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ θέσις τῶν κωφάλαλων. Ἄρα οἱ κωφάλαλοι, ἐκτὸς τῆς στερήσεως τῆς ἀκοῆς εἶναι ἴσοι καθ' ὅλα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· ὑπάρχουσι μεταξύ αὐτῶν μάλλον ἢ ἥττον εὐφροῖς, μάλλον ἢ ἥττον προικισμένοι ὑπὸ τῆς φύσεως, ὑπάρχουσιν ἀσθενεῖς, ἀδύνατοι καὶ καχεκτικοί· ἂν δὲ τινες οὐδέως δύνανται ν' ἀναπτυχθῶσιν, οἱ πλειστοὶ εἰσιν ἐπιδεικτικοὶ πάσης

εκπαιδεύσεως, και πολλοί μάλιστα ήδυνήθησαν ν' ανέλθωσιν εις θέσιν επιφανή μεταξὺ τούτων συναριθμοῦνται συγγραφεῖς, γλύπται, ζωγράφοι και τεχνῆται επιδέξιοι. Ἐν ὀλίγοις, ἡ ἀσθένεια παύει τοῦ νὰ επικρατῆ, διότι ἡ διάνοια τοῦ ἀσθενοῦς ἀποκαθίσταται διὰ τῆς εκπαιδεύσεως ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, και δύναται νὰ ἐννοήσῃ οἰαςδήποτε γνώσεις, ἐκτὸς τῶν τῆς ἀκουστικῆς.

Και τοι ἀπὸ πολλοῦ συζητοῦνται αἱ γνώμαι αὐται, οὐδέλωσ ἐγγιζοῦσιν εἰς ὀριστικὸν τέλος: ἀλλ' ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι δύνανται νὰ συμβιβασθῶσιν, ἅμα ὑπάρξῃ συνεννόησις. Αἱ δύο αὐται ἀντίθετοι γνώμαι συμφωνοῦσι πλέον ἢ ὅσον φαίνεται, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωμεν περὶ πίνων κωφαλάλων πρόκειται. Γενικῶς πιστεύεται ὅτι πάντες οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἐπαθον κατὰ τὴν σκοτεινὴν περίοδον τῆς κυφορίας, ἢ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς γεννήσεως: τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἐσφαλμένον. Πολλοὶ αὐτῶν ἤκουσαι και ἐλάλησαν κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ βίου αὐτῶν ἔτη, ἐγένοντο δὲ κωφάλαλοι συνεπειὰ ἐγκεφαλικῶν, τυροειδῶν, νευρικῶν πυρετῶν, ἐρυθριτιδῶν και πτώσεων. τινὲς δὲν εἶναι παντελῶς κωφοί: ἄλλοι, ὅπερ σπανιώτερον, ἀκούουσιν ἐντελῶς, ἀλλ' εἶναι ἄφωνοι, και δὲν δύνανται νὰ προφέρωσιν οὐδεμίαν λέξιν, ὡσεὶ πᾶσαι αἱ φωνητικαὶ αὐτῶν χορδαὶ ἦσαν τεθραυσμέναι. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὸ νόσημα εἶναι ἐπιγινόμενον (accidental) προσθαλὸν ψυχὴν ἠνεωγμένην ἤδη, και ἂν ἐκλεισεν αὐτὴν αἰφνιδίως, δὲν ἐστέρησεν ὁμοίως αὐτὴν τῶν γνώσεων ἃς εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει. Πρὶν ἢ στερηθῶσι τῆς ἀκοῆς, εἶχον « ἐναποθηκεῦσαι » ἰδέας τινὰς, ὧν τὸ ἔμβρυον, ἀναπτύχθῃν ὑπὸ τῆς ἡλικίας και τῆς εκπαιδεύσεως δίδει αὐτοῖς διανοητικὴν τινὰ κατάστασιν, ἣτις τοὺς καθιστᾷ ἴσους πρὸς τοὺς κοινούς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων: οὐδεμία πνευματικὴ θεωρία εἶναι ἀνέφικτος αὐτοῖς, και κατορθοῦσι νὰ θρασώσιν τὰ συγκρατοῦντα αὐτοὺς δεσμά. Οἱ τοιοῦτοι διεγείρουσι μεγάλως τὴν συμπάθειαν· εἶ-

ναι τῶντι συγκινητικώτατον νὰ βλέπῃ τις τοὺς μόχθους οὓς καταβάλλουσιν, ἵνα ἀποκτήσωσιν, ἀπέναντι μυρίων προσκομμάτων, τὸν βαθμὸν τῆς διανοίας και τῶν γνώσεων, ἃς συναισθάνονται ὅτι δικαιοῦνται νὰ ἔχωσιν· και ὄντως πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἱκανοὶ νὰ φθάσωσιν ὅπου ἡ διάνοια, ἡ σκέψις και ἡ ὕψαισι δύνανται νὰ φέρωσι τὸν ἀνθρώπον.

Δὲν φρονοῦμεν ὁμοίως τὸ αὐτὸ και περὶ τῶν ἐκ γενετῆς κωφαλάλων, ὧν τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον οὐδέποτε ἔφερεν ἦχον εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Οἱ τοιοῦτοι φαίνονται μακρόθεν, ἢ δὺσμορφος αὐτῶν κεφαλή, τὸ πεπιεσμένον μέτωπον και ἡ σιαγών, τὰ ὑπερβαλλόντως ἐξέχοντα ὠτα αὐτῶν, τὰ νευρικὰ σπᾶσματα ἅτινα πολλοὶ δὲν δύνανται νὰ μετριάσωσι, ταῦτα πάντα δεικνύουσιν ὅτι ἡ ζωτικὴ ἐπικρατεῖ ἐν αὐτοῖς ἐλαττοῦται μὲν ὑπὸ τῆς εκπαιδεύσεως, ἀλλὰ δὲν ἐξαλείφεται, ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῶν ἀσκόπων κινήσεων και τῶν παραφορῶν, αἰτινες φαίνονται προερχόμεναι ὑπὸ ἀκατασχέτου ὠθήσεως. Ἐκ τῆς διττῆς ἡμῶν καταγωγῆς οἱ δυστυχεῖς οὗτοι παῖδες διεσφύλαξαν μᾶλλον τὴν γῆνιν ἢ θεῖαν πνοὴν ἀσθενῶς ἐπνευσεν ἐπ' αὐτούς. Εἶναι γνωστὸν ὁπόσας ἀπαντῶμεν ὁμοιότητας μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου και τῆς κεφαλῆς ζῶων τινῶν ἢ ὀδυνηρὰ αὐτῇ ὁμοιότης ἀναφαινεταὶ ἐτι παραδοξότερα παρὰ τοῖς ἐκ γενετῆς κωφαλάλοις, ὧν πολλοὶ ἔχουσι πρόσωπα λαγωῦ, πιθήκου, ταύρου. Ἐνίοτε ἔνεκα τῆς καμπύλης αὐτῶν ρινός, τῶν μεγάλων στρογγύλων ὀφθαλμῶν των και τῶν ἀποτόμων κινήσεων τῆς κεφαλῆς των, ἣτις φαίνεται στρεφόμενη, ὡς περὶ στρόφιγγα, περὶ τοὺς σπονδύλους τοῦ βραχέως λαιμοῦ των, ὁμοιάζουσι πρὸς ὑπερμεγέθεις αἰγωλιούς, και τότε δὲν ὑπάρχει ἀπλῆ κώφωσις παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ὡς φρονοῦμεν, βλάβη τῶν διανοητικῶν δυνάμεων· δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀνάπηροι, ἀλλὰ και ἀσθενεῖς: ἡ δὲ διάνοια αὐτῶν, οὐσα ἀτελής, ὡσπερ αἱ αἰσθήσεις των, ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν φυσικὴν ροπὴν τῶν ζώ-

ων. Χάριν αὐτῶν καταβάλλουσι διπλάσιους μόχθους, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι τὸ παρεμβαλλόμενον πρόσκομμα δὲν εἶναι ἢ τι εἰσὶ κωφάλαλοι· και ἂν ἠδύναντο ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἀκοὴν και τὴν λαλίαν, ὅθεν εἶσαι και πάλιν ἀδύνατον αὐτοῖς νὰ λάβωσιν ἀνάπτυξιν τινὰ, ἣς εἶναι ἀνεπίδεκτοι ἔνεκα τῆς ἐλαττωματικῆς αὐτῶν κατασκευῆς: τὸ ἐλάττωμα τοῦ κωφαλάλου ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εἶναι αἰτία ἀλλ' ἀποτέλεσμα, ἢ δὲ παραλυσία τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου προέρχεται ἐκ τῆς καχεξίας τοῦ ἐγκεφάλου. Ἄλλ' ἄρα γε θέλουσι ποτε φθάσει τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; τοῦτο εἶναι ἀμφίβολον· ἀπ' ἐναντίας φρονοῦμεν ὅτι θέλουσιν ἴστασθαι ἕσασί ἐπὶ τῶν προθύρων τῆς ἀνθρωπότητος. Πάντες βεβαίως δὲν εἶναι τοιοῦτοι: ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ἐξαιρέσεις, ἃς δὲν εἶναι δίκαιον νὰ παραλείψωμεν.

Ὅσακις λοιπὸν εὑρισκόμεθα ἀπέναντι τῶν μὲν ἢ τῶν δὲ, ποικίλλουσιν αἱ περὶ αὐτῶν ἐντυπώσεις ἡμῶν, και ἀλληλοδιαδόχως κλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην τῶν ἀπαισιοδόξων ἢ τὴν τῶν αἰσιοδόξων.

Ὁ ἐν τῷ σχολείῳ βίος αὐτῶν κανονίζεται ὡσπερ ἐν τοῖς στρατώσι: τὴν πρωτὴν ἐγείρονται τὴν ὥρᾳ 4½, και κατακλίνονται τὴν 9ην ἑσπερινὴν ὥραν· αἱ δὲ ὥραι τῆς ἡμέρας διανέμονται στερεοτύπως εἰς τὴν προσεσχὴν, τὴν μελέτην, τὰ γυμναστικά, τὴν ἀνάπαυσιν και τὴν ἐμάθησιν τῶν τεχνῶν· πάντα δὲ τὰ σημεῖα τῆς ἀλλαγῆς τῶν ὥρων δίδονται διὰ τυμπανοκρουσίας. Ἴσως φανῇ παράδοξον, και ὁμοίως οὐδὲν φυσικώτερον τούτου· ὁ κωφάλαλος δὲν ἀκούει μὲν τὸν ἦχον, ἀλλ' αἰσθάνεται τὰς δονήσεις, ἃς ἢ ἐπὶ τοῦ ὀνείου δέρματος κρούσιν τῶν ράβδων μεταδίδει εἰς τὰ πέριξ στρώματα τοῦ ἀέρος· ἡ αἰσθησις αὐτὴ παράγεται εἰς τὸ ἐπιγάστριον, και ἐτι συνηθέστερον εἰς τὴν παλάμην τῶν χειρῶν ἢ τὸ πέλμα τῶν ποδῶν. Ὑπάρχει νόμος φυσιολογικὸς καθ' ὃν τὰ νευρικὰ κέντρα μεταδίδουσι τὴν αἰσθησιν εἰς τὰ ἄκρα· ἂν κτυπήσωμεν, λό-

γου χάριν, τὸν ἀγκῶνα ἡμῶν, αἰσθανόμεθα πάραυτα μυρμηκίαισιν εἰς τὴν ἄκρην τοῦ μικροῦ δακτύλου· Ἡ δόνησις ἄρα ἦν αἰσθάνονται, εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρὰ ὡστε ἐγείρει αὐτοὺς ὅταν κοιμῶνται. Τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος, ὅταν οἱ μαθηταὶ δὲν προσέχωσι και δὲν βλέπωσι τὸν διδάσκαλον, κινουσι σφοδρῶς τράπεζαν, ἢ δὲ ἀτμοσφαιρικὴ δόνησις ἀρκεῖ ν' ἀνακαλέσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν.

Ἡ ἐν τῷ σχολείῳ διαμονὴ ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ εἰς ἑπτὰ ἔτη, ἀλλ' οὐδέποτε ἀρνοῦνται, και μάλιστα εἰς ἐπιμελῆ μαθητὴν, ἐνὸς ἔτους παράτασιν. Ἡ ἀρμοδιώτερα ἡλικία πρὸς ἑναρξιν τῆς ἐπιμόχθου ταύτης ἀνατροφῆς εἶναι τὸ δέκατον ἔτος: ὅταν ὁ παῖς ἦναι νεώτερος, ὀλίγιστα ἐννοεῖ, και γίνεται πρόσκομμα εἰς τοὺς συμμαθητάς του, ὅταν δὲ ἦναι πρεσβύτερος, ἔχει κακὰς ἀρχάς, ἢ μᾶλλον κακὰς ἐξείς χειρολογίας, ἃς ἀκουσίως μεταχειρίζεται ἀντὶ τῆς διδασκομένης σκοπίμου μιμητικῆς. Ἡ ἐκπαίδευσις γίνεται βραδυτάτη· μόλις μετὰ τέσσαρα ἔτη ἄρχεται ἡ ἐξήγησις τοῦ μετρητικοῦ συστήματος, ἑπτὰ δ' ἔτη ἀπαιτοῦνται ἵνα φθάσωσιν εἰς τὰ γυμνάσματα περὶ τῶν τύπων τῆς συνδιαλέξεως και τῆς ἀλληλογραφίας. Ὅλον τὸ πρῶτον ἔτος ἀφιερῶνται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν τύπων τοῦ ἐνεστώτος, τοῦ παρωχημένου, τοῦ μέλλοντος και εἰς τὸ ἀριθμῆν μέχρι τῶν χιλίων. Μία ὥρα πολυλάκις ἀρκεῖ, ἵνα καταστήσῃ τις καταληπτὸν εἰς τοὺς λοιπούς παιδας δι' ὅτι ἀπαιτοῦνται μῆνες ὀλόκληροι, ὅταν ἀποτείνεται πρὸς κωφάλαλον. Οἱ πλείστοι τῶν δυστυχῶν τούτων προσέρχονται εἰς τὴν σχολὴν εἰς χειριστὴν ὑγειεινὴν κατάστασιν· συνήθως ἀνήκοντες εἰς πτωχὰς οἰκογενείας, πάσχουσιν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, εἶναι ἀνεμικοί, χειραδικοί (scrofulous), ρευματικοί (rhumatisans), και φαίνονται διατεθειμένοι πρὸς πάθησιν τῶν πνευστικῶν ὀργάνων και τοῦ ἐγκεφάλου (4).

(4) Στατιστικὴ τις τοῦ 1832 ὑπολογίζει ἕνα κωφάλαλον ἐπὶ 40 προσβαλλόμενον ὑπὸ παραφροσύνης.

Ὁ ἐν τῷ σχολείῳ τακτικὸς βίος, τὰ εἰς τὸ ὑπαιθρον γυμνάσματα καὶ ἡ καθαρὰ τροφή ἀποδίδουσιν αὐτοῖς τὴν ὑγίαν, ἐξωτερικῶς τοῦλάχιστον.

Αἱ μέθοδοι τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀββᾶ Δελεπέ καὶ τοῦ Σικάρδου ἐτροποποιήθησαν καὶ ἐβελτιώθησαν ἀλληλοδιαδόχως, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ Βεδιάν, ὀρμηθέντος ἐκ τῆς ἐπομένης ἀρχῆς: ἡ εἰς τοὺς κωφάλαους διδομένη ἐκπαίδευσις δέον νὰ γεννᾷ ἐν αὐτοῖς τὰς περιστάσεις τὰς συναδούσας πρὸς τὴν ἰδέαν ἣν θέλομεν νὰ ἐντυπώσωμεν ἢ νὰ ὀρίσωμεν εἰς τὸν μαθητὴν. Ὁ εἰς τὸ σχολεῖον προσερχόμενος παῖς οὐδὲν γινώσκει, οὐδ' ἐδιδάχθη ν' ἀναγινώσκη ἢ νὰ γράφῃ ἐν δὲ τῇ οἰκογενεῖα του ἐκάλουν αὐτὸν ὠθοῦντές τον διὰ τοῦ δακτύλου. Ἡ πρώτη λοιπὸν πράξις εἶναι νὰ διδάξωσιν αὐτὸν πῶς ὀνομάζεται. Ἄμα εἰσαχθῆ εἰς τὴν τάξιν, ἐν ἣ τὰ τρία μέρη τῶν τοίχων καλύπτονται ὑπὸ ὑπερμεγέθων μαυροπινάκων, φέρουσιν αὐτὸν ἐνώπιον πίνακος ἐφ' οὗ γράφουσι τὸ ὄνομα του διὰ χαρακτῆρων εὐλήπτων, ἔπειτα δὲ δίδουσιν αὐτῷ νὰ ἐννοήσῃ διὰ τῆς μιμητικῆς ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο ἀνήκει εἰδικῶς εἰς αὐτόν, καὶ πρέπει νὰ τὸ θεωρῇ ἴδιον ἑαυτοῦ, καὶ νὰ παρουσιάζεται ὡσάντι βλέπει αὐτὸ γραφόμενον ἐπὶ τοῦ πίνακος. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη πράξις, τὸ σχολικὸν βάπτισμα τοῦ κωφάλαου. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι τὸ ἐπίσημον, ὡς εἰπεῖν, ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ὁμῶς οἱ παῖδες μεταχειρίζονται σημεῖα ἐμφαίνοντα πάντοτε φυσικὰ ἐλαττώματα, οἷον ἔλλειψιν ὀδόντος, ἐπόδοντα, οὐλήν, χωλότητα, παραμῆρψωσιν τοῦ προσώπου ἢ τινος μελῶν. Ἀφοῦ δοθῆ τὸ ὄνομα εἰς τὸν κωφάλαον, προβαίνουσιν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ, διδάσκοντες αὐτὸν συνάμα ν' ἀναγινώσκη, νὰ γράφῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται τὴν μιμητικὴν καὶ τὴν δακτυλογολίαν. Ἀρχίζουσιν ἐκ προτάσεως ἀπλουστάτης, τὸ πρῶτον ἐν τῇ προστακτικῇ: π. χ. γράφουσιν ἐπὶ τοῦ πίνακος, πῆ-

δα' ἀφοῦ ὁ παῖς παρατηρήσῃ καλῶς καὶ ποτισθῆ, ὡς λέγουσιν, ἐκ τῆς ἐνώπιόν του εἰκόνης ἥτις οὐδεμίαν ἔχει εἰσέτι δι' αὐτὸν σημασίαν, ὁ διδάσκαλος κάμνει ἐν πῆδημα, δι' οὗ ἐξηγεῖ εἰς τὸν μαθητὴν τὴν μεταξὺ τῆς λέξεως καὶ τῆς πράξεως συμφωνίαν, ἔπειτα δὲ διὰ τῆς δακτυλογολίας ὑπαγορεύει τὴν λέξιν δεικνύων αὐτῷ τὰ γράμματα ἐν πρὸς ἐν, π, η, δ, α' σπογγίζει ἀκολουθῶς τὸν πίνακα, δίδει τὴν κιμωλίαν εἰς τὸν παῖδα, ὅστις γράφει τὴν εἰκόνα ἣν εἶδε, καὶ πῆδα καὶ αὐτός, δεικνύων οὕτως ὅτι ἐννόησε. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας τῶν κωφάλαων: προχωρεῖ μὲν βραδέως, ἀλλὰ μετὰ βεβαιότητος, καὶ φέρει ἐξαιρέτους καρπούς, διεγείρουσα τὰς λανθανούσας ἰδέας, καὶ γεννῶσα τὰς οὐκέτι ἐν αὐτοῖς ὑπαρχούσας.

Ἐν γένει ὁ κωφάλαος μανθάνει ν' ἀναγινώσκη καὶ νὰ γράφῃ σχεδὸν ταυτοχρόνως. Βλέπει λέξιν τινά, παρατηρεῖ αὐτὴν μετὰ προσοχῆς, καὶ τὴν γράφει: τοῦτο δ' ἐξηγεῖται, διότι ἡ λέξις εἶναι δι' αὐτὸν εἰκὼν ἔχουσα σημασίαν ἐντελῆ, ἀπόλυτον. Τὰ λογοπαίγνια εἶναι ἄγνωστα εἰς αὐτὸν ἀγνοοῦντα τὴν ὁμοιότητα τῶν ἤχων: θῆρα καὶ θήρα χοῖρος καὶ χῆρος, λέξεις αἰτινες εἰς τὰ ὠτα ἡμῶν φέρουσι τὸν αὐτὸν ἤχον, καὶ ἔχουσι διάφορον σημασίαν φαινομένην ἐκ τῆς φράσεως ὀλοκλήρου εἶναι δι' αὐτὸν ὅλως ἄσχετα ἀντικείμενα. Δι' ὅ εἶναι σπανιώτατον οἱ κωφάλαοι νὰ κάμωσιν ὀρθογραφικὸν λάθος, ὅπερ εἶναι ἰδίως φωνητικὸν λάθος. Ἄγνοοσι τὴν ἀπόλυτον καὶ σχετικὴν ἀξίαν τῶν γραμμάτων, ὧν ὁ ἤχος μεταβάλλεται, ὅταν ἦναι μόνον ἢ συννηνωμένα μετ' ἄλλων: ἂν δ' ἤθελεν ἐξηγήσει τις αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ πίνακος ὅτι τὸ α καὶ ι συννενοῦμενα ποιοῦσι τὸν ἤχον ε, δὲν ἤθελον τὸ πιστεύσει καὶ ἤθελον γελάσει. Ὅταν λέξις τις δὲν ἦναι γεγραμμένη ὀρθογραφικῶς, οὐδόλως δύναται νὰ τὴν ἐννοήσωσιν. Ἐνεκα τούτου ἀναγκάζεται ἡ διδασκαλία τῆς σχολῆς νὰ ὀρθογραφῇ τὰς συνήθως ἀνορθογραφημένας ἐπιστολὰς αἰτινες ἀπο-

στέλλονται παρὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἄλλως εἶναι ἀδύνατον αὐτοῖς νὰ τὰς ἐννοήσωσιν.

Ἡ γλῶσσα ἦν προτιμῶσι νὰ μεταχειρίζονται μεταξὺ των, καὶ ἥτις εἶναι τῶν-τι δι' αὐτοῦ; θαυμάσον μέσον συγκοινωνίας καὶ ἐκπαιδύσεως, εἶναι ἡ μιμητικὴ, ἔχουσα ἀνεκτίμητον ὑπεροχὴν ἐπὶ τῆς δακτυλογολίας, τὸ τῆς μεγάλης ταχύτητος. Ὅσον καὶ ἂν ἦναι μεγάλη ἡ ἐνεργητικότης καὶ ἐπιδεξιότης τῶν δακτύλων, ἐνεργοῦσι βραδέως. Ἀναφέρομεν ὡς παράδειγμα τὰς λέξεις ἀνὴρ καὶ γυνή ἡ μιμητικὴ ἐκφράζει αὐτὰς δι' ἐνὸς σημείου φέροντες τὴν χεῖρα μέχρι τοῦ μετώπου, ὡς διὰ νὰ λάβωσι τὸν πῖλον καὶ χαιρετήσωσιν, ἐκφράζουσι τὸν ἀνδρα τὴν γυναῖκα ἐννοοῦσι φέροντες τὸν ἀντίχειρα μεταξὺ τοῦ ὠτός καὶ τοῦ μήλου τῶν παρειῶν (ὅπερ ἐστὶν ἐνδείξις τοῦ δέματος τοῦ γυναικείου πῖλου). Ἡ μιμητικὴ δύναται ἐπίσης με πρῶτον σημεῖον νὰ ἐξηγήσῃ περὶ τίνος πρόκειται, ἐνῶ ἡ δακτυλογολία ἀφήνει τὴν προσοχὴν εἰς ἀμφιβολίαν, καὶ πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀρκετὸς χρόνος, ἵνα ἐννοήσωμεν ἂν πρόκειται περὶ πιλοποιῦ ἢ πῖλου. Ἐν τῇ μιμητικῇ ἐκ τοῦ γνωστοῦ προχωροῦσιν εἰς τὸ ἀγνωστον, ἐκφράζοντες πρῶτον τὴν πράξιν, ἵνα ἐφελέκωσι τὴν προσοχὴν ἐπ' αὐτῆς. Καὶ ὁμῶς, καίτοι ἡ μιμητικὴ παρέχει μεγίστην εὐκολίαν, ἡ δὲ δακτυλογολία μαθηματικὴν ἀκρίβειαν, οἱ δυστυχεῖς οὗτοι παῖδες περιπίπτουσιν εἰς συγχίσεις λέξεων πολὺ συχνότερον ἢ οἱ λαλοῦντες καὶ ἀκούοντες μαθηταί. Ὁφέλιμος ἄσκησις εἰς αὐτοὺς εἶναι τὸ νὰ ἐκτελῆ τις ἐνώπιον αὐτῶν διαφόρους πράξεις περισκεμμένας, τὰς ὁποίας νὰ γράφωσιν αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ πίνακος. Ποιήσας ἐνώπιον αὐτῶν διαφόρους κινήσεις, καὶ ζητήσας νὰ τὰς γράφωσιν ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἔλαβον παρ' αὐτῶν τὴν παράδοξον ταύτην ἀπάντησιν: «κατ' ἀρχὰς ἐβγάλετε τὸ ὠρολόγιόν σας, ἀκολουθῶς παρετηρήσατε τὸ ὠρολόγιόν σας, τέλος ἐβγάλετε πάλιν τὸ ὠρολόγιόν σας εἰς τὸν ὑπερδύτην τοῦ θυλακίου σας.»

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

Ἐξήλειψα ἀποτόμως τὴν φράσιν ταύτην, ἵνα δείξω αὐτοῖς ὅτι δὲν ἦτο ὀρθή, καὶ τοὺς ἠρώτησα τί ἐπραξά' εἰς ἀπάντησιν ὁ μαθητὴς ἐγράψεν ἐπὶ τοῦ πίνακος. «Ἐσπογγίσατε τὸν σπόγγον διὰ τοῦ πίνακος.» Οἱ κωφάλαοι λέγουσιν ὅτι ἐκαθάρισαν τὴν ψήκτραν μετ' ἐνδυμα, ὅτι ἐφαγον τὸ κοχλιάριον μετ' ἐνδυμὸν, καὶ αἱ φράσεις αὐταὶ οὐδόλως φαίνονται παράδοξοι αὐτοῖς.

Μετὰ προσοχῆς παρατηρῶν τις αὐτοὺς «διαλεγόμενος» μεταξὺ των, εὐκόλως διακρίνει σημεῖα τινὰ συχνάκις ἐπαναλαμβάνόμενα, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς ἐκφράσεις ἐκεῖνας ἃς ἡμεῖς ἐκ προτιμῆσεως μεταχειρίζομεθα ὅσπερ ἡμεῖς, μεταχειρίζονται καὶ αὐτοὶ φράσεις ἰδίας, τύπους κοινούς, παραδοξολογίας. Ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν, αἱ χειρονομίαι εἶναι περιπαθεῖς, ζῶηραι, ἀσθενεῖς, κομψαὶ ἢ ἀγροῖκοι. Μεταχειρίζονται, φωνάς, — χειρονομίας — ὑψιτόνους ἢ βαρυτόνους. Σπανίως θέλοντες νὰ δείξωσιν ἀντικείμενον τι, μεταχειρίζονται τὸν λιχανόν δεικνύουσι δέ, ἢ μάλλον, παριστώσιν αὐτὸ δι' ὅλης τῆς χειρός, ἔχοντες τὴν παλάμην ἐστραμμένην πρὸς τὰ ἄνω. Ὁ τρόπος καθ' ὃν χαιρετῶσιν εἶναι ὀλίγον θεατρικὸς, τὸ σῶμα αὐτῶν μένει σχεδὸν ἀκίνητον, ἐνῶ ὁ δεξιὸς βραχίον περιγράφει μετ' ἐμφάσεως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω σχῆμα τεταρτοκυκλίου. Αἱ τῆς δακτυλογολίας ὑπαγορεύσεις δὲν ἐπιτυγχάνουσι πάντοτε. Ἄν ὁ διδάσκαλος δὲν ἐξηγήσῃ πρῶτον εἰς τὸν παῖδα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντικείμενον, ἂν σπεύδων δὲν ἀφήνῃ διαλείμματα μεταξὺ τῶν λέξεων, ἂν ἐκ τῆς ταχύτητος τὰ γράμματα δὲν γείνωσιν εὐκρινῆ, ὁ μαθητὴς περιπίπτει εἰς σύγχισιν, καταβάλλει μεγάλας προσπάθειας ἵνα παρακολουθήσῃ διὰ τῶν ὀμμάτων τὰ γράμματα, ἀλλὰ μὴ ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ ἐννοήσῃ τὴν μεταξὺ αὐτῶν σχέσιν, ὑποπίπτει εἰς λάθη, ἅτινα συνήθως οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐννοίαν ἀλλ' ὅταν μεταχειρίζονται τὴν μιμητικὴν, ἥτις εἶναι

ἡ φυσικὴ αὐτῶν γλῶσσα, καὶ τὴν ὁποίαν ἐν τῇ καχεκτικῇ αὐτῶν καταστάσει ἀναπτύσσουσι προσφεύσονται, οὐδὲως συγχίζονται, καὶ μάλιστα δεικνύουσι πολλὴν ἀγγίνοιαν. Εἶδον αὐτοὺς « ἀπαγγέλλοντας » μύθους παριστῶντας τὴν Ἀλώπεκα καὶ τὸν Κόρακα, τὸν Τράγο καὶ τὴν Ἀλώπεκα κτλ. Αἱ χειρονομίαι αὐτῶν εἶχον ποικίλας ἐντάσεις, ὡς ἡ φωνή ἢ πανουργία τῆς ἀλώπεκος, ἡ κενοδοξία τοῦ κόρακος, ἡ ἐδήθεια τοῦ τράγου, τὰ πάντα παριστῶντο διὰ λεπτοτάτων ἐνίοτε χρωμάτων. Ταῦτα βεβαίως εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μελέτης, διότι μανθάνει τις νὰ μιμηταί, ὡς μανθάνει ν' ἀπαγγέλλῃ: οὐχ ἦτον ὅμως μεγίστην ἐνεποίησέ μοι ἐντόπωσιν ἢ ἀκριβεία μεθ' ἧς παρίσταν διὰ τῆς μιμητικῆς ἐν ὅλῃ τῇ λεπτομερείᾳ αὐτοῦ μικρὸν δράμα ἔχον δύο μόνον πρόσωπα.

Τὰ γυμνάσματα ἐπὶ τῆς γλώσσης ἄτινα τοῖς ἐπιβάλλουσι, ἵνα διδάξωσιν αὐτοὺς νὰ ἐκφράζωσι τὰς ἰδέας των, νὰ διηγῶνται συμβάν τι, ἢ νὰ γράψωσιν ἐπιστολὴν, κινουσι μεγάλως τὸ ἐνδιαφέρον, ὡς ἀποδεικνύοντα πόσον ἡ ψυχὴ τῶν πλείστων ἐκ τῶν δυστυχῶν τούτων εἶναι στεῖρα καὶ ἄγονος: δυσκόλως δύναται νὰ φαντασθῇ τις τοιαύτην στεῖρωσιν. Εἶδον πολλὰς « συνθέσεις » αὐτῶν, ἐν αἷς οὐδεμία ὑπάρχει σύνθεσις, οὐδὲ δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ καὶ μετὰ τῶν ἀμαθεστέρων δικαστῶν ξηρότερον αὐτῶν ἔγγραφον: εἶναι διηγήσεις περιπάτων, περιηγήσεων ἢ συμβάντων μιᾶς ἡμέρας: οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς ἢ ἡ χρονολογία, ἡ ὥρα καὶ τὸ συμβάν, εἰς δὲ καὶ μόνος χρόνος τῶν ῥημάτων, ὁ ἀόριστος: *ἠγέρθημεν, ἐξήλθομεν, ἐπαίξαμεν, ἐγευματίσαμεν, κατεκλίθημεν*. Τρία ἐπιρρήματα ἐπαναλαμβάνονται συνεχῶς: *κατ' ἀρχάς, ἀκολούθως, ἐπὶ τέλους*. Εἰς μάτην ἀναζητεῖ τις ἐντόπωσιν, αἰσθημα οἰονδήποτε, σκέψιν, ἰδέαν, τὸν ἐλάχιστον διανοητικὸν σπινθῆρα. Εἰς μίαν μόνην τῶν συνθέσεων τούτων εὑρον τὴν φράσιν ταύτην: *ὁ καιρὸς ἐφαίρετο εὐνοϊκός*. Τοῦτο εἶναι βεβαίως ὅλως ἀσήμαντον, καὶ ὅμως

ἐμποεῖ αἰσθησθῆναι ἕνεκα τῆς μονοτονίας τοῦ ὅλου.

Ἄλλ' οἱ κωφάλαλοι ἔχοντες ὀλίγην ψυχικὴν φαντασίαν, εἶναι ὅμως πεπρωκισμένοι διὰ μυῶδους, οὕτως εἶπεν, φαντασίας, ἧτις παρὰ τοῖς πλείστοις δεσπόζει τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχει σωματικὴ ἀσκήσις, οὐδ' ἔργον ῥώμης ἢ εὐχειρίας, ὅπου δὲν ἐφευρίσκουσιν, ἵνα εὐχарιστήσωσι τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ἡ μεγαλύτερα ἀμοιβὴ ἣν δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ παραχωρήσῃ εἰς κωφάλαλον εἶναι τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν γυμναστικὴν. Τὰ δυστυχῆ ταῦτα ὄντα αἰσθάνονται ἐκ τῶν ἀσκήσεων ἡδονὴν σωτηριώδη καταπραΰνουσαν καὶ ἐνδυναμοῦσαν αὐτοῦς. Τὴν αὐτὴν αἰσθάνονται εὐχарιστήσιν καὶ ἐδεξίαν, ὅταν κολυμβῶσιν.

Ὁ σκοπὸς τῶν σχολείων τῶν κωφάλαλων δὲν εἶναι τὸ νὰ λαμβάνωσιν ἀπλὴν θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν. Βεβαίως δὲν εἶναι μικρὸν τὸ νὰ προσφέρωσιν αὐτοῖς, διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, τὰ μέσα τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων συγκοινωνίας: ἀλλὰ τοῦτο μόνον δὲν ἀρκεῖ δι' ἃ προσπαθοῦσι νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς ἐπάγγελμα, εἰς οὐ βραδύτερον νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Μετὰ τετραετῆ μαθητείαν, ὅτε ὁ παῖς ἀρχίζει νὰ διασπᾷ τὸν σιδηροῦν φραγμὸν τῆς διανοίας του, ἐξετάζουσι τὰς κλίσεις του, ἐρωτῶσιν αὐτὸν ὅποιον στάδιον θέλει νὰ ἐγκολπωθῇ, συμβουλεύοντα τὴν οἰκογένειάν του, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν εἰς ἐργοστάσιον, ὥστε διέρχεται τὰς ὥρας του σπουδάζων συνάμα καὶ εἰς τὴν τέχνην καταγινόμενος. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς τέχνης δὲν ὑπάρχει μεγάλη δυσκολία, διότι περιορίζεται εἰς τὰ ἐπόμενα ἐπτὰ ἐπαγγέλματα: κηπουρικὴν, ὑποδηματοποιίαν, λεπτουργικὴν, λιθογραφίαν, τορνευτικὴν, βιβλιοδετικὴν καὶ ξυλογλυπτικὴν. Οἱ κωφάλαλοι ἀσχολοῦνται μετ' ἐπιμελείας εἰς τὸ ἔργον

των, καὶ πᾶν ὅ,τι κατασκευάζουσι, τὸ κατασκευάζουσι κατὰ μίμησιν. Ἐργάζονται ἐνώπιον αὐτῶν, οὗτοι δὲ προσπαθοῦσι ν' ἀπομιμηθῶσι τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων, καὶ ἐνίοτε ἐπιτυγχάνουσιν ἀρκούντως, εἰς τινὰς μάλιστα τέχνας, ὡς τὴν λιθογραφίαν καὶ τὴν ξυλογλυπτικὴν γίνονται ἀρκετὰ καλοὶ τεχνῆται.

Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἠθέλησάν τινες διὰ τῆς ἐναρθρώσεως νὰ διδάξωσι τοὺς κωφάλαλους νὰ λαλῶσιν, ἢ μάλλον, νὰ προσφέρωσι λέξεις ἀναγινώσκοντες αὐτὰς ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ διδασκάλου. Τοῦτο ὁμοίαζε πρὸς ἔργον θαυματοποιοῦ σκοποῦν νὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων, διότι, ἵνα ἐννοήσῃ τις τὸν λόγον, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸν ἴδῃ, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ τὸν ἀκούσῃ: οὕτω δὲ ἐσχημάτισαν ἀνθρωπίλους φιλτακούς, προσφέροντας ὑψηλὰς φράσεις περὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἀπήγγελλον αὐτὰς ἐκ στόθους οὐδὲν ἐννοοῦντες. Ὁ ἀββᾶς Δελεπέ ἐγγραφὴν πρὸς τὸν ἀββᾶν Σικάρδον: « Μὴ ἀπατάσαι, φίλτατε, ὅτι θέλεις δυνθῆναι νὰ κάμῃς τὸν κωφάλαλον νὰ γράψῃ αὐτομάτως, πάντοτε θέλει γράφει ἐκ μνήμης. » Ἡ γνώμη αὕτη ἀληθεύει ἐτι μάλλον διὰ τὸν λόγον.

Ἡ πρὸς τὴν ἐναρθρῶσιν μαζία τινῶν ἐφθασε μέχρι σκληρότητος. Ὁ δυστυχῆς παῖς ὁ καταδικαζόμενος νὰ παρακολουθῇ τὰς χειλικὰς κινήσεις, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τοῦ λόγου, ἐπανήρχετο ἀκουσίως εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν, τὴν γλῶσσαν ἧτις γεννᾶται συνάμα μετὰ τοῦ πάθους του, τὴν μιμητικὴν, διότι, πρὶν ἢ δοκιμάσῃ νὰ προσφέρῃ ἐνάρθρως, παρίστα διὰ τῶν εὐλήπτων αὐτῷ χειρονομιῶν τὰς λέξεις, ἃς ἐβλεπε προσφερομένας. Τότε ἐπέβαλλον αὐτῷ ἀληθῶς βάρβαρον μαρτύριον: ἔδενον τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἔδενον καὶ τὰς χεῖρας του πρὸς τὰ ὀπίσω, οὕτω δὲ ἀηδίαζον αὐτὸν ἐκ τῆς μαρτυρικῆς ταύτης μεθόδου. Τινὲς τῶν κωφάλαλων λαλοῦσιν, ἂν καὶ ἔχουσιν ἀντιπάθειαν εἰς τὸν λόγον, προτιμῶντες αἰείποτε τὰς χειρονομίας καὶ τὴν γραφὴν, ἀλλ' οὐ-

δὲν ὀδυνρότερον ἢ νὰ τοὺς ἀκούῃ τις: ἐρωτῶν τις αὐτοὺς βλέπει πόσους ἀγῶνας καταβάλλουσιν ἀποκρινόμενοι, ἵνα παραστήσωσι τὴν μιμητικὴν τῶν χειρῶν διὰ τῆς μιμητικῆς τῶν χειλέων, διότι δι' αὐτοὺς ὁ λόγος οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μιμητικὴ τῶν χειλέων, ἐπειδὴ δὲν ἀκούουσι τὸν παραγόμενον ἦχον. Τινὲς διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῶν πολλῶν μόχθων κατορθοῦσι ν' ἀπαγγέλλωσι μῦθον: ἀλλὰ δὲν λαλοῦσιν αὐτοί: λαλεῖ ἐν αὐτοῖς ἕτερον τι αὐτόματον, λαρυγγῶδες, βραγχῶδες καὶ τραχύ, οὕτινος δὲν ἔχουσι συνείδησιν. Ὁμοιάζουσι πρὸς ἀψυχὸν μηχανὴν λαλοῦσαν. Ἡ ἐνάρθρῶσις δύναται μόνον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς συμπλήρωμα τῆς ἀνατροφῆς τῶν κωφάλαλων ἐκείνων δι' ὅς ἡ φωνὴ δὲν εἶναι μυστήριον ἀκατάληπτον. Οὗτοι ἴσως εἰς ὀλίγας τινὰς περιστάσεις λάθωσι βοήθειάν τινα ἐκ τῆς ἐναρθρώσεως: ἀλλὰ τὸ νὰ θέλωσι νὰ διδάξωσι τοὺς κωφάλαλους νὰ λαλῶσιν εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ διδάσκωσι τοὺς τυφλοὺς τὴν ζωγραφικὴν.

Πολλοὶ ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ ἀφῆ ἀρκεῖ εἰς τοὺς κωφάλαλους ἵνα μάθωσι νὰ λαλῶσι: τοῦτο εἶναι ὑπερβολή. Ἡ ἀφῆ δύναται βεβαίως ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀκοήν: θέτουσι τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ στόματος τοῦ λαλοῦντος, ἀριθμοῦσι τὰς ὑφ' ἐκάστης λέξεως καὶ συλλαβῆς παραγομένας δονήσεις, ἐπαναλαμβάνουσιν ἀκριβῶς τὰς παρατηρηθείσας δονήσεις, καὶ οὕτω λαλοῦσιν. Εἰς τὴν μέθοδον ὅμως ταύτην, ἣν εἰς μάτην ἐδοκίμασαν νὰ εἰσαγάγωσιν, ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἡ θερμοκρασία, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον.

(Ἐκ τῆς Γαλλικῆς ὑπὸ Π. Π.)

ΟΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΙ.

Ἀντιβασίλειος τῆς ὑψηλίου ὁ μαργαρίτης, εἶναι ὁ εὐγενέστερος τῆς θαλάσσης καρπός, ὅπως μονάρχης τοῦ κόσμου ὁ ἀδάμας, εἶναι τῆς ξηρᾶς τὸ πολυτελέστερον ἄνθος. Ἐνδον διαφόρων ὄστράκων, ἰδίως ὅμως μύακων καὶ ὄσραιδιων, γεννόμενος, περιβάλλεται δύο, τρεῖς καὶ πλείοτερας πολλάκις λευκοσιδεῖς καὶ κιτρινωπὰς ἐπιδερμίδας, ἀναλόγως τῶν θέσεων τὰς ὁποίας, ἐν τῷ αὐτῷ πάντοτε μένων ὄστράκω, ἀλλάσσει ἂν τοῦναντίον ἐν τῇ ἰδίᾳ μείνῃ θέσει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐκείνῳ ζωῆς αὐτοῦ, φέρει, πλὴν τοῦ πυρῆνος πάντοτε, καὶ μίαν μόνην ἐπιδερμίδα ἢ φλοιὸν. Οἱ φυσιολόγοι ἀπέδωκαν εἰς διαφόρους αἰτίας τὴν ἀρχικὴν τοῦ μαργαρίτου παραγωγικὴν αἰτίαν. Ὁ Réaumur, εἰς νοσηρὰν ἔκχυσιν τοῦ ἐν τῇ κογχύλῃ ἢ τῷ ὄστράκῳ χυμοῦ, ὁ Ἄγγλος Home εἰς ὡὰ ἐντὸς τῶν ὄστράκων ὑπάρχοντα, ἕτερος, ὁ Filippi, ὑπεστήριζεν ὅτι ἐντομα θαλάσσια, τὰ παράσιτα καλούμενα, ἀποθέτουσιν ἐντὸς τῶν ὄστράκων, ἐν εἰδει ὧν, σιέλους ὄστρες ἀναπτύσσονται βαθμηδὸν εἰς μαργαρίτας. Ἡ ἰδέα αὕτη συμφωνεῖ καὶ μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Γερμανοῦ Küchenmeister ἀναφέροντος, ὅτι ἐντὸς μύακος λίμνης εὔρε μαργαρίτην μικρὴν, ἐντὸς δ' αὐτοῦ, ἀντὶ πυρῆνος, μίαν ἐν ἀπολιθώσει ἀράχνην.

Πρεσβύτερος τοῦ ἀδάμαντος κατὰ τὴν ἡλικίαν ὁ μαργαρίτης, ὑπῆρξε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μᾶλλον ἐπιζήτητος καὶ πολυτιμότερος αὐτοῦ· οἱ Ἴνδοι τὸν ἐγίγνωσκον πρὸ τεσσάρων χιλιάδων περίπου ἐτῶν καὶ ὁ ἡμέτερος Θεόφραστος, τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῆς, πρῶτος περὶ μαργαρίτων μεταξὺ τῶν Ἑλλ. συγγραφέων ἀναφέρων, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἐρυθραίαν θέτει τὴν πρωτόγονον τοῦ μαργαρίτου κοίτην. Ἡ Ἰνδικὴ μυθολογία ἀναγνωρίζει τὸν Krischna,

Ἰνδὸν θαλασσοπόρον, ὡς ἀνακαλύψαντα τὸν πρῶτον τοῦ κόσμου μαργαρίτην. Εἰς τινὰ τῶν Ἰνδιῶν μέρη, εἰς Ῥαμαγιάνην ἐν παραδείγματι, τοσοῦτον ἀφθονεῖ τὸ θαλάσσιον τοῦτο κόσμημα, ὥστε καὶ οἱ ἐλέφαντες εἶναι μὲ μαργαρίτας περιβεβλημένοι. Ὁ Tavernier (Tavernier), κατὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἰνδίας, ἀναφέρει πολλὰ περὶ μαργαρίτων περιέργα. Ἐκτὸς ὅτι εἶδεν ὄλους, πλουσίους καὶ πένητας, φέροντας ἐνώτια ἐκ δύο λίθων χρωματισμένων καὶ ἐξ ἐνὸς ἐν μέσῳ αὐτῶν μαργαρίτου, παριστᾷ ἰδίως τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως Ὁρανζέβου ὡς ἀληθῆς ὄγδοον τοῦ κόσμου θαῦμα. Ὁ οὐρανὸς τοῦ θρόνου τούτου, λέγει, ἦν ὄλος δ' ἀδαμάντων καὶ μαργαρίτων κεκαλυμμένος, κροσσοὶ δ' ἐκ μαργαρίτων ἦσαν τριγύρω ἀναρτημένοι· ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκάθητο τὰὼς, οὐτινος ἢ ἠνεωγμένη οὐρὰ ἐσχημάτιζε μέγα ἐκ λίθων πολυτίμων, σαπφείρων, ἀνθράκων καὶ σμαράγδων, ριπίδιον. Τὸ σῶμα τοῦ πτηνοῦ ἦν ἐκ χρυσοῦ, κεκαλυμμένον δὲ μὲ διάφορα πολύτιμα κόσμηματα· ἐπὶ τοῦ στήθους ὑπῆρχε προσηλωμένος ἄνθραξ (rubis) πολύτιμος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκρέματο μαργαρίτης κιτρινωπός, πεντήκοντα ζυγίζων καράτια. Δώδεκα στήλαι μέχρι τῆς κορυφῆς κυκλωτέρως κεκαλυμμένοι μὲ σειρὰς μαργαρίτων ὀραίου χρώματος, ὑπεστήριζον τὸν οὐρανόν. Δύο ἀλεξήλια ἐξ ἐρυθροῦ ὄλοσηρικοῦ, μὲ μαργαρίτας καὶ ταῦτα κατὰ τὰς ἄκρας κεντημένα, ἦσαν ἐκπότερωθεν τοῦ θρόνου τοποθετημένα, αἱ δὲ χειρῖδες αὐτῶν, δύο μέτρα σχεδὸν μακρὰν, ἦσαν κεκαλυμμένα μὲ ἀδάμαντας, ἄνθρακας καὶ μαργαρίτας.

Ἐκ τῶν Ἰνδιῶν ὁ μαργαρίτης εἰσῆλθε εἰς Κίναν, ὅπου ἐν ἀρχῇ ἐθεωρεῖτο ὡς νόμισμα, διότι μὲ μαργαρίτας ἄλλοτε οἱ Κινεῖοι ἐπλήρωνον τοὺς φόρους αὐτῶν. Οἱ μανδαρίνοι φέρουσι καὶ σήμερον ἔτι διὰ μαργαρίτων περιβεβλημένους τὰς καλύπτρας των, ὁ Μέβιος ὅμως, φυσιολόγος Γερμανός, διατείνεται ὅτι οἱ τῶν πλουσίων μόνον εἶναι ἀληθεῖς, τῶν δ' ἄλλων, ἢ μαργαρίτων ἀπομιμήσεις ἢ ἡμιμαργαρίται, ἔνδον ὄστράκων τοῦ γλυκοῦ

ὕδατος φυόμενοι. Ἡ Κίνα ἄλλως τε, πλὴν ὅσων ἀληθῶν μαργαρίτων ἐν ἀφθονίᾳ παρήγεν ἄλλοτε, εἶναι καὶ ἡ μόνη χώρα ἐν ἣ ἐπεδόθησαν εἰς καλλιέργειαν τοῦ πολυτίμου τούτου κοσμήματος. Λαμβάνουσι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάιον ἐκάστου ἔτους τὰ ὄστρακα, βάλλουσι μεταξὺ τῆς κόγχης καὶ τοῦ μανδύου τοῦ ὄστράκου μικρὸν, ἐν σχήματι κόκκου φακῆς περίπου, σῶμα στερεόν, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀφίνουσιν ἐπὶ ἐν, δύο καὶ τρία πολλάκις ἔτη, ἵνα περιβληθῇ ἀνάλογον μαργαρίτωδι φλοιόν. Τὰ ὄστρακοδέρματα ταῦτα νέμονται ἐντὸς λιμνῶν ἢ κεχωρισμένων τμημάτων ποταμῶν, πέντε δὲ χιλιάδες περίπου ἀνθρώπων καταγίνονται εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην ἐν Κίνα. Μετὰ τὸ ἐτήσιον ἢ καὶ ἀνώτερον χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἐξάγουσιν ἐτόιμους τοὺς ἡμιμαργαρίτας καλούμενους, παχύτερον περιβληθέντας μαργαρίτωδι φλοιόν, ἐπομένως μᾶλλον πλησιάζοντας πρὸς τοὺς ἀληθεῖς, ἐφ' ὅσον πλείοτερον ζήσωσι κόκκοι ἔνδον τοῦ ὄστράκου. Πλὴν δὲ κόκκων ἀπλῶν, περιβάλλουσι μὲ τοιοῦτον φλοιόν, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐννοεῖται τρόπου, καὶ μικρὰ εἰδῶλα τοῦ Βούδδα, δι' ὧν στολίζουσιν ἀκολουθῶς τὰς καλύπτρας των.

Ὁ Θεόφραστος ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἐγίγνωσκον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κύρου τοὺς μαργαρίτας. Καὶ ἐκ τῆς Βίβλου ἐπίσης ἐξάγεται, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς ταῖς ἀρχαιοτάταις χρόνους ὁ μαργαρίτης ἦτο μὲν σπάνιος, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀγνωστος. Οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς ἐξετίμων ὑπὲρ πάντας τοὺς συγχρόνους λαούς. Ἡ Κλεοπάτρα ἐφέρει, ἐνώτια, τοὺς δύο μεγαλύτερους ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πολυτιμότερους μαργαρίτας, παρά τινος ἡγεμόνος τῆς Ἀνατολῆς σταλέντας αὐτῇ, ὡς μεγάλης ἀξίας δῶρον. Ἡμέραν τινα ὁ Μάρκος Ἀντώνιος ἔδωκεν ἑορτὴν μεγαλοπρεπῆ πρὸς τιμὴν τῆς, ἢ δὲ Κλεοπάτρα, ἵνα ὑπερβῇ τὸ μεγαλόδωρον ἐκείνου, ἀπέσπασεν, ἐπὶ στοιχήματι, ἐνῶ ἐκάθητο μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων αὐλικῶν εἰς γεῦμα πολυτελέστατον, τὸν ἕνα τῶν δύο μαργα-

ρίτων ἐκ τῶν ἐνωσίων τῆς, ἐζήτησεν ὀλίγον ἔξος, ἀνέλυσε ἐντὸς αὐτοῦ τὸν μαργαρίτην (γνωστὸν ὅτι ἐντὸς ἔξους διαλύεται) καὶ τὸν κατέπιε. Ἡτοιμάζετο δὲ νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸν ἐπιζήσαντα, ὅτε παρεμβὰς ὁ Λούκιος Πλάγκος, δικαστῆς τοῦ μεταξὺ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου στοιχήματος, ἀπεφάνθη ὅτι ἐκέρδησεν ἡ Κλεοπάτρα. Ὁ ἐπιμεινὼς περιέπεσε βραδύτερον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀγρίππα, ὅστις εἰς δύο ἴσα μέρη τερμῶν αὐτῶν, ἐστόλισε τὰ ὦτα τοῦ ἐν τῷ Πανθέῳ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης δι' αὐτῶν.

Ὅτε ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικὴν, οἱ Ἴσπανοὶ εὗρον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀληθεῖς θησαυροὺς μαργαρίτων ὑπὸ τὰς διαταγὰς των. Προσωρμισθεὶς τὴν 7 Ἀγούστου 1498 εἰς τοῦ κόλπου Παρία τὰς ἀκτὰς, εἶδεν Ἰνδοὺς φέροντας ψέλλια ἐκ μαργαρίτων, οἱ δὲ Ἴνδοι τῷ ἔδειξαν εἰς μέρος παρακείμενον ὄστρακοδέρματα ἀφθονα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐζήγουν τοὺς μαργαρίτας. Πλὴν ἔσων ἤλθεισε τὸ πλήρωμα τοῦ Κολόμβου, ἀντήλαξε μετὰ τῶν Ἰθαγενῶν καὶ κρόταλα καὶ ἄλλα μικρὰς ἀξίας εἶδη, λαβὼν ἔσα ἤθελε ψέλλια ἐκ μαργαρίτων. Ἐλαβε δὲ καὶ ὁ ἴδιος Κολόμβος ἀρετὰ, ὅπως τὰ δωρήσῃ, εἰς τὴν βασιλίσσαν Ἰσαβέλλαν καὶ τὸν Φερδινάνδον. Οἱ Ἴνδοι ἐντοσοῦτω τὸν εἰδοποίησαν ὅτι πρὸς τὸ βόρειον τοῦ κόλπου μέρος ἤθελεν εὔρει πολὺ ἀφθονώτερα, πράγματι δὲ φθάσας τὴν 15 Ἀγούστου εἰς τὰς νήσους Μαργαρίταν καὶ Κυβύγην (Cubigua), εἶδε τῶν ἀγρίων τὰς γυναῖκας κεκαλυμμένας σχεδὸν μὲ μαργαρίτας. Οἱ ναῦται τὰς ἀπῆλαξαν εὐκόλως τοῦ πολυτίμου βάρους ἀντὶ ὀλίγων τμημάτων πινακίων ἀργυροπλάστων ἅτινα ταῖς προσέφερον. Διὰ τοιοῦτων καὶ τινων κροτάλων τὰς ἐγύμνωσαν καὶ ἀπῆλθον.

Εἰς ἄλλα ὅμως μέρη τῆς Ἀμερικῆς, ἐκεῖ ἔνθα ὁ πολιτισμὸς εἶχεν ἐνωρίτερον ἐκτείνει τὰς εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας, πρὸ πολλοῦ ἐξετιμήθη ἡ ἀληθῆς τοῦ μαργαρίτου ἀξία. Εἰς τὸ Περού, εἰς τοσαύτην τοὺς εἶχον ὑπόληψιν, ὥστε οἱ ἀρχαιότεροι νόμοι εἰς μά-

νους τούς ἐκ βασιλικῆς αἵματος καταγομέ-
νους ἐπέτρεπον τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Εἰς τι-
νας δὲ τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν ἡ ἀλι-
εῖα τῶν μαργαριτῶν δὲν ἐπετρέπετο, εἰμὴ
μετὰ προηγουμένη κυβερνητικῆν ἄδειαν.

Ἄλλ' ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀφθονίας χώρα διὰ
τὸν μαργαρίτην ἦτο τὸ Μεξικόν. Ἐκεῖ καὶ
οἱ μαῦροι ἦσαν μετὰ μαργαρίτας κεκαλυμμέ-
νοι. Ὁ ναὸς ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ βασιλεὺς Μον-
τεζούμας προσήχετο, εἶχε τοὺς τοίχους
ἑλοὺς κεκαλυμμένους μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύ-
ρου πλάκας, ταύτας δὲ πεποικιλμένας μετὰ
ἀφθόνους μαργαρίτας καὶ ἄλλους λίθους πολυ-
τιμίους. Ἐφ' ὧν τῶν ὀδῶν καὶ πλα-
τειῶν τοῦ Μεξικοῦ ἐγείροντο χιλιάδες κο-
λοσσιαίων εἰδώλων, πεφορτωμένων μετὰ μαρ-
γαρίτας καὶ λίθους πολυτελεῖς. Ὅτε δὲ οἱ
Ἰσπανοὶ κατέκτησαν τὴν Φλωρίδα, ἀνεκά-
λυψαν ἀληθὲς θαυματουργήματα, τὸν ναὸν
τοῦ Ταλαμίου, ὅλον σχεδὸν ἐκ μαργαρι-
τῶν ὠκοδομημένον. Ἐκ τῆς στέγης αὐτοῦ,
ἐκατὸν πόδας μῆκος καὶ τεσσαράκοντα εὐ-
ρύτητα μετρούσης, ἐκρέμαντο μέχρι τοῦ
ἐδάφους ὄρμαθαι μαργαριτῶν ὀστράκων, με-
στεφάνους ἐκ μαργαριτῶν ὀφιοειδῶς ἀνερ-
χομένους. Πλὴν αὐτῶν δὲ καὶ ἄλλοι πολυ-
ἀριθμοὶ στέφανοι τοιοῦτοι αἰωροῦντο ἐπὶ
τοῦ θόλου. Οἱ ἔσω τοῖχοι ἦσαν ὅλοι στολι-
σμένοι μετὰ ἀγάλματα ἀνθρώπων ἐκ ξύλου
ὠπλισμένων, τὰ δὲ ὕπλα των ὄλα μετὰ μαρ-
γαρίτας κεκαλυμμένα· ἀνὰ μέσον δὲ τῶν
ἀγαλμάτων, ἀσπίδες, καὶ αὐταὶ πεφορτω-
μένοι μετὰ μαργαρίτας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
ναοῦ τέλος πάντων τρεῖς σειραὶ δοχείων,
μετὰ μαργαρίτας πεπληρωμένων, ὑψοῦντο ἐν
σχῆματι πυραμίδος. Ἐξω δὲ τοῦ ναοῦ
ὀκτὼ τηλεβόλα μαργαριτοκόλλητα. Πόθεν
προήρχοντο τὰ ἄπειρα ἐκεῖνα πλοῦτη, ἀνώ-
τερα καὶ τῶν ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀραβικῶν
μύθων περιεχομένων; Ἡ ἐξήγησις εὐχε-
ρῆς. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ οἱ μαργαρίται ἦσαν
διὰ τοὺς νεκροὺς μόνους προωρισμένοι, οὐ-
δαὶς δὲ ζῶν ἐδύνατο νὰ φέρῃ τοιοῦτους. Ἐν
τῷ ναῷ ἐκεῖνῳ ἦσαν τεθαμμένα τὰ ἀνώ-
τερα τοῦ τόπου πρόσωπα καὶ ἀπὸ χρόνων
ἀμνημονεῦτων οἱ ἐπιζῶντες ἔφερον ἐν αὐτῷ

πάν ὅ,τι πολυτελέστερον μαργαριτῶδες ἐκέ-
κτητο κόσμημα, προσφορὰν ὑπὲρ τῶν
ἀποδημησάντων συγγενῶν αὐτῶν.

Ἐνοεῖ εὐκλόως ἤδη ἕκαστος ὁποῖος χεῖ-
μαρρός μαργαριτῶν κατέκλυσε τὴν Εὐρώ-
πην, μετὰ τῆς Ἀμερικῆς τὴν ἀνακάλυψιν.
Τὸ τέως σπάνιον κόσμημα, περιήλθεν εἰς
ἀφθονίαν σχετικῶς μεγάλην διὰ μίαν, ἡ δὲ
ἀφθονία ἐπέφερε καὶ τὴν ἀπέναντι τοῦ ἀδά-
μαντος ὑποτίμησιν. Διότι ὁποῖα διαφορὰ
μεταξὺ τῆς ἐν χρόνοις ἀρχαίους ἀξίας τοῦ
κοσμήματος τούτου καὶ τῆς κατὰ τὸν πα-
ρόντα καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ἔτι αἰῶνα ὑποτι-
μήσεως αὐτοῦ! Ὁ Ἰούλιος Καίσαρ εἶχε
προσφέρει εἰς τὴν Σεβιλίαν, μητέρα τοῦ
Βρούτου, μαργαρίτην τὸν ὁποῖον ἐπλήρω-
σεν ἐν ἑκατομμύριον καὶ διακοσίας χιλιά-
δας φράγκων. Ἡ αυτοκράτειρα Λώλια Παυ-
λίνα, σύζυγος τοῦ Καλλιγούλα, ἔφερε βρα-
δύτερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κόσμημα πολυτε-
λεῖς ἐκ μαργαριτῶν καὶ πρασίνων λίθων,
σμαράγδων καὶ ἄλλων, δώδεκα ἑκατομμυ-
ρίων φράγκων ἀξίας. Τρεῖς ἔφερον περιδέρια
τῶν Ῥωμαίων αἱ γυναῖκες τὴν *Morilina*
(*monile*), τὸ *Silivor* (*dilinum*) καὶ τὸ
Trilivor (*trilinum*)· τὸ πρῶτον, ἐκ μαρ-
γαριτῶν μόνον συγκείμενον, ἐστρέφετο περὶ
τὴν αὐχένα, τὸ δὲ δεῦτερον καὶ τρίτον, ἐκ
κυανῶν καὶ πρασίνων πολυτίμων λίθων καὶ
μεγάλων μαργαριτῶν, ἐπανεπιπτεν ἐπὶ τοῦ
στήθους. Εἶχον δὲ καὶ μέγαν μαργαρίτην
ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μόνον ἐνωτίου ἀνηρημένον.
Ὅτε βραδύτερον αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ ἠθέ-
λησαν νὰ μιμηθῶσι τὰς εὐγενεῖς καὶ φέρωσι
καὶ αὐταὶ μαργαρίτην ὡς ἐνωτίον, αἱ εὐγε-
νεῖς, ἵνα διακρίνωνται, περιεβλήθησαν δύο
ἐνωτία ἐκ σμαράγδων καὶ μαργαριτῶν, τὰ
ἄλλως χρόματα κληθέντα ἐκ τοῦ ἤχου τὸν
ὁποῖον ἀπετέλουν.

Ἐφερον δὲ καὶ εἰς τοὺς δακτύλους αἱ
πλούσιαι τῶν Ῥωμαίων γυναῖκες μαργαρί-
τας ἐπιμήκει, διὰ μικρῶν ἀλύσεων ἐπὶ τῶν
δακτυλιδίων προσκεκολλημένους. Ἐπὶ τέλους
δὲ καὶ ἐτέρους, ἐπὶ τῶν ταινιῶν τῶν ἐμ-
βάδων αὐτῶν προσρητημένους. Ὅπως θέση
τέρμα εἰς τοιαύτην πολυτέλειαν ὁ αὐτο-

κράτωρ Σεπτήμιος Σεβήρος διέταξεν ἡμέραν
τινα κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τῶν παρ' αὐτῷ
πρέσβων τῷ προσέφερεν ὡς δῶρον μεγα-
λοπρεπεῖς μαργαρίτας, νὰ τοὺς πωλήσωσι
μὴ παρουσιασθέντος ὅμως ἀγοραστοῦ, τοὺς
ἐδώρησε τῇ Ἀφροδίτῃ, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ
φέρῃ ἢ αυτοκράτειρα τοιοῦτους μεγάλης
ἀξίας μαργαρίτας, ὁποῖους οὐδεὶς ἐδύνατο
ν' ἀγοράσῃ.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ῥώμης, μέγα μέ-
ρος τοῦ πλοῦτος τούτου, ἐν τοῖς ἐγκατοῖς
τῆς γῆς μετὰ τῶν εὐπόρων Ῥωμαίων συν-
ταφέν, ἀπωλέσθη. Βραδύτερον μολαταῦτα,
ἐπὶ τοῦ Καρολομάγνου, ἡ ἀρχαία πολυτέ-
λεια ἤρχισεν ἀναφαινομένη. Ἐφερον τότε
αἱ γυναῖκες, ὡς περιλαίμια καὶ ἐνωτία, πα-
χεῖς κύκλους καὶ κρίκους μετὰ μαργαρίτας
καὶ λίθους πολυτελεῖς ἐπικεκολλημένους.
Πλὴν δὲ τούτου εἶχον καὶ μετὰ μαργαρίτας
περιπελεγμένους τοὺς βοστρύχους τῆς κε-
φαλῆς των καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς κρήδεμνα· ἐπὶ
τέλους, αἱ εὐλαβέστεραι μετὰ τῶν αὐτῶν ἐκρά-
τουν καὶ ἐκ μαργαριτῶν κομβολόγια.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα, οἱ πλείστοι τῶν
αὐτοκρατόρων καὶ ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης
εἶχον ἐκ μαργαριτῶν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν
τὰ στέμματα αὐτῶν. Τὸ στέμμα τοῦ αὐ-
τοκράτορος τῆς Γερμανίας ἔφερον ὀλόκληρον
ἐκ μαργαριτῶν τὴν ἀκόλουθον ἐπιγρα-
φὴν εἰς μεγάλα γράμματα:

*Conradus Dei Gratia Romanorum
Imperator Aug.*

Τὸ Οὐγγρικὸν στέμμα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου
ἦν ἔτι πολυτελέστερον. Ὅτε κατὰ τὸ
1473 Κάρολος ὁ Θρασύς (*Temeraire*) πα-
ρουσιάσθη εἰς τὴν ἐν Τρέβη (*Trèves*) διαί-
ταν, ἔφερε χρυσοῦν ἐπενδύτην, ὅλον μετὰ μαρ-
γαρίτας κεκαλυμμένον, καὶ τὸν ὁποῖον ἐξε-
τίμησαν ἀντὶ διακοσίων χιλιάδων φλορινίων
τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης. Πλουσιωτέραν ἔτι
ἐσθῆτα ἐφόρει ἡ Μαρία τῶν Μεδίκων κατὰ
τοῦ Λουδοβίκου II'. τὸ βάπτισμα· οἱ ἐπ'
αὐτῆς ἀδάμαντες ἐμετρήθησαν τρεῖς χιλιά-
δες, δύο δὲ χιλιάδες οἱ μαργαρίται. Ὁ Χρι-
στιανὸς Δ'. βασιλεὺς τῆς Δανιμαρκίας συ-
στήσας ἐν Ἰνδίας ἐταιρίαν διὰ μόνον τῶν

μαργαριτῶν τὸ ἐμπόριον, εἶχεν ἐν τῷ ἐν
Κοπενχάγη πύργῳ αὐτοῦ, ὅπου ἦσαν κε-
κλεισμένοι οἱ θησαυροὶ του, πέντε στέμ-
ματα ἐκ μαργαριτῶν, τεσσαράκοντα πέντε
νομισματόσημα, διὰ μαργαριτῶν ὠσαύτως
πεποικιλμένα, καὶ δεκαπέντε περιλαίμια.
Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων ἱστορικῶν ἀνεκδό-
των ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ μεταγενέστεροι
ἔφθασαν καὶ ἐναχοῦ ὑπερέβησαν τοὺς Ῥω-
μαίους ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ κοσμήματος τού-
του πολυτελείας. Ἰπάρχουσι μάλιστα πα-
ραδείγματα, ἔστω καὶ σπάνια, ἐν οἷς βλέ-
πει τις εἰς παραδοξολογίαν μυθώδη τὴν
πολυτέλειαν ταύτην τρεπομένην. Οὕτως ὁ
Φίλιππος Β', ὁ ἀπεχθὴς τῆς Ἰσπανίας
τύραννος προσέφερε κατὰ τοὺς γάμους του
εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ἐλισάβετ τὴν ἐκ
Γαλλίας γεῦμα, ἐν ᾧ παρετέθη ὀξοφυλ-
λας (Σαλάτα), μυθώδη περιέχουσα πλοῦ-
τον ἀντὶ φύλλων, ὑπῆρχον μεγάλοι σμά-
ραγδοὶ, ἀντὶ ὄξους, πολυτίμοι ἀνθρακες
(*rubis*), τοπάλια πολυτελεῖ ὡς ἔλαιον καὶ
μαργαρίται, ἀντὶ ἄλατος. — Ἄν παρομοί-
αν ἰδέαν συνελάμβανε καὶ ὁ Μάρκος Ἀν-
τώνιος, ἡ Κλεοπάτρα δὲν ἤθελε βεβαίως κερ-
δήσει τὸ μετ' ἐκείνου στοίχημα αὐτῆς.

Ἐνοεῖται ὅτι μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς
τὴν κατὰ τοὺς νεωτέρους αἰῶνας ἀνάπτυ-
ξιν καὶ τὴν πρὸς τὸ σπουδαιότερον τρο-
πὴν αὐτοῦ, κατέπεσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
καὶ αἱ μέχρι τοῦ γελοίου ἰδιοτροπίαι αὐ-
ται τῶν εὐπόρων καὶ ἡγεμόνων παρελ-
θούσης ἐποχῆς. Καὶ ὅμως, ὅτε ὁ Ἀλέξαν-
δρος Β'. ἐστέφθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν αὐτο-
κράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, ὁ πρέσβυς
τῆς Αὐστρίας Ἐστερχάζης ἔφερον ἐπανω-
φόριον, ὀλόκληρον ἐκ μαργαριτῶν κεντη-
μένον, καὶ τὸ ὁποῖον διήγειρε τότε τῆς
Εὐρώπης ὅλης τὸ θάμβος.

Σήμερον ὁ μαργαρίτης εἶναι κόσμημα
πολυτελεῖς μὲν πάντοτε, πλὴν πρὸς ἔκφρα-
σιν πένθους μάλλον χρησιμεῖον. Ἀλιεύεται
δὲ κατ' ὅλους τοὺς μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ, εἰς
μὲν τὰ ψυχρὰ κλίματα ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου
μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, εἰς δὲ τὰ θερμὰ
ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου μέχρι τοῦ ἔαρος. Ἰδίως

ἡμῶς, τῶν βροχερῶν καιρῶν ἢ περίοδος εἶναι ἢ πρὸς ἀλιεῖαν ἀρμολιωτέρα. Ἐντεῦθεν ἴσως ἐγεννήθη ἀρχαία τις Ἰνδικὴ παράδοσις ἀποδίδουσα τὴν παραγωγὴν τῶν μαργαρίτων εἰς βροχῆς σταλαγμοὺς, τοὺς ὁποίους τὸ ὄστρακον εἰς τὰς ὄχθας ἐξερχόμενον ἀπορροφᾷ, μεθ' ὃ ἐπανέρχεται εἰς τῆς θαλάσσης τὸν βυθόν. Τοιαύτης περίπου ἰδέας ἦτο καὶ ὁ Κολόμβος.

Ἡ ἐν Κεϋλάνη νῆσος Ταπροβάνη εἶναι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον τὸ μέρος ὅπου ἀλιεῖονται οἱ ἐκλεκτότεροι καὶ συγχρόνως ἀφθονώτεροι τοῦ κόσμου μαργαρίται. Ὁ Πλίνιος πρῶτος ἔγραψε περὶ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀλιεῖας ἀναφέροντι ὅτι ἐκεῖθεν διὰ τῆς Ἀλεξανδρείας τοὺς ἀπέστειλλον εἰς Ῥώμην φρονεῖ δὲ μετὰ τοῦ Αἰλιανοῦ, ὅτι τὰ περικλείοντα τὸν μαργαρίτην ὄστρακα πλανῶνται ἀνά ποιμνία ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης, ὅτι ἔχουσι καὶ ταῦτα, ὅπως τὰς μελίσσας, τὸν βασιλέα των, ὅτι δ' ἅμα τοῦτον συλλάβωσιν οἱ ἀλιεῖς, τὸ ποιμνιον ὀλόκληρον ἐπιπίπτει οἴκοθεν εἰς τὸ δίκτυον. Ἡ ἰδέα ἡμῶς αὐτῇ δὲν εὔρε μεταξὺ τῶν νεωτέρων φυσιολόγων πολλοὺς ὀπαδοὺς. Μετὰ τὴν παρακμὴν τῶν ἡγεμόνων τῆς Δύσεως, ἢ Κεντρατινούπολις γέγονε ἢ ἀποθήκη τοῦ πλουσίου τοῦτου προϊόντος τῶν Ἰνδιῶν, καὶ τοιαύτη διετέλεσε μέχρι τέλους τῶν Σταυροφορικῶν πολέμων. Βραδύτερον οἱ Ἴταλοι ἤνοιξαν διὰ τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου κατ' εὐθείαν σχέσεις μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ κράτους. Οἱ Ἑνετοὶ ἔφερον διὰ τῆς Περσίας καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΔ. αἰῶνος διὰ τῆς Αἰγύπτου τὰ πλούσια τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων χωρῶν προϊόντα εἰς Εὐρώπην. Σήμερον, ἢ κεντρικὴ τοῦ κόσμου ἀγορὰ διὰ τὸν μαργαρίτην εἶναι οἱ Παρίσιοι.

Οἱ Πορτογάλλοι ὑπῆρξαν ἀνεκὰθεν οἱ μάλλον τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν λαῶν εἰς τοῦ μαργαρίτου τὴν ἀλιεῖαν ἐπιδοθέντες. Φύσει ἀλιεῖς οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν, διὰ τὸ ἰχθυοτρόφον τῶν ἀκτῶν τῆς χώρας των, ἤμαζον ἄλλοτε καὶ ἐμπορικῶς πολὺ πλέον ἢ σήμερον, ὡς ἐκ τούτου εὐκόλως

συνῆψαν σχέσεις μετὰ τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων χωρῶν, ἔνθα ὁ μαργαρίτης ἐν ἀφθονίᾳ ἐνέμετο ὑπὸ τὴν θάλασσαν. Ἐφθάσαν κατὰ τὸ 1506 τὸ πρῶτον ἐν Ταπροβάνη, ἐντὸς δ' ὀλίγων ἐτῶν ἐξήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν ἠριθμοῦντο οἱ εἰς τοῦ μαργαρίτου τὸ ἐμπόριον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καταγινόμενοι. Ἐμειναν ἕνα περίπου αἰῶνα, τῷ δὲ 1612 τοὺς διεδέχθησαν οἱ Ὀλλανδοὶ· οὗτοι ἐξηκολούθησαν νεμόμενοι τὰ μαργαριτοφόρα παράλια μέχρι τῶν ἀρχῶν σχεδὸν τοῦ αἰῶνος τούτου (1796), ὅτε, ἀλωθείσης τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, περιῆλθεν εἰς τούτους καὶ τῶν μαργαρίτων ἡ ἀλιεῖα. Οἱ Ἀγγλοὶ ἐσκέφθησαν ὅτι πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαργαριτοφόρων ὄστράκων καὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς πολυτίμου καρποῦ, ἦτον ἐπάναγκες· νὰ ἐπιτρέψωσι κατὰ ἐπιτασίαν μόνον τὴν ἐξόρυξιν τοῦ προϊόντος, χάρις δὲ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὅπερ μέχρι τῶν τελευταίων τούτων ἐτῶν ἐξηκολούθει, οἱ ἀλιεῖς μόνον μαργαρίται ἦσαν διπλάσιοι καὶ τριπλάσιοι τὸ μέγεθος τῶν κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας.

Εἶναι περίεργος δὲ ἀληθῶς ὁ τρόπος δι' οὗ ἐνεργεῖται ἡ ἀλιεῖα, καὶ θέαμα ἐστὶ μάλλον περίεργον τὸ καθ' ὅλα τὰ παράλια ἐκεῖνα παριστάμενον, ἅμα ἐπέλθη ἡ πολυπόθητος ἐποχὴ. Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῶν Ἰνδιῶν συρρέουσιν ἀνθρώπων σμήνη, τῆς δὲ Ταπροβάνης τὸ παράλιον, ἔρημον καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ὑπὸ ἡλίου ἀπηνόως μαστιζόμενον, ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ πληροῦται χιλιάδων καλυθῶν ἐκ καλάμων, με φύλλα φοινίκων, με ἄχυρα, ἐνίοτε δὲ καὶ με πανία βαμβακηνῆ κεκαλυμμένων. Ἐνδεεῖς οἱ πλείστοι, φέρουσι καὶ τὰ μαγειρικὰ σκεῦη μετ' αὐτῶν, ὅπως βράζωσι τὸ ὀρύζιον, ἐξ οὗ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τρέφονται. Δὲν ἐλλείπουσι δὲ καὶ πολλοὶ τυχοδιώκται, καὶ ἀγύρται, ἐπ' ἀμοιβῇ ἐννοεῖται, ἐπικαλούμενοι τῶν θεῶν τὴν ἐπέμβασιν ὑπὲρ εὐνοϊκοῦ τῆς ἀλιεῖας ἀποτελέσματος· καὶ Ἰνδαὶ ἱέρειαι, αἱ Βαγιαδέραι καλούμεναι, καὶ κλέπται τέλος πάντων. Πλούσιοι τινες αὐτόχθονες περι-

ἔρχονται ἐνδον φορεῖαν πολυτελῶν τὸ παράλιον, ἐπενδύτας ἐξ ὀλοσηρικοῦ περιχρῶσου φέροντες καὶ μεγαλοπρεπῆ κρατοῦντες ἀνθήλια.

Κρότος τηλεβόλου δίδει κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀκριβῶς τὸ σύνθημα τῶν προπαρασκευῶν. Αἱ δὲ λέμβοι, μακρυνόμεναι ἀμέσως τῆς παραλίας, τοποθετοῦνται ἐν τάξει παρὰ τῷ ἀκταιωρῷ τῆς κυβερνήσεως, δίκαν στραταρχεῖου πρὸ ἡμερῶν σταθμεύοντες ἐκεῖ. Περὶ τὴν ἐβδόμην τῆς πρωίας τὸ τηλεβόλον ἤγει ἐκ νέου, αἱ δὲ λέμβοι διευθύνονται εἰς τὰς προσδιορισμένας ἐκάστη θέσεις. Ἐτοιμάζουσι τὴν διὰ τὸν καταδύτην ἀναγκαίαν μηχανὴν καὶ τὴν προσαρτῶσιν εἰς τὰ ἐξω τῆς λέμβου πλευρὰ. Κρέμανται τρεῖς ἐκ τοῦ ἐνός καὶ δύο ἐκ τοῦ ἐτέρου, ἐν σχήματι κεφαλῆς ζαχάρεως, λίθοι, ἀπὸ 7 μέχρι 10 ὀκάδων ζυγίζοντες, ἀναλόγως τοῦ βάρους τοῦ ἀνθρώπου, οὗτινος πρόκειται νὰ διευκολύνωσι τὴν κατάδυσιν. Οἱ λίθοι εἶναι δεδεμένοι διὰ σχοινίου, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποῦοι σχηματίζουσι εὐστροφον κόμβον, προωρισμένον νὰ δεχθῇ τὸν πόδα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ δὲ δύτης οὗτος εἶναι ὀλόγυμνος, μίαν μόνον φέρων μεγάλην βαμβακηνῆν ζώνην, ἐν τῇ ὁποῖα θέτει πρόσθετον βᾶρος ἐνίοτε. Βάλλει τὸν δεξιὸν πόδα ἐν τῷ κόμβῳ, σύρει διὰ τοῦ ἀριστεροῦ τὸ σχοινίον καὶ καταβαίνει. Ἄμα φθάσῃ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ὕδατος, ἀπαλλάσσεται τῶν κρατούντων αὐτὸν λίθων, ἀνακάθηται καὶ μετὰ μεγάλης ταχύτητος ρίπτει ἐν τῷ δικτύῳ ὅ,τι ἡ χεὶρ τοῦ δύναται ν' ἀρπάσῃ. Ἄμα τὸ δίκτυον πληρωθῇ, σαλεύει τὸ σχοινίον, ὅπως δώσῃ τὸ σημεῖον τῆς ὑψώσεως. Πέντε καταβαίνουσι συγχρόνως ἐξ ἐκάστης λέμβου, ἢ δὲ κατάδυσιν ἐνεργεῖται μετὰ μεγάλης, ὅσον τὸ δυνατόν, ταραχῆς, ὅπως διώξωσι τοὺς μαργαρίτας. Διὰ τοῦτο, σπάνια εἶναι τὰ δυστυχήματα.

Ἡ μεγάλη αὕτη ταραχὴ μολοντοῦτο δὲν ἀρκεῖ, ὅπως μακρύνῃ πάντοτε τοὺς μαργαρίτας, ἐνταῦθα δ' ἄρχονται τῶν ἀγυρῶν τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα. Ὀρῆοι καθ'

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β΄.)

ὅλον τῆς ἀλιεῖας τὸν χρόνον οὗτοι δέονται πρὸς τὸν ὕψιστον, ἐκ προτέρων ὀριζομένου τοῦ διανεμηθησομένου αὐτοῖς μερίσματος. Οἱ δὲ μεταξὺ τῶν καταδύτων καθολικοὶ τὴν θρησκείαν, τελευταία τῶν Πορτογάλων ἐπιζήσαντα λείψανα, δένουν περὶ τοὺς βραχίονας αὐτῶν, πρὶν καταβῶσι, τεμάχια τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μένουσι ὑπὸ τὸ ὕδωρ πεντήκοντα πέντε συνήθως δευτερόλεπτα· δύνανται νὰ μείνωσι μέχρις ἐνός καὶ ἡμίσεος λεπτοῦ, τότε ἡμῶς ἀνέρχονται ἐξηνητημένοι καθ' ὑπερβολὴν. Καταβαίνει τεσσαράκοντα ἕως πενήκοντα φορὰς καθ' ἡμέραν ἕκαστος καὶ συναρίζει ἀπὸ 1000 μέχρι 4000 ὄστράκων. Ἄμα δ' αἱ λέμβοι τὸ ἐσπέρας ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ξηρὰν, ἄρχεται ἡ ἐκφόρτος. Λαμβάνουσι πρῶτον τὸ μέρος αὐτῶν οἱ ναοὶ, κατόπιν οἱ ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως, καὶ μετὰ τούτους οἱ ἀγύρται. Τὸ μόνον πωλεῖται εἰς ὄστρακα, ὅπως εἶναι, οἱ δ' ἀγοράζοντες αὐτὰ σπεύδουν ἀμέσως νὰ τ' ἀνοίξωσιν, ὅπως ἴδωσιν ἂν ἐπέτυχον. Οἱ σπουδαιότεροι ἡμῶς τῶν ἀγοραστῶν τ' ἀφίνουσι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐνδον μέρος κεκλεισμένου· ἐπέρχεται τότε ἡ σῆψις, μεθ' ἣν τὰ πλύνουσι ἐντὸς κάδων με νερὸν θαλάσσιον, ἕωσθ' ὅλοι οἱ ἐν αὐτοῖς μαργαρίται ἀπομείνωσιν ἐν τοῦ κάδου τῷ πυθμένι. Τοὺς κατατάσσουσι ἀκολούθως εἰς ἐννεὰ τάξεις, δι' ἐννεὰ κοσκίνας περνῶντες αὐτοὺς, πολλάκις δὲ τοὺς τρυποῦν, πρὶν τοὺς ἐκθέσωσι πρὸς πώλησιν. Ἰπολογίζουσι ὅτι ἐκάτὸν πενήκοντα λέμβοι εἰς τὴν παραλίαν ἐκείνην ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρας ἀλιεῖουσαι, συναρίζουσι ὄχι ἕλαττον τῶν ἐξήκοντα ἑκατομμυρίων ὄστράκων. Ἄλλοτε τὸ συναζόμενον τοῦτο ποσὸν ἦτο διπλάσιον.

Μετὰ τὴν Ταπροβάνην, ἐν ἄλλο μέρος ὅπου ὁ μαργαρίτης ἀλιεῖται μετὰ ἰκανὴν σχετικῶς ἀφθονίαν, εἶναι ὁ Περσικὸς κόλπος. Τριάκοντα χιλιάδες ἀνθρώπων καταγίγνονται ἐνταῦθα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἢ δ' ἀλιεῖα, ἀρχομένη τὸν Ἰούλιον τελειώνει τὸν Σεπτέμβριον. Οἱ καταδύται θλίβουσι διὰ λα-

είδος εκ κεράτου τούς βόθρονάς των και φράττουσι με βάμβυκα δι' ελαίου διεβρογμένον τὰ ὅλα αὐτῶν προσαροῦν και οὕτοι λίθον εἰς τὸν πόδα και βυθίζομενοι εἰς πυθμένας δεκαπέντε σχεδὸν μέτρα βαθεῖς, ἐπανερχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν με ἄκτῶ και δέκα χιλιάδας ὄστράκων πολλάκις διὰ μιᾶς. Μένουσι τὸ πολὺ ἐν λεπτὸν ὑπὸ τὸ ὕδωρ, φέρουσι δὲ μετ' αὐτῶν και μάχαιραν, διότι και καρχαρία και ἄλλοι σαρκόβοροι ἰχθύες συχνάκις ἐρωῶσι κατ' αὐτῶν. Ὁ ἰδιοκτήτης τῆς λέμβου τούς πληρώνει δι' ἰχθύων, διὰ φοινίκων, δι' ὄρυζιου και μηδαμινῶ ποσοῦ ὄστράκων, ἅτινα ὁ ἴδιος ἀγοράζει πάλιν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς παρ' αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε και ἐνταῦθα, ὅπως σχεδὸν ἀπανταχοῦ, οἱ ἀληθεῖς τοῦ μαργαρίτου ἀλιεῖς, ζῶσιν ἐλόκληρον τὸν βίον αὐτῶν ἄθλιοι, μόλις πορίζομενοι τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα ἔχει πολλὰ και αὐτὴ μέρη ἐν οἷς ἀλιεύεται ὁ μαργαρίτης. Ὑπάρχει ἰδίως νησιδίον τι, ἡ Δαχάλα, ἀπέναντι τῆς Μασούης κείμενον, τοῦ ὁποῦ τὰ παράλια εἶναι σχεδὸν ἐστρωμένα διὰ κοραλλίων και μαργαριτῶν, και οὕτως ὁ πληθυσμὸς ὄλος, χίλιοι πεντακόσιοι περίπου ἄνθρωποι, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου, διηνεκῶν βροχῶν ἀπελεύτητον διάστημα, ἀποκλειστικῶς ἀλιεύουσι τὸν μαργαρίτην. Ἐνταῦθα οἱ καρχαρία δεκατίζουσι πολλοὺς, πολλοὶ δ' ἐπίσης μένουσιν ἑσσεὶ ὑπὸ τὸ ὕδωρ, συνεπεῖα τῶν ἐν τῇ λέμβῳ ἐπιφορτισμένων ν' ἀνεγκύσωσιν αὐτοὺς, προτιμώντων νὰ τούς ἀφίσωσι και ἀπέλθωσιν ὅπως θερμανθῶσιν, ὡσάκις ἡ βροχὴ εἶναι ὑπὲρ μέτρον παγετώδης. Ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ, ὡς ἐν Φαρσάνῃ λ. χ. ἀπέναντι τῆς Δαχάλας, και ἐρυθροὶ μαργαρίται. Καὶ ἐν Κίνα ἠλίευσον ἄλλοτε ἐν ἀφθονίᾳ τὸν μαργαρίτην, ἀλλὰ πολλαχοῦ τῆς χώρας ταύτης ἐπιδιώκουσι σήμερον τὸ ἀπλοῦν ἐμπόριον τοῦ μαργαρίτου, παραμελήσαντες τὴν ἀλιεῖαν αὐτοῦ. Αἱ βίβλοι τῶν Κινέζων ἀναφέρουσι περὶ νήσου μυθώδους,

πρὸς τὴν μεσημβρινοδυτικὴν τῆς χώρας ἐσχατιᾶν ὑπὸ λίμνην μεγάλην κειμένην. Οἱ ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ καταδύοντες ἀπὸ τῶν πόλιν περιτειχισμένην και ἀπὸ τέρατα φρουρούμενην. Ὅπισθεν τῶν τειχῶν και ὑπὸ τῶν τεράτων τὴν φρουρῆσιν, ἦσαν ἐπισωρευμένοι οἱ ὠραιότεροι μαργαρίται, ἀλλὰ τούς ὁποίους ἀδύνατον ἦτο νὰ θίξῃ ἀνθρώπινος χεὶρ. Διὸ συνάζοντες μόνον τούς ἐξω τῶν τειχῶν ἔνδον τῆς χλόης νεμομένους, ἀνήρχοντο οἱ καταδύται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἀλιεύουσι τέλος πάντων τὸν μαργαρίτην και ἐν Ἰαπωνίᾳ και ἐν Καλιφορνίᾳ, τῶν δ' ἀλκιῶν τούτων ὄλον τὸ προῖον εἰς Καντὸν τῆς Κίνας διευθύνεται. Ἐν Εὐρώπῃ, μόνον μαργαρίται τοῦ γλυκοῦ ὕδατος ὑπάρχουσι, ἀπὸ τῶν βορείων συνόρων τῆς Γαλλίας μέχρι τῶν ἄκρων τῆς παγωμένης θαλάσσης. Πλὴν και ὁ μαργαρίτης πτωχὸς σχετικῶς, και ἡ ἀλιεῖα περιορισμένη ἀπέναντι τῆς ἀφθονίας ἐκείνης τῶν Τροπικῶν. Ἐν Γερμανίᾳ μόνον ὑπάρχει ποταμὸς, ὁ Ἐλστερος, περίφημος διὰ τούς ἐν αὐτῷ μαργαρίτας. Ἐνταῦθα δὲ και πολλὰ ὄστρακα περικλείουσι δύο και τρεῖς μαργαρίτας, ἀντὶ ἐνός. Ἐκ τοιούτων, γλυκοῦ ὕδατος τούτέστι, μαργαριτῶν, ἐντὸς τοῦ Ἐλστεροῦ ἀλιευθέντων, εἶχεν ἡ Δούκησα τῆς Σαξωνίας περιδέραιον, 150,000 φρ. ἀξίας. Καὶ ἐν Νορβηγίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ρωσίᾳ, ἐν Βοημίᾳ, και ἐν Σιλεσίᾳ, και ἐν Βαυαρίᾳ, ἐν Βαυαρίᾳ ἰδίως, ἱκανοὶ ὑπάρχουσι ποταμοὶ μαργαριτοῦχοι, εἰς δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μερῶν τούτων οἱ ἀλιεῖς εἰς οὐ ἓνα φανερόνουν τὸ μέρος ἐν ᾧ νέμονται πλεῖστον τὰ ὄστρακα, τὸ δ' ἀπόκρυφον τοῦτο μεταβιβάζεται ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Ἐν Βαυαρίᾳ και Σαξωνίᾳ ἄλλως τε, ἡ ἀλιεῖα τοῦ μαργαρίτου εἶναι ἀποκλειστικὸν τοῦ στέμματος προνόμιον και σήμερον ἔτι, μέχρι δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ τελευταίου αἰῶνος ἐτιμωρεῖτο μετ' ἀγχόνης θάνατον πᾶς ὅστις ἤθελε συλληφθεὶ ἀλιεῶν τὸ πολύτιμον ὄστρακον.

Οἱ μαργαρίται διατηροῦνται ἐν γένει ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐπὶ αἰῶνας πολλάκις ὑπὸ τὴν γῆν, ὅταν ὁμοῦς τύχῃ νὰ ταφῶσιν ὑπὸ πε-

τρῶδες και ἐν γένει ξηρὸν ἔδαφος. Ὑπὸ ὑγρὰ ἀπεναντίας στρώματα γῆς, ὁ μαργαρίτης ἀλλοιοῦται, σππομένης τῆς περὶ αὐτὸν ὀργανικῆς οὐσίας. Ὅτε φθοροῦσαν τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, εὗρον, σκάπτοντες τὴν γῆν διὰ τὰ θεμέλια, δύο νεανίδων ἐκ Στυλιγιῶνος τάφους, Μαρίας και Θερμαντίας καλουμένων εἶχον ἀμφοτέρω ἀποθάνει νυμφίαι τοῦ αυτοκράτορος Ὀνωρίου και ἐνταφιασθῆ μετὴν αυτοκρατορικῆν αὐτῶν ἐσθῆτα. Τὰ φέρετρα περιεῖχον, πλὴν ἀριθμοῦ μεγάλου ἀδάμαντων και ἄλλων πολυτίμων λίθων, πενήκοντα τρεῖς μεγάλους μαργαρίτας, οἵτινες μετεβλήθησαν εἰς κόκκιν, ἅμα τούς ἠγγιζαν ἐννοεῖται ὅτι ἡ φθορὰ προήλθεν ἐκ τῆς ὑγρασίας τῶν περὶ τούς τάφους στρωμάτων τῆς γῆς. Καὶ ἂν δ' εἴς ἐλόκληρον δὲν φθάρωσιν, ἀλλοιοῦται οὐσιωδῶς τὸ χρῶμά των.

Οἱ στίλβοντες μαργαρίται εἶναι και οἱ τῶν ἄλλων σκληρότεροι. Πλὴν τῶν καταλευκῶν, τῶν ἀμαυρῶν λευκῶν και κιτρινωπῶν, ὑπάρχουσι και μαῦροι μαργαρίται εἰς τὰς Μεσημβρινὰς θαλάσσας ἀλιευόμενοι και ἐρυθρόφαιοι εἰς Μαζατλάνην ἀπαντῶμενοι εἰς δὲ τὰ γλυκὰ ὕδατα, λευκόφαιοι, κυανόχροες, πρασινόλευκοι, ἐρυθρόλευκοι, ἰσχυροὶ, πορφυρόχροες και ἐπὶ τέλους μολυβδόχροες. Ἐν γένει ὁμοῦς ἐπιζητήται και πολύτιμοι θεωροῦνται οἱ λευκοῦ διαφανοῦς χρώματος, ἰδίως ἐν τῇ Ἀνατολῇ. « Οἱ Ἀνατολίται, ἔλεγεν ὁ Favernier, ἔχουσιν ὄλοι φυσικὴν πρὸς πᾶν ὅ,τι « λευκὸν κλίσιν' τοῖς ἀρέσκουν οἱ λευκότεροι « μαργαρίται, οἱ λευκότεροι ἀδάμαντες, « ὁ λευκὸς ἄρτος και αἱ λευκότεραι γυναῖ- « κες. » — Ἐν Ἀσίᾳ μολαταῦτα προτιμοῦν πολλάκις τούς κιτρινωλόλευκούς, διαρκεστέρους τῶν καθαρῶς λευκῶν. Καίτοι δὲ σπανίως ἀπαντῶνται ὄστρακα περιέχοντα πλέον τῶν τριῶν μαργαριτῶν, αἱ ἐξαιρέσεις μολαταῦτα δὲν ἐλλείπουσι καθ' ὅλοκληρίαν. Ὁ ἴδιος οὗτος Tavernier ἀναφέρει, ὅτι ἐν ὄστράκῳ ὑπὲρ ἠλίευσεν ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαῖς ἐμέτρησε δέκα διαφό-

ρων μεγέθων μαργαρίτας, ὁ Réaumur εἴκοσι εἰς ἐν ἕτερον, ὁ δὲ Mercenhouit ἐγδοήκοντα ἑπτὰ ἔνδον ὄστράκου τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ.

Σήμερον, τὸ πολυτελὲς τοῦτο κόσμημα ἐπασχολεῖ ἱκανὸν μέρος τῶν κεφαλαίων τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ἡ Γαλλία μόνη εἰσῆξεν ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1855—980,791 γραμμὰς μαργαριτῶν ἀξίας 48,803,585 φράγκων. Ἴδου δ' ἐπὶ τέλος οἱ ἱστορικώτεροι αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀξίας και τοῦ ὄγκου τὴν ἐποψίν. Τῷ 1579 ὁ Ἰσπανὸς Διέγος Τέμης ἔφερεν εἰς τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β. τὴν αὐτὴν μαργαρίτην ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ Παναμᾶ, σχῆμα μὲν ἀπίου, μέγεθος δὲ ὡς περιστέρως ἔχοντα. Τὸν ἐξετίμησαν 400,000 δουκάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπωνομάσθη Ὁ Ἀπαράμιλλος, ἔρχοντο δ' ἐπίτιδες εἰς Σεβίλλην πανταχόθεν τῆς Ἰσπανίας ἄνθρωποι, ὅπως τὸν ἴδωσιν. Ὁ ἀλιεὺς αὐτὸν μαῦρος ἐκνήχθη ἐλευθερὸς, ὁ δ' αὐθέντης αὐτοῦ ἐτιμήθη μετ' ἐπιπέδου ἀξίας παράσημον. — Ὁ Favernier ἀναφέρει, ὅτι ὁ μεγαλύτερος μαργαρίτης τὸν ὁποῖον ἐν τῷ κόσμῳ εἶδεν ἦτο ὁ τοῦ Σάχου τῆς Περσίας, σχῆμα ἀπίου ἔχων και οὗτος, πληρωθεὶς δὲ ἡμισυ περιῖπου ἑκατομμύριον φράγκων. — Ὁ Ροδόλφος Β. ἡγεμὼν τῆς Γερμανίας εἶχεν ἐν μέσῳ τοῦ στέμματος αὐτοῦ μαργαρίτην, μετ' ἀπίον και τοῦτον ὁμοιάζοντα, 40 δὲ καράτια ζυγίζοντα. — Ἡ ἐταιρεία τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἔχει ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ θησαυρῷ τῆς περιδέραιον, ἀρκετῶν ποδῶν μήκος μετροῦν, ἐκ μαργαριτῶν ἐλόκληρον, τοῦ ὁποῦ δ' ἕκαστος μαργαρίτης ἐκτιμᾶται 50,000 φρ. Ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Λονδίνου τέλος πάντων ὑπῆρχε γιγάντειος μαργαρίτης, 450 καράτια ζυγίζων τὸ μήκος τοῦ ἄξονός του ἦτο δύο Ἀγγλικῶν ποδῶν, τεσσάρων δὲ και ἡμίσεως ἡ περιφέρειά του. Εἶχεν ὁμοῦς ἐξοχὰς τινάς, τοῦθ' ὑπὲρ ἀφῆρει μέρος τῆς ἀξίας του. Ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἤρμοζεν ἄρα νὰ τεθῆ ἐπιγραφή ἀνάλογος ἐκείνης, ἂν οἱ φίλοι τοῦ παραγωγῶ πλοῦτου Βρεττανοὶ εἶχον θέσει ἐπὶ τοῦ

ἐν τῷ αὐτῷ μεγάρῳ ἐκτεθέντος τότε ἀδάμαντος τοῦ Κοχινούρου, Ὀκνηρὸν Ἡγεμόνα (Idle-King) ἀποκαλέσαντες αὐτόν;

Φ. Α. Β.

ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΝ.

Αὕτη ἡ μεγάλη καὶ πλούσιον ἀπειρον ἐγκλείουσα χώρα, τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος τὸ εὐρὸ μέλλον πρὸ εἰκοσι τριῶν περίπου αἰῶνων προείπε, τοῦ Νείλου δῶρον ἀποκαλέσας αὐτήν, ἀνεπτύχθη σπουδαίως ὑπὸ τὴν ὕλικὴν ἐποψίν, ἀπὸ τῶν μεγαλοφυῶν ἡμερῶν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς ἀντιβασιλέως. Ὁλίγοι τῶν εἰς διοίκησιν λαῶν καλουμένων ἡγεμόνων ἠνώσθησαν τὸν λαὸν καὶ τὴν χώραν, ἧς τὰς τύχας τοῖς ἐνεπιστεύθησαν, τοσοῦτον καλῶς, ὅσον εἶχεν ἐννοήσει τὴν Αἴγυπτον ὁ φρόνιμος ἐκεῖνος ἀνὴρ, αἱ δὲ ἡμέραι τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ μεγάλου τούτου μεταρρυθμιστοῦ προπαρασκευάσαν κατὰ μέγα μέρος τὸν διὰ τὴν Αἴγυπτον μεταγενέστερον χρυσὸν αἰῶνα, διότι αἰὼν ἀληθῆς Περικλέους δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη διὰ αὐτήν. Δὲν ἔλειψαν, εἶναι ἀληθῆς, οἱ κατακρίναντες τὸν Μεχμέτ Ἀλῆ, ὡς ἀποκλειστικῶς ἐπιδιώξαντα τὴν ὕλικὴν τοῦ τόπου ἀνάπτυξιν, καθόλου δὲ παραμελήσαντα τὸ ἠθικὸν τῶν Ἀράβων μέρος. Οἱ τοιοῦτον μῶρον προσάπτοντες αὐτῷ, ἢ ἐλησμόνησαν, ἢ καθ' ὀλοκλήριαν ἀγνοοῦσι τί ἐστὶ Ἀραβ. Ὑπάρχουσι λαοὶ, τοὺς ὁποίους ἤθελε τις βεβαίως θεωρηθεῖ ἐγνωστῆς σφόδρα, ὀριστικῶς ἀδιορθώτους ἀποκαλῶν αὐτούς, περὶ ὧν ἔμως δύνανται ἀδιστακτικῶς νὰ προείπη, ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ἴσως ἔτι θέλουσι μένει εἰς κτηνώδη καὶ βάρβαρον κατάστασιν, τοσοῦτον ἢ λέπρα τῆς ἀβελτηρίας ὑπάρχει ἐριζωμένη ἐν αὐτοῖς. Τοιοῦτος ὁ Ἀφρικανικὸς λαός. Τὴν δὲ πικρὰν ταύτην ἀλήθειαν δὲν εἶναι χρεῖα νὰ προχωρήσῃ τις μέ-

χρι τοῦ ἐνδοτέρου τῆς Ἀφρικῆς, ἵνα τὴν ἐννοήσῃ. Τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ ἀθλία κατάστασις ἀντανάκλαξ, ὡς μορφή ἐν κατόπτρῳ, ἐπὶ τοῦ χαρακτηῆρος τῶν ἐν τοῖς παραλλοίς τῆς Ἀφρικῆς Ἀράβων.

Λαοὶ τοσοῦτον κτηνώδως ἐνδαισιώμενοι καὶ ἐν τοιοῦτῳ ἀμαθείας καὶ τυφλώσεως βορβόρῳ σιπόμενοι, βραδέως πολὺ μετροῦν τὸν παρερχόμενον χρόνον καὶ μετὰ αἰῶνας μύλις δύνανται τις νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θέλουσιν ἐξέλθει τῆς βαρυνούσης αὐτοὺς βαθείας νάρκης. Καὶ τῆς τοιαύτης δὲ ἀθλίας καταστάσεως ἐκεῖνο ὅπερ θέλει ταχύτερον τοὺς ἐξάξει, εἶναι ἡ ὕλικὴ ἀνάπτυξις. Τοῦτο εἶχεν ἐντελῶς ἐννοήσει καὶ ὁ Εὐρωπαῖος μάλλον ἢ Αἰγύπτιος ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ ἐπὶ τῆς ὕλικῆς τοῦ τόπου ἀναπτύξεως ἐπέστησεν ὀλόκληρον αὐτοῦ τὴν προσοχὴν. Οὐδεὶς ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἐπεδίωξε τοσοῦτον ὅσον ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τὰς μετ' Εὐρωπαίων σχέσεις, τῶν Εὐρωπαίων ἰδίως ἐκεῖνων παρ' ὧν ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὠφέλειαν, ὠφελῶν συγχρόνως αὐτοῦς. Εἰσήγαγε πολλὰς ζωογόνους Εὐρωπαϊκὰς θεσμοθεσίας, ὅπου καὶ ὅσον ἐδύνατο, ἐπλούτησε μὲ γεωργικὰς μηχανὰς, βραχίονας πολυτιμίας, τῆς χώρας πολλὰ μέρη ἐνδοτέρα, διευκόλυνε τὰς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ σχέσεις καὶ, ἀποθανῶν, κατέλιπε, κληρονομίαν πολύτιμον τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ, τὸ σχέδιον, ἔστω καὶ ἀόριστον ἔτι, τοῦ ἤδη τὸ Κάιρον μετὰ τῆς Ἀλεξάνδρειας ἐνοῦντος σιδηροδρόμου.

Ἐπῆλθε κατόπιν ἡ αἰμνηστος ἐκείνη διὰ τοῦ κόσμου τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου ἐποχῆ, καὶ ἡ ἱστορικὴ τοῦ βράμβιακος ὑπερτίμησις μετέβαλεν εἰς ἀληθῆ μεταλλεῖα χρυσοῦ τὰς ἀπείρους τῆς Αἰγύπτου πεδιάδας. Μόνον ὅσοι ἐξῆσαν τότε ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἢ τυχαίως διέβησαν ἐκεῖθεν, ἐνθυμοῦνται τὴν μεγάλην ἐργασίαν, τὴν μεγάλην κίνησιν, τὴν μεγάλην ζῶην, ἢ ἢ Αἴγυπτος ἐπὶ τρία ὄλα ἔτη περιεβλήθη. Τί μακρὰ καὶ χαρμόσυνος πλουτοφόρου ἀνταλλαγῆς ἐποχὴ! Ὁ Νείλος ἐξέγεγεν ἀφ' ἐνός εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῶν

παρ' αὐτοῦ γαλακτουγομένων ἐπαρχιῶν τὰ πλούτη, καὶ ἀφ' ἐτέρου τὰ καθ' ἐκάστην εἰς τὸν λιμένα ἐκεῖνον εἰσερχόμενα ἀτμήρη σκάφη, ἔνδον ἑκατοστών κίβωτων ἐκόμιζον τὰ ἀεικίνητον τοῦ πλούτου νεῦρον. Μετὰ τὴν ἐποχὴν ἰδίως ἐκεῖνη ἢ Ἀλεξάνδρεια περιεβλήθη νέαν καθ' ὄλα ζῶην. Κατέστη ἀγνωρίστου σχεδόν. Ἐκεῖνοι οἵτινες πρὸ εἰκοσαετίας γνωρίσαντες τὴν πόλιν ταύτην, τὴν ἐπανίδωσι σήμερον, θέλουσι πολλαχοῦ παρατηρήσει τὰ ἴχνη τῆς προσψεύσεως τῆς μαγικῆς ταύτης ράβδου, ἧτις καλεῖται μέταλλον.

Ὁφθαλμὸς τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τὴν Εὐρώπην ἢ Ἀλεξάνδρεια, ἐμφαίνει καὶ διὰ τοῦ ὀνόματός της αὐτοῦ, ὅποιαν σπουδαίαν θέσιν ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων κατέειχεν ἐν τοῦ κόσμου τῇ πορείᾳ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶναι, καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν, ὁ λαμπρότερος φανὸς ἐξ ὅσων ὁ ἀθάνατος αὐτῆς ἀνάδοχος, τὸν κόσμον πρὸ δύο χιλιάδων διακοσίων περίπου ἐτῶν φωταγωγῆσας, ἤναψε. Ὁ δὲ προαιώνιος οὗτος φανὸς διττὰ ἐξέπεμψε πυρὰ ἐν ἡμέραις καθ' ἃς τὰ γράμματα καὶ ἡ ἰδέα ἐφωταγώγουν τὴν ἐν μέσῳ σκοτίας πλανωμένην ἀνθρωπότητα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, κέντρο τοῦ σοφοῦ κόσμου μέχρι τοῦ ἐβδόμου μ. χ. αἰῶνος, ἐυστήθη ἡ περιώνυμος ἐκείνη βιβλιοθήκη, ἢ οὐχὶ ἔλαττον τῶν ἐπτακοσίων χιλιάδων τόμων ἀριθμοῦσα καὶ τὴν ὅποιαν τῷ 640 μ. χ. ὁ Ὁμάρ ὀλόκληρον παρέδωκεν εἰς πῦρ. Ἐνταῦθα συνέστησεν ὁ Πτολεμαῖος τὴν αἰμνηστον ἐκείνην σχολὴν, ἐκ φιλοσόφων, γραμματικῶν, ποιητῶν καὶ τοσοῦτων ἄλλων σοφῶν ἀνδρῶν συγκεκριμένην, μέχρι δὲ τῆς ΙΗ' Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδας διατηρηθεῖσαν. Ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐλληνοστί ἐπὶ περγαμνῆς ὁ τὴν Παλαιὰν Γραφὴν περιέχων καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον γνωστός Ἀλεξάνδρινος κώδιξ.

Σήμερον ἢ Ἀλεξάνδρεια εἶναι ἡ πρώτη τῶν περὶ ἡμᾶς ἐμπορικῶν πόλεων, ἀνωτέρα καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τοῦ σπουδαίου καὶ θετικοῦ ἐμπορίου τὴν ἐπόψιν. Πλὴν δὲ τούτου εἶναι καὶ ἡ μάλλον πάσης

ἄλλης συνενούσα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ βίου τὴν τρυφήν καὶ ἡδυπάθειαν μὲ τῆς Ἀνατολικῆς ζωῆς τὴν ὕλικότητα εἶναι ἡ πόλις, ἐν ἧ ὁ φθάνων ξένος βλέπει τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος τὴν τάξιν πρὸς τὴν Ἀραβικὴν συγκρουομένην ἀταξίαν ἢ πόλιν τῶν ἄκρων, τέλος πάντων, ἂν δύναιτο νὰ τὴν ἀποκαλέσῃ τις οὕτως. Ἀπέναντι τῆς κυρίας πόλεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μεγάλων καὶ πολυτελῶν οἰκοδομῶν ἀπλοῦται ἡ δυτικὴ παραλία μὲ τὰς ἐπ' αὐτῆς, ὡς κυψέλας ὑπερμεγέθεις, ἐκ χώματος ἀπλοῦ καλύβας καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς τρωγλοδύτης Ἀραβας ἐπομένως ἀπέναντι τοῦ ὄχλου καὶ τῆς εὐδαιμονίας, ἢ ἐσχάτη πενία καὶ ἀθλιότης. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει, αἱ αὐταὶ περίπου ἀντιθέσεις παρ' ὁδοῦς εὐρείας καὶ κανονικῆς, συνοικίαι σκοτειναὶ καὶ ἀδιέξοδοι, οἰκίαι πενιχραὶ, ζῶσαι ἐνδείας φωλαὶ, πλησίον Εὐρωπαϊκῶν ἀνακτόρων, νέφη σκιαζόντα ἔτι τὸν αἴθριον καὶ γελόντα τῆς πόλεως οὐρανόν, καὶ τὰ ὅποια ὁ ἤδη ἀνατέλλον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ὕλικῆς εὐημερίας ἥλιος θέλει βεβαίως διασκεδάσει μίαν προσεχῆ ἡμέραν.

Ἐν Κάιρῳ, αἱ ἀντιθέσεις αὐταὶ προσβάλλουσι ζωηρότεροι ἐπὶ τὸν ἀφικνούμενον ξένον. Ὅδοι εὐρύτατοι καὶ κανονικαί, λεωφόροι μεγαλοπρεπεῖς καὶ θαυμάσιαι, καὶ ὅμως, καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ, πολλαχοῦ διακλαδιζόμεναι ὑπὸ σκολιῶν στενωπῶν, ὑπὸ ζοφερῶν καὶ ἀδιεξόδων λαβυρίθων, ἐν αἷς κατὰ πᾶσαν σχεδὸν τοῦ ἔτους ὄραν ἀναπνέει τις κόπρον καὶ βορβόρου ἀτμοσφαιραν, καὶ τῶν ὁποίων πολλοὺς πολλακίς δύο ἀνθρώποι ἀδύνατον νὰ διέλθωσιν ὁμοῦ. Ἐπίσης καὶ καθόσον ἀφορᾷ τὰς οἰκοδομὰς παρὰ τὰ νῦντα οἰκιῶν τριούρων καὶ ὑψηλοτέρων, ὅλων πολυτελῶς ὠκοδομημένων, εὐτελεῖς καὶ πενιχοὶ πολλακίς οἰκίσκοι, ἀπέναντι δὲ θεάτρων πλουσιῶν καὶ καφεσιῶν ἐφακίλων πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ, ἐλεεινὰ καὶ ρυπαρὰ καταγώγια εἰς ἄλλος δέκατος ἔνατος αἰὼν ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπεῖα διαλάμπων ἀντιχρὺ ὀρθίου ἔτι τοῦ ζοφεροῦ μεσαιῶνος. Ὅτε πρὸ διετίας περίπου, ἐκ Γαλλίας ἐπα-

νερχόμενος, έπεσε κέρθην κατά πρώτον την πόλιν ταύτην, έννομισα ότι είχαν άπέναντί μου δύο χωριστάς πόλεις, εις πόλους αντίθετους κειμένας και όμως έγγιζούσας αλληλάς. Ότε ίδίως, έσπέραν τινα, έξερχόμενος τής Όσβεκίας, τερπνού ύπαίθρου ένδικαιτήματος, εισήλθον εις μίαν των παρά την είσοδον τής πόλεως άδιεξόδων στενωπών με τής Ευρωπαϊκής μουσικής τούς ήχους έναύλους έτι έν τή άκοή, έννομισα ότι επήδησα από του ένός εις τό άλλο ήμισφαίριον και δι' ένός πηδήματος εύρέθη έν τού Boulevard de Sevastopol εις τής Άφρικής τό ένδότερον.

Τοιούτον και σήμερα έν τή Κάϊρον. Άνεξαρτήτως μολαταύτα των βαρβαρότητος και έποχής μεμακρυσμένης λειψάνων τούτων, άτινα έν δυσί ταύταις ταίς πόλεσιν όρθια έτι, θέλουσιν έντός μέλλοντος προσεχούς άποσιδήποτε καταπέσει και ταύτα ύπό τόν πέλεκυν τής προόδου και του πολιτισμού, ή Άλεξάνδρεια και τό Κάϊρον άνεκαθεν ύπέρξαν και σήμερα έξακολουθούν νά ήναι του πλούτου του μεγάλου ποταμού αί φυσικαί μεγάλαί και άεικίνητοι δεξαμεναί. Πλήν τούτου δε, τό Ευρωπαϊκόν περὶ τό έμπορεύεσθαι σύστημα επεκτείνεται σπουδαίως καθ' έκαστην, έν Άλεξάνδρεια πρό πάντων' έκαστος ένταύθα άναπνέει έντός κύκλου άξιολόγου τής Ευρωπαϊκής τάξεως και εύζωτας την ευώδη άτμοσφαιραν. Υπό έμπορικην έποψιν, ή Άλεξάνδρεια είναι ή ζωσα εικόν των έν μεγάλω κύκλω σπουδαίων συναλλαγών. Όποια άέννοος κίνησις, όποια και προϊόντων και έργασιών ποικιλία, όποια βαθεία και ειλικρινής περὶ του μέλλοντος τής χώρας γενική πεποιθήσις τέλος πάντων! Άθροίσατε πολλών έμου Άνατολικών πόλεων, τής Όδησσού, τής Κωνσταντινουπόλεως, τής Συμύνης, τής Θεσσαλονίκης, και πέντε ή έξ προς ταύτας άλλων, τό έξαγωγικόν έμπόριον, και πάλιν άμφίβολον άν φθάσητε τό τής Αιγύπτου, όλον σχεδόν διά τής Άλεξάνδρειας διευθυνόμενον εις τά μέρη τής καταναλώσεως.

Τής δε μεγάλης και διηνεκούς ταύτης κινήσεως, έννοείται ότι τό ζουουργόν νεύρον είναι ο βάμβαξ. Πρὸ του 1863, πριν τουτέστι ο Άμερικανικός πόλεμος άναγκάση την έν Ευρώπη βιομηχανίαν νά ζητήση άλλαγού του Νέου Κόσμου τό προς τροφήν αυτης άπολύτως άναγκαίον ποσόν, ή έτησία έξαγωγή του προϊόντος τούτου δεν υπερέβαινε έν Αιγύπτω τας 160,000 κατὰ μέσον όρον δεμάτων. Έκτοτε δε, συνεπειά τής μεγάλης υπερτιμήσεως του είδους τούτου, επί τοσοούτον άνεπτύχθη ή έν Αιγύπτω καλλιέργειά του, ώστε ή τελευταία έξαγωγή, έννωί την του 1873, έφθασε τας 800,000 δεμάτα, τέσσαρα τουτέστι εκατομμύρια σχεδόν τουρακικών κανταρίων. Ούτω σήμερα ή Αιγυπτος κατέστη εις σπουδαίος τής παγκοσμίου τού άναγκαιοτάτου τούτου προϊόντος βιομηχανίας συντηρητής, χορηγούσα τό έβδομον περίπου του κατ' έτος έν Ευρώπη κατεργαζόμενου ποσού. Πλήν δε του άξιολόγου τής ποσότητος, και τό εκλεκτόν τής ποιότητος του Αιγυπτιακού βάμβακος είναι έν έτερον πρόσθετον τής φύσεως σπουδαίον δώρημα. Έννοείται, ότι τό άριστον τουτό προς την έξόδουσιν του προϊόντος βοήθημα τής ποιότητος όφείλεται προπάντων εις την έξαίρετον φύσιν του καλλιεργούμενου έδάφους. Όφείλεται μολαταύτα επίσης σχεδόν και εις την τακτικήν τής άτμοσφαιρας πορείαν' ίσως εις τουτό πλειότερον ή εις έκείνο.

Έν Αιγύπτω, πάν ό,τι σπείρεται και καλλιεργείται, δεν περιμένει την ανάπτυξιν αυτου έκ τής καλής ή κακής διαθέσεως τής άτμοσφαιρας, έκ των συνεχών τουτέστι ή σπανίων έκείνων βροχών, αίτινες, παρακαίρως επερχόμεναι, δύνανται νά περιορίσωσι τό φυτόν, μήπω αναπτυχθέν ή και μετά την ανάπτυξιν νά βλάψωσι την ποιότητα, έν ώρα συγχομιδής. Δεν την περιμένει τουλάχιστον τοσοούτον, όσον εις τά ήμέτερα μέρη, άπολύτως έκ τούτων έξαρτώμενον. Έν Αιγύπτω, σπανίως βρέχει, όταν δε βρέξη επί τρεις και

τέσσαρας διαρκώς ήμέρας, οί Άραβες θεωρούσι τουτό ως υπερφυσικόν τι σχεδόν φαινόμενον. (*) Τό πλεονέκτημα δε τουτό, τό διά των μυρίων διακλαδώσεων του Νείλου χορηγούν τή γη τό άναγκαίον αυτη ύδωρ, χωρίς νά τό περιμένη έκ των ιδιοτρόπων πολλακίς τής άτμοσφαιρας διαθέσεων, έχει, έννοείται, όμοίαν σωτήριον επιφύραη και έφ' όλων των άλλων τής χώρας προϊόντων. Διά τά γεννήματα ιδίως, πλειότερον παντός άλλου προϊόντος έχοντα άνάγκην ύδατος, ύπως αναπτυχθώσι, του Νείλου τά διαρκώς ποτίζοντα τας παρ' αυτον παραγωγούς επαρχίας νάματα, είναι ό,τι διά τό βρέφος, τής μητρος οί μαστοί.

Όποιαν έχει σπουδαιότητα τό φυσικόν τουτό πλεονέκτημα, θέλει καλήτερον έννοήσει πώς τις, όταν μάθη, ότι εις τινα του έσωτερικου τής Αιγύπτου μέρη, δις του ένισυτου σπείρου και συλλέγουσι δημητριακούς καρπούς. Εις τουτό συντελει, έννοείται, και ή έξαίρετος φύσις τής ευεργετικής αυτων τροφου. Και μολαταύτα, είτε συνεπειά τής καταστροφής των κατὰ τά τελευταία έτη πλημμυρών, μόνης, σπουδαιοτάτης πολλακίς, μάστιγος τής χώρας, είτε διότι ή ά-

(*) Τοιοούτον τι συνέθη έσχάτως έτι, και ύπό περιέργου μάλιστα και άσσειου συνοδουθέν επεισοδίου. Περὶ τας τελευταίας ήμέρας του Ιανουαρίου βροχάται και διαρκεί κατέπεσαν βροχαί. Άραφ προφήτης ειγεν αναγγελλει ειδός τι δευτέρου κατακλυσμού, διό πρό τής ελεύσεως των βροχών πολλοί Άραβες άνεχώρησαν έξ Άλεξάνδρειας και Κάϊρου, όπως σωθώσι. Καί επανήλθον μετά τας βροχάς, άμοιβαίως συγγαίροντες άλλήλοι: επί τή έκ του κατακλυσμού άπαλλαγῃ. Πολλοί, ειδικοί περὶ τά τοιαύτα, άπέδωκαν τας διαρκείς ταύτας βροχάς εις τούς μεγάλους έκ τής εορτής του Κουρδάν-Βαϊραμιού πυροβολισμούς των Άράβων και την έντεσθεν άφθονον δηλητηρικισιν τής άτμοσφαιρας δι' όσμης πυρίτιδος. Γάλλος τφόντι έπιστήμων ύπεστήριξεν, ότι μετά διηνεκής και άφθόνους, έν ώρα νηνεμίας ιδίως, πυροβολισμούς, επέρχονται τακτικώς σχεδόν ύστοί. Καί ή έν Σολφερίνω μετά την άποχώρησιν των Αυστριακών επελθούσα βροχάία βροχή άπέδόθη εις τον δι' όλης τής ήμέρας έκείνης άκατάπαυστον πυροβολισμόν.

νάπτυξις τής καλλιέργειας του βάμβακος και τής ζακχάρως άφήρσε πολλὰς γαίας, εις την καλλιέργειαν των δημητριακών καρπών πρότερον άνηκούσας, διά τον δεύτερον μάλλον ή διά τον πρώτον λόγον, ή παραγωγή του προϊόντος τουτου ήλαττώθη μάλλον κατὰ τούς τελευταίους τουτους χρόνους. Η εισοδεία του 1873, έν παραδείγματι, περιωρίσθη εις τρία έκκατομμύρια περίπου κοιλών Κ)πόλεως σίτου, δύο και ήμισυ έκκατομμύρια μόνον κοιλών κουκίαν, 250,000 κοιλών κριθής και 120,000 φακῃς. Άλλ' ή εισοδεία έκείνη έβλάφθη και έκ τής εις πολλά μέρη εκτάκτου άποχωρήσεως των ύδάτων του τροφοδότη ποταμου.

Δύο έτερα σπουδαία τής Αιγύπτου προϊόντα είναι οί βαμβακόςποροι και ή ζακχαρις. Η κατὰ τό λήξαν έτος έξαγωγή των βαμβακόςπορων έφθασεν εις 1,334,223 άρδέπια, επτά τουτέστι περίπου έκκατομμύρια κοιλών Κ)πόλεως, ή δε τής ζακχάρως εις 600,000 κανταρίων Αιγύπτου. Είναι άπίστευτος ή ανάπτυξις την όποιαν, του τελευταίου ιδίως τουτου προϊόντος ή καλλιέργεια έλαβεν από του 1866 μέχρι σήμερα. Πρὸ του έτους έκείνου ή Αιγυπτος δεν παρήγεν ούτε τό δέκατον, ούτε τό είκοστόν του νυν παραγομένου ποσού, ύπερ μόλις φθάνει μολοντούτο εις τό είκοστόν πέμπτον τής ανά πᾶσαν την ύδρόγειον κατ' έτος δαπανωμένης ποσότητος ζακχάρως, άνερχομένης εις 15,000,000 κανταρίων. Τό δε ουσίωδέστερον και μάλλον ευχάριστον είναι, ότι ή ήδη την καλλιέργειαν τής ζακχάρως επιδιώκουσα έν Αιγύπτω μεγάλη Ευρωπαϊκή έταιρία, τοσοούτον καλώς ώργανίσθη και επεζέτεινε πολλαχού την ένεργειαν αυτης, ώστε αναμφίβολον ότι έντός χρόνου μικρού τό παραγομενον νυν ποσόν θέλει διπλασιασθῃ.

Έρχεται κατόπιν ο καφές (Μόκα), πασίγνωστος διά τό εκλεκτόν τής ποιότητος αυτου, έρχεται τό κόμμιον, έρχονται τα δέρματα, οί έλεφαντόδοντες, ο κηρός, ο λιβανος, ο μόσχος, όστρακα χελώνης, φοίνικες, όζυφοίνικες, μάνας, μαλλία, πτε-

ρά και πλείστα άλλα δευτερεύοντα είδη, άτινα άπολύτως δυσχερές ν' άπαιριθμήση τις άκριβώς όλα ένταύθα. Έάν ή Σικελία, ό άλλοτε της Ρώμης μόνος τροφοδότης, τριάκοντα όκτώ διάφορα προϊόντα παράγουσα, θεωρείται ή γονιμώτερον έν Εύρώπη έδαφος προσφέρουσα χώρα, ή Αίγυπτος, όπως σήμερα ανεπτύχθη, την υπερβαίνει και καθόσον άφορᾷ τών παραγομένων προϊόντων τό ποικίλον, έν πάση δέ περιπτώσει συμβαδίζει μετ' αύτης. Και όμως, της μέν ζωηφόρος άρτηρία είναι τό υπό τά πρώτα στρώματα της γῆς φώλεον πυρ, της δε, ένός μεγάλου ποταμού τό άκρον αντίθετον του πυρός στοιχείον ύδωρ! Όποια μυστηριώδεις της φύσεως αντίθεσεις!

Έν μέσω τωσαύτης έδαφους γονιμότητος, έν μέσω προπάντων τοιαύτης διαρκούς και εξησφαλισμένης παραγωγῆς, εις ύπήρχεν έτι πρὸς μείζονα ύλικήν ανάπτυξιν και πρόοδον φραγμός, και ό φραγμός ούτος κατέπεσεν ήδη υπό του ανθρώπινου νοός την ακάματον κοπίδα. Η διώρυξις του ισθμού του Σουεζ, αύτη ή λύσις ένός των μεγαλύτερων προαιωνίων προβλημάτων, αύτη ή των τέως κεχωρισμένων θαλασσών και των επ' αύτών κόσμων προσέγγισις και ένωσις, άφ' ένός μέν, εκ του μη είναι εις τό είναι παρήγαγε μίαν αξιόλογον πόλιν, άφ' έτέρου δε προώρισται νά δώση νέαν έκταση και ζών εις της Αιγύπτου όλης τό εμπόριον. Ταύτα δ' άλλως τε είναι τά μερικά του έργου άποτελέσματα, άπέναντι των γενικών άτινα, έν άχι συντόμως, βραδύτερον μολαταύτα, άδύνατον νά μετατρέψωσι ριζήδον του λοιπού άλλου κόσμου τό εμπόριον. Τό Σαϊδ είναι εις δεύτερος φανός, τον όποιον ό επιχειρηματίας νοός των νεωτέρων αιώνων ήναψεν άπέναντι του πρὸ 2,200 περίπου έτών υπό νοός δορυκτῆτορος στηθέντος. Η σπουδαία μεταξυ των δύο διαφορά είναι, ότι την μέν τον τότε φανόν άνάψασαν χείρα διηύθυνον σκοποί πολέμων και κατακτήσεως, την δε τον νεώτερον, ειρήνης και ύλικῆς εϋημερίας και προόδου.

Υπάρχουσι βεβαίως πολλά έτι έν τῷ έσωτερικῷ της Αιγύπτου μέρη, μ' όλον τον πλουτον της χώρας ήν κατοικοῦσι, πολλάκις λιμώττοντα, τακτικῶς δε σχεδόν έν εσχάτη άθλιότητι και κτηνώδει ύπάρξει σηπόμενα. Και ό γράφων ταύτα, παραπλέων τον πλουτοφόρον ποταμόν, ότε άλλοτε ειχεν επισκεφθῆ την Αίγυπτον, μετ' άλλους και φρίκης παρετήρει οικογενείας όλοκλήρους, γυμνάς ή με όλίγα σεσηπότα βράκη κεκαλυμμένας, δι' όλου του ένιαυτου έν ύπαίθρῳ, ως κτήνη βιούσας και άλλα χειρότερα ήκουσε περι των εις τά ένδότερα νομάδων φυλών. Πλήν, όπως άρχόμενος ειπον, ή άβέλτερος αύτη κατάστασις, έν αύτῇ τῇ φύσει του 'Αραβος έβριζωμένη, μετá χρόνους μακροῦς θέλει μόλις διορθωθῆ. Με τήν ταχύτητα άλλως τε δι' ής ήδη πνέει πρὸς όλα του κόσμου τά σημεία του πολιτισμοῦ ό άνεμος, ίσως ή ευεργετική αύτου πνοή φθάση και εις τό ένδότερον της 'Αφρικανικῆς Ηπειρου ήττον βραδέως, παρ' υσον, εκ της βαρβαρού καταστάσεως των λαών αυτών κρινοντες σήμεραν, φοβούμεθα.

Η Αίγυπτος διήλθεν εσχάτως κρίσιν έμπορικῆν, σπουδαίως πτοήσασαν και ταραξασαν τον έν τῇ χώρα εκείνη έμπορικόν κόσμον, άσυνείριστον σχεδόν πρὸς τά τοιαύτα. Είναι χρεία νά προσθήη τις ότι ή κρίσις αύτη, και νυν έτι σχεδόν ύφισταμένη, άπορρέει κατά πλείστον εκ της σπουδαίας χρηματικῆς κρίσεως, ήτις επί όκτώ ήδη μήνας μαστίζει την Κ]πολιν; Υπήρξαν άλλως τε και άλλα αίτια, σχετιζόμενα με τās εκ μέρους της Κυβερνήσεως άπέναντι των έμπόρων υποχρεώσεις, εκτεινάμεντα της έμπορικῆς ταύτης άνεμοζάλης τον κύκλον, σμικρυνόμενον μολαταύτα ήδη, έωσου εξ όλοκλήρου διαλυθῆ. Ό,τι δε ιδίως άποτελεῖ την βάση και αξίαν του Αιγυπτιακού έμπορίου, δέν είναι, ούτε ό πλουτος της χώρας, ούτε των προϊόντων τό εκλεκτόν, ούτε ό μέγας κύκλος των ιδιωτικῶν ή μετá της Κυβερνήσεως συναλλαγῶν είναι, ότι κυριωτέρα δεξαμενή έν

ή χύνεται της Αιγύπτου ό πλουτος, είναι ή 'Αγγλία' εκεί στέλλονται τά 4]5 σχεδόν των Αιγυπτιακῶν προϊόντων και μετá του 'Αγγλικού έθνους διενεργούνται αι πλείσται των συναλλαγῶν. Έκτός δ' ότι συναλλάσσονται μετá του ασφαλέςτερου και μάλλον των άλλων Ευρωπαϊκῶν έθνῶν άπαλλαγμένου κινδύνων έσωτερικῶν ταραχῶν, έχουνσι άπέναντι αυτών και σύστημα άπλοῦν και εύθες έμπορικόν, ό ποιον τό 'Αγγλικόν' ούτε είναι υποχρεωμένοι νά διέρχωνται διά του έν Γαλλία ελαστικού και ύπερ των άγοραστῶν μεροληπτικού συστήματος. Η δε μετá του άρίστου εκείνου των λαῶν διδασκάλου συνάφεια και στενή έμπορικῆ σχέσις ενεργεί και κατά πολλά άλλα επί του χαρακτηρος των έν τῇ χώρα ταύτῃ έμπορευομένων ζένων λαῶν. Έάν οι έν Αιγύπτῳ Έλληνες πολλάκις διεκρίθησαν επί πατριωτισμῷ και αισθημάτων λεπτότητι, ειτάς μετá του 'Αγγλικού έθνους στενάς σχέσεις και την έντεῦθεν μόρφωσιν του χαρακτηρος όφείλουσι κατά πολυ την ύψηλότεραν βαθμίδα, επ' ής εξέχουσι πολλῶν άλλων άλλαχού, λειπομένων δυστυχῶς, όμογενων υπό του εθνισμοῦ την έποψιν. Β.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

ΥΠΟ ΦΥΣΙΚΗΝ ΤΕ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

Έν τῷ Α'. Μέρει της παρούσης Πραγματείας θέλομεν διαλάβει συγκριτικῶς περι των διανοητικῶν δυνάμεων άμφοτέρων των γενῶν. έν δε τῷ Β'. ιδιαίτερον περι των πλεονεκτημάτων της γυναικός.

Επί πολυ ήμφισθητήθη τό ζήτημα, άλλ' εισέτι δέν άπεφασίσθη έν δηλαδή ή φυσική διάνοια της γυναικός, κατά τό φυσικόν αυ-

της μέτρον και την δύναμιν θεωρουμένη είναι ίση ή ύποδεστέρα της του άνδρός, και έν, άμφοτέρων των γενῶν εις την αυτην καλλιέργειαν καθυποβαλλομένων και έν ταίς αυταίς περιστάσεσι τιθεμένων, ήθελεν ένυπάρχει ειδική τις διαφορά ως πρὸς τον χαρακτηρα εκατέρου. Διςχυρίσθησαν τινες ότι αι διανοητικαι δυνάμεις της γυναικός εισι καθ' όλα βμοιαι πρὸς τās του άνδρός' ότι άπαιτείται μόνον άνατροφή και περιστάσεις όπως αναγάγωσιν αυτάς εις ενεργειαν, και ότι τά παραδεγεμένα κοινωνικά έθιμα και έθη, άπονέμοντα αυτῇ κατωτέραν θέσιν και άποστερῶντα αυτην των μέσων της καλλιέργειας του νοός άπερ κέκτηται τό έτερον γένος, ενεποίησαν τό μέγα άδικημα, όπερ επικαλείται κατ' αυτους σπουδαίαν και ταχίαν την διόρθωσιν. Άλλοι άφ' έτέρου διατείνονται ότι ή γυναικεία διάνοια έστι φυσικῶς κατωτέρα της δυνάμει, και ότι ή γυνή προωρισμένη ούσα όπως διάφορον κατέχη θέσιν έν τῇ κοινωνία, αι διανοητικαι αυτης δυνάμεις προσηρμώσθησαν υπό της φύσεως πρὸς τās περιστάσεις έν αις ευρίσκειται τεθειμένη. Οι μέν βεβαιούσιν ότι αι γυναικεις δύνανται νά κατασταθῶσιν εξίσου διάσημοι φιλόσοφοι, πολιτικοί, ταχίται, ζωγράφοι και γλύπται ως και οι άνδρες, και ότι τό πρὸς τās τιμάς και τās διακρίσεις στάδιον όφειλε νά ήναι έπίσης κοινόν εις άμφοτέρους. Οι δε, ότι ούδεμία διδασκαλία ή άνατροφή δύναται νά κανόνιση τον γυναικειον νοῦν ούτως ώστε νά συμβαδίξη έπιτυχῶς μετá των ανωτέρων του άνδρός διανοητικῶν δυνάμεων.

Ουδόλωσ δύναται νά διαμφισθητήθη τό ότι πραγματικῶς ένυπάρχει άνεργῆς διαφορά ως πρὸς τās ύπεστώσας διαδηλώσεις του νοός έν ταίς δύο γένεσιν, άλλ' όφείλομεν ώσαύτως και νά παραδεχθῶμεν ότι ούκ όλίγη διαφορά ένυπάρχει και ως πρὸς την άνατροφήν και τās περιστάσεις έν αις άμφοτέρα εισι σχετικῶς τεθειμένα. Πριν λοιπόν ή παραλληλισμόν τινα διαχαράξωμεν ή την πλάστιγγα βαστάσωμεν, όφείλομεν ίνα ποιήσωμεν την δέουσαν παραχώρησιν άπέναντι της ελαττωματικῆς διανοητικῆς καλλιέργειας της

γυναϊκός, ἢ τὴν δικαίαν ἀφαίρεσιν ἀπέναντι τῆς ἐντελεστεράς ἀγωγῆς τοῦ ἀνδρός. Τὸ ζήτημα ὅθεν ἔσται ἀπλῶς ἐὰν ἡ διαφορὰ αὕτη, ἢν ἅπαντες ὀφείλουσιν ἄνομολογήσασιν ἐνυπάρχουσαν, ἔστιν ἀποτέλεσμα ἀνατροφῆς καὶ περιστάσεων, ἢ ἀρχικῆς τινος ἐνδιαθέτου διακρίσεως ἐγκεφαλαχθείσης ἐφ' ἑκατέρω γένει ὑπ' αὐτῆς τῆς χειρὸς τοῦ πανσόφου δημιουργοῦ.

Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν δυνάμεθα νὰ συνομολογήσωμεν μετὰ τῶν φρονούντων ὅτι αἱ περιστάσεις καὶ ἡ ἀνατροφή ἀρκούντως ἐξηγοῦσι τὴν μεταξὺ τοῦ διανοητικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναϊκός διαφοράν, καθόσον μάλιστα, τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀντιστρατευομένων πρὸς τὴν θεωρίαν αὐτῶν, ἢ προβαλλομένη αἰτία δυσαναλογεῖ πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀποτελέσματος.

Καὶ πρῶτον πάντων, εὐλογος ἀφορμὴ συζητήσεως προκύπτει ἡ ἐξῆς: Μήπως ἀντὶ τοῦ θεωρεῖν τὴν ἀνατροφήν ὡς οὖσαν κατὰ μέρος αἰτίαν τῆς προκειμένης διαφορᾶς, δὲν εἶναι μᾶλλον ῥιζικὴ τις διάκρισις, μετ' ἰδιαίτερων τινῶν συνδυαζομένην περιστατικῶν, ἢ προσδιορίζουσα αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνατροφήν. Διατὶ αἱ γυναϊκὲς δὲν διδάσκονται τὰ μαθηματικά, τὴν ἀλγεβρᾶν, τὴν λογικὴν, τὴν ἠθικὴν, τε καὶ φυσικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἄλλας ἐπιστήμας; Αἰτία τοῦτου ἀὲν εἶναι ἄρα γε, τοῦλάχιστον ἐν μέρει, διότι αἱ διανοητικαὶ αὐτῶν δυνάμεις οὐδόλως εἰσὶ κατὰλληλοι πρὸς τοιαῦτα ἀντικείμενα σπουδῆς; Ἐὰν αἱ γυναϊκὲς κατεῖχον κλίσειν καὶ ἰκανότητα περὶ τὰ μαθήματα ταῦτα, ἢ ἀνατροφή καὶ αἱ περιστάσεις δὲν ἠθελον οὐδόλως δυναθῆναι ἵνα καταστήσωσι τοὺς κλάδους τούτους τῆς μαθήσεως τοσοῦτω δυναμικῶς ἀνεφίκτους πρὸς αὐτάς. Δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι αἱ γυναϊκὲς δὲν διδάσκονται αὐτοὺς, διότι, ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ἐν αἷς εἰσὶ τεθειμέναι, ἢ ἠθελον ἀναγκάτως προκύψει δι' αὐτάς σμικροτάτη καὶ ἀσήμαντος ἢ ἐκ τούτων πρακτικὴ ὠφέλεια. Ἄλλ' οἱ τοῦτο προβάλλοντες καὶ ὑπὲρ τῆς ἰσότητος τοῦ νοῦς ἐν ἀμφοτέροις συνηγοροῦντες, ὀφείλουσιν νὰ λά-

θωσι συγχρόνως ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ ῥηθέντες κλάδοι τῆς μαθήσεως εἰσὶν οἱ καταλληλότεστοι πρὸς βελτίωσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἰκανοὶ ἵνα ἀνυψώσωσι τὰς γυναϊκὰς ἐκ τῆς ὑποδεεστεράς ἐκείνης νοεράς καταστάσεως — ἢνπερ οὗτοι τοσοῦτον οἰκτεῖρουσιν — εἰς τὴν ἰσότητα τῆς διανοητικῆς βαθμίδος τοῦ ἀνδρός. Ἡ προβαλλομένη ἄρα ἐνστάσις ὀφείλει νὰ παραλειφθῆ ὡς μὴ παρέχουσα, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἀρχικῆς ἰσότητος, εὐλογοφανῆ τινὰ αἰτίαν ὅπως ἀφαιρεθῶσιν οἱ κλάδοι οὗτοι τῆς μαθήσεως ἐκ τῆς γυναϊκείας ἀνατροφῆς.

Οὐδὲ στιγμιαία τις ἀμφιβολία δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ἐκ φύσεως προωρισμένη ἵνα κατέχη ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν ὅλως διάφορον, ἵνα μὴ εἴπωμεν κατωτέραν, τῆς τῷ ἀνδρὶ παραχωρηθείσης. Καὶ δυνάμεθα εὐλόγως νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἀμοιβαία τις συναρμογὴ ἐνυπάρχει μεταξὺ τοῦ τε νοῦς τῆς γυναϊκός καὶ τῶν περιστάσεων ἐν αἷς αὕτη εὐρίσκεται ἐν τῷ βίῳ. Ἡ δὲ σχετικὴ αὕτη συναρμογὴ ἀναφαίνεται ἐνυπάρχουσα δι' ἀπασῶν τῶν τάξεων τῶν φύσεως ὄντων. Αἱ τοῦ πτηνοῦ πτέρυγες προσηρμοσμέναι εἰσὶν ἵνα διὰ τοῦ ἀέρος ἵπτανται, τὰ τοῦ ἰχθύος πτερυγία, ἵνα ἐντὸς τοῦ ὕδατος κινῶνται, καὶ τὰ νηξίποδα, ἵνα ὡσαύτως κολυμβῶσι, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς περὶ πάντων τῶν διαφόρων ὄντων. Πρὸς τί λοιπὸν ἠθελε γίνεσθαι ἐξαιρέτος εἰς τὸ περὶ γυναϊκός; Αὐτὰ τὰ πράγματα μᾶς ἀποτρέπουσι τοῦ νὰ υποθέσωμεν ἐξαιρέσιν τινὰ ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσι τοῦ βίου, τὰ πρῶτιστα σημεῖα τοῦ τε ἀνδρικοῦ καὶ τοῦ γυναϊκείου χαρακτῆρος πληρέστατα καὶ πιστότατα ἐξίσου διατηροῦνται καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς καταστάσεσιν, ἐνθα αἱ περιστάσεις καὶ ἡ ἀνατροφή ὀλίγον τι, ἢ καὶ παντάπασιν δὲν διαφέρουν οὐδὲ παραλλάσσουσιν μεταξὺ τῶν δύο γένων, καὶ ἐν ἐκείναις ἐνθα εἰσὶν αὐτὰ ὅλως ἀντίθετοι. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς γυναϊκός ἀναδεικνύονται ἐπίσης ζωρῶς ἐπὶ τῇ πτωχῇ καὶ ἀγραμμά-

τω χωρικῇ, ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ἐν μέσῳ τῆς κομψότητος τῆς πολυτελείας καὶ τοῦ ἐξευγενισμοῦ ἀνατραφεῖσθαι ἢ αὐτὴ δ' εἰδικὴ διαφορὰ ἐπικρατεῖ καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων βαθμίδι τῆς ζωῆς. Ὅπῃδῆποτε ἀπαντῶμεν γυναῖκα, οἷα ἢ δῆποτε αἱ περιστάσεις ἢ ἡ ἀνατροφή αὐτῆς ἀποδιδόντες αὐτῇ τὴν συναρμογὴν ἐκείνων τῶν ἰδιοτήτων, καὶ πλεονεκτημάτων, ἅπερ ἀποκαχιστώσι τὸ δυνάμενον κληθῆναι, « Γυναικεῖος χαρακτῆρ », οὐδόλως ἀπατώμεθα, καθὼ βασιζόμενοι ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἀρχικῆς διαφορᾶς ἐνθ', ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ ἀρχικῆς ἰσότητος, παραδεχόμενοι τοῦναντίον, βεβαίως θὰ ἐσφάλομεν. Πρὸς δὲ τούτοις αἱ περιστάσεις καὶ ἡ ἀνατροφή οὐδόλως δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὴν προκειμένην διαφοράν, καθότι ἔχομεν πλείστα παραδείγματα ἀνδρῶν, οἵτινες καὶ τοὶ ἐν ὀδυνηραῖς περιστάσεσιν εὐρισκόμενοι καὶ ἀπέντων τῶν ὠφελημάτων τῆς ἀνατροφῆς ἐστερημένοι, ὡς φῶς αἴφνης ἐν σκοτειᾷ ἀνέλαμψαν, καὶ εἰς ἐξοχὸν βαθμίδα ἐπιστημότητος ἀνυψώθησαν ἐκ μόνης τῆς ἰσχύος τῆς φυσικῆς αὐτῶν δεξιότητος, καὶ διακεκριμένοι νόες τοῦ αἰῶνος τῶν κατέστησαν ἐνθ' ὅσον ἰσχυροὺς ἂν καὶ ποτε ἀνευρισκόμεν γυναῖκα, ἐν ταῖς αὐταῖς οὖσαν περιστάσεσιν καὶ στερήσεσιν, ἢ τις ἀνυψώθη ὑπερᾶνω τοῦ ἰσοπέδου τοῦ εἶδους αὐτῆς. Δὲν ὀφείλομεν ὅθεν ν' ἀποδίδωμεν μείζονα τοῦ δέοντος ἀξίαν πρὸς τὴν ἀνατροφήν. Ἡ ἀνατροφή δὲν μεταβάλλει, ἀλλ' οὐδὲ δημιουργεῖ. Οὐδὲν τι ἄλλο δύναται εἰμὴ νὰ τροπολογῇ ἢ νὰ προκαλῆ εἰς ἐνέργειαν, νέαν διανοητικὴν διάθεσιν οὐ μεταδιδούσα, ἀλλὰ τὰς ἤδη ἐνυπαρχούσας ἀπλῶς ποδηγετοῦσα. Ἐνθα φυσικὴ χαυνότης ἐνυπάρχει, πῶς δύναται ἵνα ζωηρότητα ἐνσταλάξῃ, ἢ δυνάμιν τινὰ εἰς φυσικὴν ἀδυναμίαν; Ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσιν, αἱ φυσικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, θέλουσιν πάντως διαδῆλοι τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα κανονίζομενον καὶ εὐθυνοῦμενον ὑπὸ ἐξωτερικῶν αἰτιῶν.

Φρονοῦμεν ὅτι δὲν θέλομεν πολὺ ἀπέχει τῆς ἀληθείας, προβάλλοντες σύγκρισιν μεταξὺ τῶν διαδηλώσεων τοῦ νοῦς ἐν ἑκατέρω

γένει τῶν ἐνυπαρχουσῶν ἐν ταῖς συγγράμμασι τῶν ἀρίστων συγγραφέων ἀνδρῶν τε καὶ γυναϊκῶν, καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης ἐξάγοντες τὸν διανοητικὸν ἑκατέρω χαρακτῆρα. Δὲν προτιθέμεθα ἵνα ποιήσωμεν ἀνάλυσιν τῶν συγγραμμάτων ἑκατέρω μέρους, ἀλλ' ἀπλῶς ἵνα ἐξ αὐτῶν πορισθῶμεν τόνδε τὸν ὀρισμὸν ὅτι κατὰ τὴν ὑψηλοτάτην καὶ εὐγενεστάτην τῶν ἀνθρωπίνων διανοητικῶν δυνάμεων, τουτέστι τὴν δυνάμιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου ὁ ἀνδρικός νοῦς μεγάλως ὑπερτερεῖ. Δὲν ἀπαρνούμεθα τῇ γυναικὶ τὴν κατοχὴν πάσης δυνάμεως ἣτις ἀπενεμήθη καὶ τῷ ἀνδρὶ. Παραδεχόμεθα ὅτι αὕτη κέκτηται δυνάμεις τινὰς εἰς ἔτι μείζονα τελειότητα. Ἀλλὰ διαμνησθητοῦμεν μόνον περὶ τούτου, ὅτι ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς κρίσεως ἡ γυνὴ ὀφείλει ἵνα παραχωρήσῃ τὸ ἐπαθλοῦν τῷ ἀνδρὶ. Ἐν ταῖς συγγράμμασι τῶν νεωτέρων γυναϊκῶν συγγραφέων τῆς Εὐρώπης: *Hanna More, Felicia Hemans, Ellis, Sigourney, Milford, Martineau, de Stael, Goullis* καὶ ἄλλων, οἷα ἀδήποτε ἐξοχότης ἰδεῶν καὶ ἂν ὑπάρχῃ (καὶ γενικῶς ὁμολογεῖται ὑπάρχουσα) οὐδεμία ἐξ αὐτῶν διακρίνεται ἐπὶ μεταφυσικῇ βαθύτητι ἢ λογικῇ δεινότητι. Δυνατὸν νὰ ἐνυπάρχῃ ἐν αὐταῖς ταῖς συγγράμμασι φαντασία, δυνάμις ἐφευρητικῆ, ὀξεῖα τοῦ νοῦς ἀντίληψις, εὐρεία γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀκριβῆς παρατήρησις τῶν πραγμάτων, ὕψος, εὐφράδεια, καλλονὴ, ἐξοχότης ἀλλ' οὐδεμία τῶν ἰδιοτήτων τούτων, ὡς οὐδὲ τὰ συγγράμματα γυναϊκείας γραφίδος ἅπερ μέχρι τοῦδε γινώσκουμεν, ἐξέχει ἐπὶ τῇ ἐπασκήσει λογικῆς τοῦ νοῦς δυνάμεως. Μετὰ πάσης πεποιθήσεως δυνάμεθα ἵνα διαβεβαιώσωμεν οὐ μόνον ὅτι οὐδὲν τοιοῦτο σύγγραμμα ὑπὸ μεταφυσικὴν ἔποψιν δυνατόν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ συγγράμματα ἐνὸς Νεύτωνος, ἐνὸς Λαίβου καὶ Καρτεσίου, ἐνὸς Γίββωνος, ἐνὸς Paley, ἵνα μὴ προσείπωμεν καὶ πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων Πλατῶνων καὶ Ἀριστοτελῶν, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἴσως ποτὲ παρόμοιον αὐταῖς γυναϊκεῖον σύγγραμμα δυνατόν ἵνα δημοσι-

ευθη. Ὁ γυναικεῖος νοῦς φαίνεται συγκροτημένος μᾶλλον διὰ γλαφυρὰν φιλολογίαν παρά δι' αὐστηρὰς μεταφυσικὰς ἐρεῦνας: ὁμοιάζων πρὸς τὸ τρυφερὸν καὶ ὠραῖον ἄνθος, τὸ καταβέλγον ἡμᾶς διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ ἀνδρικός νοῦς δύναται νὰ προσομοιωθῆ πρὸς τὸ εὐσθενὲς καὶ ῥωμαλέον δένδρον, ὅπερ ἤττονα μὲν ἐπαγωγὸν καὶ ἤττονα θελκτικὴν τὴν ἐρασιμότητα κέκταται, ἀλλ' οὐτινος ἢ πρωτίστη ἐξοχότης συνίσταται εἰς τὴν εὐστάθειαν, τὴν καρτερίαν καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

Ἄλλως τε ἡ ἀκριβεστέρη ἐκτίμησις ἦν δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν περὶ τῶν σχετικῶν ιδιοτήτων τοῦτε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, δύναται πιθανῶς νὰ ἐπιτεχθῆ ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τοῦ σωματικοῦ αὐτῶν σχηματισμοῦ. Τὸ γυναικεῖον σῶμα ἐξέχει ὡς πρὸς τὴν συμμετρίαν, τὴν χάριν καὶ ὠραιότητα, ἀλλ' εἶναι ἤττον μυῶδες καὶ εὐρωστον καὶ ἤττον ἱκανὸν ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς αὐστηρὰν καὶ ἐνδελεχῆ γυμνασίαν καὶ ἐργασίαν.

Ἐν τῇ σωματικῇ διαπλάσει τοῦ ἀνδρὸς ὑπάρχει εἰδικὴ τις συμπύκνωσις, δύναμις καὶ ἱκανότης πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι. Καθὼς δὲ πάλιν ἡ τῆς γυναικὸς διάπλασις δύναται νὰ ἐξέχη ὡς πρὸς τὸ χάριν καὶ τὸ ὠραῖον, οὕτω καὶ ὁ νοῦς αὐτῆς δύναται νὰ ὑπερτερῆ ἐν ταῖς ιδιότησιν ἐκείναις, αἵτινες εἰσὶν ἀξιοκρατοὶ καὶ θελκτικαί. Κρίσις, ζωηρότης, ταχύτης τῶν πραγμάτων ἀντίληψις, ἀφέλεια καὶ κομψότης τοῦ λόγου εἰσὶ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ δύναμις τοῦ γενικεύειν τὸν λόγον καὶ τοῦ ἐξάγειν ὀρθὰ συμπεράσματα ἐκ συνεχοῦς σειρᾶς ἰδεῶν, ἔστι μᾶλλον τὸ ἀποκλειστικὸν τοῦ ἀνδρὸς προνόμιον.

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν ἵνα ἐκφαλισώμεν ἀφ' ἐνὸς τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῆς γυναικὸς, οὐδ' ἀφ' ἑτέρου ἵνα ὑπερεκτιμήσωμεν τὰς τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ πρόθεσις ἡμῶν εἶναι ἵνα προσέλθωμεν εἰς τὸ ἀληθές.

Εἴμεθα ἐντελῶς πεπεισμένοι ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ὠφελιμότης καὶ ἡ εὐημερία τῆς

γυναικὸς, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ βελτιώσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐξαρτῶνται μεγάλως ἐκ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπικρατήσεως ὀρθῶν ἰδεῶν περὶ τε τοῦ διανοητικοῦ αὐτῆς διοργανισμοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς θέσεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ὅτι, γνωμοδοτοῦντες περὶ ἰσότητος καὶ ὁμοιότητος ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ τὴν θεωρίαν ταύτην εἰς πρᾶξιν ἐφαρμόζοντες, ἀνατρέπομεν τὸν φυσικὸν αὐτῆς προσορισμὸν, καὶ ἀντὶ τάξεως, ἀταξίαν παρεισάγομεν ἐν τῷ συστήματι τῶν κοινωνικῶν. Ἡ θέλαμεν ὅθεν θεωρήσει τὴν γυναῖκα, ὡς οὐδὲν κατέχουσαν τὴν ἰδιότητα αὐτῆς θέσιν ἐν τῷ ἄμβωνι, ἐν τῷ δικηγορικῷ περιβόλῳ, ἐν τῇ βουλή, ἐν τῇ γερούσιᾳ, ἢ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ καθέδρᾳ, ὡς ἠθέλαμεν θεωρεῖ καὶ τὸν ἀνδρὰ ἐν θέσει ἀπρεπεί, ἐνασχολούμενον εἰς τὰ τῆς μαγειρικῆς ἢ εἰς τὴν διευθέτησιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν κατ' οἶκον ὑποθέσεων, καὶ ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν ὅτι ἐν ἐκάστη τῶν περιπτώσεων τούτων, τὰ εἶδη ταῦτα τῶν ἐργασιῶν, ἤθελον βεβαίως λίαν κακῶς διαχειρίζεσθαι καὶ ἐκτελεῖσθαι ἀπ' ἀμφοτέρωθεν τῶν μερῶν.

Τὰ περὶ τοῦ γυναικεῖου χαρακτῆρος, ἀπερ διὰ τῶν εἰρημένων, ἀνελάβομεν ὅπως ἀναπτύξωμεν, προσεπιβεβαιῶνται καὶ ὑπογυναικείας γραφίδος: Ἡ ἀγγλὴ συγγραφεὺς Hannah More λέγει ταῦτα:

« They little understand the true interests of woman that would lift her from the important duties of her elevated situation to fill with fantastic dignity a loftier, but less appropriate niche, neither do they understand her true happiness who seek to annihilate distinctions from which she derives advantages, and to attempt innovations which would deprecate her real value. Each sex has its appropriate excellencies, which would be lost were they melted down into a common character by the fashion of a new philosophy. »

ἤτοι:

« Ὀλίγον ἐννοοῦσι τὰ ἀληθῆ τῆς γυναι-

« κὸς συμφέροντα οἱ βουλούμενοι μεταβιβάσαι αὐτὴν ἐκ τῶν ἀξιολόγων καθηκόντων τῆς ὑψηλῆς θέσεώς της, εἰς θέσιν φαινομενικῆς ἀξιοπρεπείας, ὑψηλοτέραν μὲν ἀλλ' ἤττον αὐτῇ ἰδιόζουσαν ἀλλ' οὐδ' ἐννοοῦσι τὴν ἀληθῆ αὐτῆς εὐδαιμονίαν οἱ ἐπιζητοῦντες ἵνα καταστρέψωσι τὰς διακρίσεις καὶ διαφορὰς ἐξ ὧν αὐτὴ ἀπολαμβάνει ὠφελείας, καὶ νὰ προβάλλωσι νεωτερισμοὺς ἀντιστρατευομένους πρὸς τὴν πραγματικὴν αὐτῆς ἀξίαν. Ἐκάτερον γένος κέκτται τὰς ἰδίας ἀρετὰς καὶ δυνάμεις αὐτοῦ, αἵτινες ἤθελον ἀπολεσθῆ συγχωνεύμενοι εἰς κοινογενῆ χαρακτῆρα ὑπὸ τοῦ συρροῦ νέας φιλοσοφίας.

Ἐμ. Γιαννακόπουλος.

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ.

Ἄφου τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἐπὶ τοσοῦτον συνετάραξαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καὶ συνταράσσουσιν ἔτι κοί νῦν τὴν ἐπιφανείαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, θέλων, φαίνεται, καὶ οὗτος, εἴτε νὰ συμμεθέξῃ τῆς ἀποτροπαίου ταύτης συναυλίας τῶν ταραχῶν, εἴτε νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ὑποκινουμένους αὐτὰς, δεικνύων αὐτοῖς τὴν μικρότητα των, συνεταράχθη οὐκ ὀλίγον, καὶ δι' ὑποχθονίων μνησθῶν ἀπέδειξε τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπεροχὴν του, δι' ἧς παρὰ τῆς φύσεως ἐπροκίσθη. Ταραχαὶ καὶ ἀναστατώσεις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ταραχαὶ καὶ ἀναστατώσεις ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτῆς. Ἴδου τὸ ἰσοζύγιον τοῦ λήξαντος σωτηρίου ἔτους 1873.

Ὁ Βεσούβιος ἀνθαμιλλώμενος δὲν ὤκνησε καὶ αὐτὸς νὰ συμμεθέξῃ τῶν παντοειδῶν τούτων ἐπαναστάσεων, καὶ ὁ Κύριος Palmiéti ἔστις ἀνέλαβεν οικειοθελῶς τὴν φρουρήσιν καὶ κατόπτευσιν τοῦ πυριπνίου τούτου, καὶ ἔστησε τὴν σκοπιάν του πλησίον τοῦ φλογεροῦ κρατῆρος του, προλέγει τρομερὰς καὶ σφοδρὰς ἐκρήξεις. Καὶ αὐτὸ πρὸς τούτοις τὸ πρὸ αἰῶνων ἀπεσβεσμένον ἤφαι-

στειον *Otzberg* δι' ἰσχυρῶν δονήσεων ἀπέδειξεν ἐσχάτως ταῖς πέριξ αὐτοῦ τὴν προτέραν του δύναμιν.

Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους 1873 εἰς διάφορα σημεῖα τῶν κοιλάδων τοῦ Ἄδριου καὶ τῆς *Piave* ἠσθάνοντο ἐκ διαλειμμάτων ἀλλεπαλλήλους δονήσεις τοῦ ἐδάφους. Τὴν 29ην Ἰουνίου μάλιστα εἰς τὴν πόλιν *Belluno* τοῦ Βενετικοῦ οἰκίαι τινὲς κατέπεσαν, ὑπὸ τὰς ὁποίας οὐκ ὀλίγα ἐτάφησαν θύματα ἐπὶ 23 μῆνας ἀλλεπαλλήλοι σεισμοὶ κατετρόμαζον τοὺς κατοίκους· περὶ τὰ τέλη μάλιστα τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ἐπανελήθησαν μετὰ πλειοτέρας ἐντάσεως, καὶ οἱ κάτοικοι ἐφοβήθησαν νέας πάλιν σκηνὰς τῆς 29ης Ἰουνίου. Εὐτυχῶς ὅμως τὸ κακὸν δὲν ἔλαβε τὰς διαστάσεις, ἃς ἐφοβήθησαν. Λίθοι καὶ κέρατοι κατέπεσαν ἀπὸ τῶν ὀροφῶν τῶν οἰκοδομῶν, ὀρεγάλικὸς τις προτομὴ ἐκρημίσθη ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Νομαρχείου, εἰς δὲ τὰ προάστεια τῶν πόλεων *Piave* καὶ *Pra* πολλαὶ καπνοδόχοι κατέρρευσαν, καὶ βαθεὰ χάσματα τοῦ ἐδάφους ἠνεώχθησαν. Αἱ αὐταὶ δονήσεις μετὰ τῆς αὐτῆς ζωηρότητος ἐγένοντο συγχρόνως καὶ εἰς τὰς πόλεις *Feltre*, *Victoria* καὶ *Conegliano*.

Εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τοὺς μῆνας Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς λεκάνης τοῦ *Podanou* ἀπὸ τῆς πόλεως *Oullins* μέχρι τῆς *Nimes* τὸ ἔδαφος εὐρίσκειτο εἰς συνεχῆ σχεδὸν κίνησιν. Τὴν δὲ 8ην Αὐγούστου, ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως *Montelimar* εὐρίσκοντο ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρομου ἐνεκα ζωηροτάτων δονημάτων τῆς γῆς, τὸ αὐτὸ φαινόμενον συνέβαιεν εἰς *Σμόρννην*, *Καλλιπολιν*, *Δαρδανέλια*, καὶ *Χίον*. Ἡ σύμπτωσις αὐτὴ ἦτον ἀραγε τυχαία, ἢ ἦτον ἀποτέλεσμα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας, εἰς τοσαύτην ἔκτασιν ἐπενεργούσης;

Τὴν 25 Νομβρίου εἰς τὰ Ν. Δ. τῆς Γαλλίας εἰς πολλὰς πόλεις ἠσθάνθησαν συγχρόνως τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ὑποχθονίου πυρὸς, ἀλλὰ μεθ' ἤττονος ὀρμῆς καὶ ἀνευ ἀπεικταίων. Εἰς *Chateau-Neuf (Drôme)* αἱ δονήσεις του ἐδάφους ἐπὶ πολλὰς ὥρας δια-

κέσασαι ἠνάγκασαν τοὺς κατοίκους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς κατοικίας των, καὶ σκηνώσωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς. Εἰς δὲ τὴν *Donzeres* εἰσύστησαν εἰς τὸ ὑπαίθριον εἶδος τι γυναικωνίτου, ὅστις ἐπὶ μῆνα ὀλόκληρον ἐχρησίμευσεν ὡς ἄσυλον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν.

Ἄν δὲ καὶ εἰς τοσοῦτον μικρὸν διάστημα χρόνου συνέβησαν τόσον πολυάριθμοι σεισμοί, εὐτυχῶς ὅμως τὰ ἀποτελέσματά των περιορίσθησαν εἰς τὴν κατὰπτωσιν μόνον τινῶν καπνοδόχων, καὶ εἰς τὴν κατάρρευσιν ἀρχαίων τειχῶν ἢ δὲ ἀνθρωπότης ὑπέστη μᾶλλον τρόμον ἢ βλάβην. Εἰς ἄλλας ὅμως προγενεστέρως ἐποχὰς οἱ σεισμοὶ ἐπέφερον μεγάλης καὶ ἀξιοθρηνήτους καταστροφάς. Ἐκ τούτων, χωρὶς νὰ ἀναδράμωμεν εἰς ἐποχὰς λίαν μακροχρόνιαν ἀπ' ἡμῶν, καὶ εἰς μέρη πολὺ ἀπέχοντα, θέλομεν ἀφηγηθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀδιαφιλονεικῶν πληροφοριῶν τοῦ τε σοφοῦ καθηγητοῦ *W Hamilton* καὶ τοῦ περιπόστου Γάλλου γεωλόγου *Dolomieu*, τὸν σεισμὸν τῆς Λισβῶνος ἐπισυμβάντα κατὰ τὸ 1755, καὶ τὸν τῆς Καλαβρίας κατὰ τὸ 1783. Μετὰ μεγάλης δὲ δυσκολίας ἠθέλαμεν πιστεύσει τὰς ἀφηγήσεις ταύτας ἕνεκα τῶν μεγάλων καταστροφῶν τῶν ἐν αὐταῖς περιγραφομένων, ἐὰν δὲν ἔφερον τὸ κῆρος τῶν προειρημένων ἀξιοπίστων μαρτύρων, αἵτινες οὐδὲν εἶχον συμφέρον, ὅπως παραμορφώσωσι τὴν ἀλήθειαν.

Τὴν 1ην Νοεμβρίου 1755 βροντῇ ὁμοίᾳ τῇ τοῦ κεραυνοῦ ἐνέσπειρε πανικὸν φόβον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Λισβῶνος· τούτων δὲ ὅσοι ἠδυνήθησαν ἐγκατέλιπον ἀμέσως τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ κατέφυγον εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς προκουμαίας. Πάραυτα σφοδρότατος κλονισμὸς τοῦ ἐδάφους ἀνέτριψε μὲγα μέρος τῆς πόλεως, παμμέγιστοι δὲ βράχοι ἀποσπασθέντες ἀπὸ τῶν πέριξ ὄρεων, πρὶν ἢ παρέλθωσιν ἐξ λεπτὰ τῆς ὥρας, κατέρρευσαν ἐπὶ τῆς ἀτυχῆς πόλεως, ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ὁποίας 60 χιλιάδες ἄνθρωποι κατεπλάκωθησαν, καὶ κατεκάλωσαν ὑπὸ τῶν ἐκτραγικῶν πυρκαϊῶν, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τῶν ἐριδῶν τῶν μαγειριῶν, καὶ

ὑπετρέφοντο ὑπὸ σφοδρότατου ἀνέμου καὶ διαφόρων καυσίμων ὑλῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἀνατροπὴ ἐπέφερε. Καὶ ἐπὶ τινα μὲν καιρὸν ἐφωδῆθησαν μὴ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πτωμάτων ἀναπτυχθῆ λοιμὸς τις, ἢ πυρκαϊὰ ἕως κατακαύσασα αὐτὰ ἐπρόλαβε πᾶσαν περικιτῆρῶ ἀύξησιν τοῦ κακοῦ.

Ἄπειρα ὑτῆρξαν τὰ θύματα τὰ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν καταπεσοῦσθαι Ἐκκλησιῶν ταφέντα, καθότι οὐσὲς ἡμέρας μεγάλης λογτικῆς καὶ τελουμένης τῆς λειτουργίας ἐν τῇ φρικώδει ἐκείνῃ ὥρᾳ, ἄπασαι αἱ ἐκκλησίαι ἐβρίθον λαοῦ.

Ὡς νὰ μὴ ἤρουν δὲ ταῦτα πάντα, ἕτερον τραῦμα ὅλως ἀπροσδόκητον καὶ τὰ μάλα σπαραξικάρδιον ἐπῆλθεν, ὅπως ἐπιθέση τὴν κορωνίδα εἰς τὴν καταστροφὴν. Νεόδηκτος τις προκουμαία, ἐφ' ἧς ἄπειρον πλῆθος εἶχε συρρέσῃ, ὅπως μὴ καταπλάκωθῶσιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκοδομῶν, ἐν ἀκαρεῖ κατεβυθίσθη εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ὅπως μήποτε ἀναφανῆ. Πάντες οἱ ἐπ' αὐτῆς εὐρεθέντες κατεπόθησαν ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὡς ἐπίσης καὶ πάντα τὰ πλοῖα, τὰ ἀτμόπλοια, καὶ τὰ πλοῖαρια, ἅπερ ἦσαν ἐκεῖ πλησίον ἐγκυροβολημένα, χωρὶς ποτὲ οὐδ' ἐλάχιστον ἴχνος αὐτῶν ν' ἀναφανῆ που. Μὲγα βάρανθρον ἠνεψόχη, καὶ ἀμέσως ἐκλείσθη. Προσθέτουσι μάλιστα ὅτι εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπῆρξέ ποτε ἡ προκουμαία βολιδοσκοποῦντες δὲν ἠδυνήθησάν ποτε νὰ φθάσωσι τὸν βυθόν.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν μετέπειτα ἀναφερομένων σεισμῶν κατεκλόνισεν ἐπὶ τοσοῦτον βαθμὸν καὶ τοσαύτην ἔκτασιν τὸν ἡμέτερον πλανήτην. Μετὰ πλείονος ὅμως σφοδρότητος ἐπῆλθεν εἰς τὴν Πορτογαλίαν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου αἱ πόλεις *Fes* καὶ *Mequinez* ἄρδην κατεστράφησαν· ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Εὐρώπης σχεδὸν πάντα ἠσθάνθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦπτον τὸν κλονισμὸν αὐτόν. Αἱ αὐταὶ δονήσεις ἐφθασαν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν Ἀντιλλῶν καὶ τῶν βορείων τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ αὐτὴ προσέτι ἡ θάλασσα δὲν ἔμεινεν ἀμέτοχος τῆς παγκοσμίου δονήσεως. Πλοῖα πολὺ

ἀπὸ τῶν παραλίων ἀπέχοντα κατεκλονίσθησαν μετὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὡσεὶ κατὰ ὑφάλων προσέκρουον. Κολλοσιαία δὲ κύματα ἐσάρωνον, οὕτως εἶπεν, τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας. Τούτων δὲ ἐν 18 μέτρων ὕψους, λέγουσιν, ἐν τῇ πρὸς τὸν ὠκεανὸν παλιρροία τοῦ ἀπήγαγεν ἀνεπιστρεπτι νέον τινα πλήρη χρηστῶν ἐλπίδων, καὶ πλούσιον ἐπὶ πατρικῆ καὶ προγονικῆ εὐκλείᾳ, τὸν ἔγγονον τοῦ Ἰωάννου Ρακίνα.

Ἄτερος οὐχ ἦπτον σφοδρὸς σεισμοί, τοῦ ὁποίου τὰ ἀποτελέσματα ἐμελέτησαν τόσον ὁ σοφὸς *Dolomieu* ὅσον καὶ οἱ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἐπιφορτισθέντες σοφοί, εἶναι ὁ τῆς Καλαβρίας, ὁ κατὰ τὸ 1783 ἔτος ἐπισυμβάς, οὗτος αἱ δονήσεις διήρκεσαν μέχρι τοῦ 1786. Ὁ δὲ Κύριος *Pignataro*, ἰατρός τῆς *Monteleone* πόλεως ἐκ τῶν ταμάλα βλαβειῶν, ἐσημείωσε 949 σεισμοὺς, ἐξ ὧν 501 πρώτης τάξεως, ἐπισυμβάντας μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1783.

Αἱ δονήσεις ἐξτείνοντο ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς Καλαβρίας μέχρι τῆς Νεαπόλεως· πέραν δὲ τῆς θαλάσσης διεδόθησαν ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς Σικελίας, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὴν Μεσήνην. Ἡ πόλις *Oppido*, εἰς τὴν κάτω Καλαβρίαν κειμένη, ὑπῆρξεν τὸ κεντρικὸν σημεῖον, ὅθεν καὶ οἱ σφοδρότεροι δονισμοὶ διεκλαδύθησαν. Πέριξ τῆς πόλεως *Oppido*, ἐπὶ περιφερείας 32 χιλιαμέτρων ἀκτίνος, ἐντὸς δύο λεπτῶν τῆς ὥρας πᾶσαι αἱ πόλεις καὶ πάντα τὰ χωρία ἐγείναν σωρὸς ἐρειπίων κατὰ συνέπειαν τρομερᾶς τινος δονήσεως τὴν 5ην Φεβρουαρίου 1783 ἐπεληούσης. Ἡ Μεσήνη ὑπέστη καὶ αὐτὴ σοβαρωτάτας ζημίας. Τὸ ἔδαφος ἐφαίνετο ὡσπερ περὶ ἄξονά τινα στρεφόμενον, ἢ περιστροφικῆ δὲ αὐτῆς κινήσεως τῆς γῆς ἦτο τόσον ἐπαισθητὴ, ὥστε εἰς πολλοὺς κατοίκους ἐπέφερε τὴν αὐτὴν ἀδιαθεσίαν, ἣν καὶ οἱ θαλασσοποροῦντες ἐνίοτε αἰσθάνονται.

Βαθύταται σχισμάδες τοῦ ἐδάφους, διάφορα σχήματα ἔχουσαι, ἠνεψόχησαν, καὶ ἄλλαι μὲν ἐμειναν χαίνουσαι, ἄλλαι δὲ πάλιν ἐπανακλεισθεῖσαι κατέπιον ἐκτεταμένους οἰκδομῆς. Ἀναφέρουν μάλιστα ὅτι

ἄνθρωποι καταποθέντες ἐν τισι τοιαύταις σχισμάσι, ἀνετινάχθησαν ὀλίγον ἔπειτα ζῶντες μετὰ κολοσιαίων στηλῶν ὑδάτων, ὑπὸ δευτέρας δονήσεως τῆς γῆς ἀναβλύσαντων, αἵτινα εἰς πολλὰ μέρη ἐσχημάτισαν διαφόρους λίμνας· ἐξ ὧν μία « *Lagodel Tofilo* » καλουμένη, ἔχει πλάτος μὲν 286 μέτρων μῆκος δὲ 544, καὶ βάθος 16 καὶ τὴν ὁποίαν εἰς μάτην ἐπροσπάθησαν νὰ ἀποξηράνωσι.

Οἰκίαι δὲ πάλιν ἐπὶ κατωφερειῶν λόφων κτισμέναι παρεσύρθησαν μετὰ τῶν πέριξ γαιῶν καὶ τῶν ἐπ' αὐταῖς δένδρων, μέχρι 400 μέτρων ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς των τοποθεσίας, χωρὶς οὔτε αἱ οἰκίαι αὐταὶ νὰ βλασθῶσι, οὔτε τὰ δένδρα νὰ ἐκρίζωθῶσι, οὕτως ὥστε οἱ ἐν αὐταῖς οἰκούντες ἐζήληθον σώοι καὶ ἀβλαβεῖς. Ἡ περίστασις αὐτῇ, μὴ προβλεπομένη ὑπὸ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἤγειρε σφοδρὰς συζητήσεις περὶ τοῦ τίνι ἀνήκον αἱ ἐκτοπισθεῖσαι ἰδιοκτησίαι.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κυρίου *Hamilton* 40 χιλ. ἄνθρωποι ἐχάθησαν εἰς τε τὴν Σικελίαν καὶ τὰς δύο Καλαβρίας, 20 χιλ. δὲ ἀπέθανον ὕστερον κατὰ συνέπειαν διαφόρων ἐπιδημιῶν, αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ ἀνεπαρκούς τῶν τροφῶν, τῆς δυσκρασίας τῆς ἀτμοσφαιρας, καὶ τοῦ πυρετοῦ, τοῦ « *malaria* » καλουμένου, ὅστις ἀνεπτύχθη ἐκ τῶν ἀναβλύσαντων ὑδάτων, τῶν τὰς λίμνας καὶ τὰ τέλματα νεωστὶ σχηματισάντων.

Πρὸς ταῖς ἀνω δυστυχίμασι μετὰ θλίψεως ἀναγκαζόμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι διαρκούσης ἐτι τῆς καταστροφῆς μυσαραὶ καὶ ὄλως ἄγριαι καὶ ἀτιμοὶ πράξεις διαπράττοντο ἐντὸς τῶν πόλεων ὑπὸ τῶν αἰσχροβίων χωρικῶν Καλαβριῶν. Ἀφηφούντες οὗτοι πάντα κίνδυνον περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἐν μέσω τῶν καταρρέοντων τειχῶν, εἰσέρχοντο ἐντὸς τῶν ἡμικαύστων οἰκιῶν πρὸς λείαν, κατεπάτου ὑπὸ τοὺς πόδας των τὰ πτώματα τῶν ἡμιθανῶν εἰσέτι θυμάτων τῆς καταστροφῆς, καὶ ἀφοῦ τοῖς ἤρπαζον ὅ,τι ἐπ' αὐτῶν εὕρισκον, ἀφῆρουν προσέτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐνδύματά των. Τοιοῦται

βαρβαρότητες συνέβησαν και κατά τὸν προαναφερθέντα σεισμόν τῆς Λισβώνας· ὁ βασιλεὺς ὁμοίως τῆς Πορτογαλλίας διέταξε νὰ στηθῶσι περίξ τῆς πόλεως κρεμάθρακι, ἐφ' ὧν περὶ τοῦ ἑκατὸν τοιούτους ἀνιέρους κρεμάσας ἔθηκε τέρμα εἰς τὸ ἐπανείδιστον τοῦτο ἐπάγγελμα.

Τὰ στενά ὄρια τῆς παρουσίας πραγματείας δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι τὴν ἀφήγησιν καὶ ἄλλων καταστρεπτικῶν σεισμῶν, οἵτινες, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐπέφερον τὴν καταστροφὴν πολυαριθμῶν πόλεων. Ἐν παρόδῳ ὁμοίως ἀναφέρομεν τὴν αἰφνιδίαν ἀνύψωσιν πολλῶν ὑψηλῶν λόφων, οἷος ὁ *Monte-nuove*, ὅστις τῷ 1538 αἰφνης ἀνεψύη μεταξὺ τῶν λιμνῶν *Averne* καὶ *Lucrin* τὰς ὁποίας ἐν μέρει ἐπλήρωσε, καὶ τὸ ἠφαιστειον *Jorullo*, ὅπερ ὡς ἀμανίτης ἐν μιᾷ νυκτί, τῆς 29 Σεπτεμβρίου 1789, ἐφύτρωσεν ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος τῆς ἐπαρχίας, *Méchoacham* τοῦ Μεξικοῦ.

Διὸ ζητήματα, περὶ τὰ ὁποία κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐνδιατρίψωμεν ὀλίγον, παρουσιάζονται ἡμῖν τὰ ἑξῆς.—Οἱ σειμοὶ συνοδεύονται ὑπὸ ἰδιαιτέρων τινῶν φαινομένων;—ὑπάρχουσι ἀτμοσφαιρικαὶ περιστάσεις αὐτοῦς ἀναγγέλλουσαι;—Ὁφείλομεν ἐν γένει νὰ μὴ δίδωμεν ἀπόλυτον πίστιν εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν τῷ μετέωρον τοῦτο περιγραφόντων μαρτύρων, διότι οὗτοι ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου εὐρισκόμενοι, ὡς ἐκ τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης κατήντησαν μέχρις ὑπερβολῆς, ἐκλαθόντες ὡς ἀληθείας τὰ πλάσματα τῆς ἠρεθισμένης φαντασίας τῶν οὐχ ἤττον ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι πολλοὶ σειμοὶ ἐπροηγέθησαν ἢ καὶ ἐσυνοδεύθησαν ὑπὸ τρομερῶν βροντῶν, προσερχομένων ἐκ τῆς διαροήξεως τῶν τῷ ἀρχέγονον ἔδαφος σχηματιζόντων βράχων. Ἐπίσης βέβαιον εἶναι ὅτι, ὀλίγα λεπτά πρὶν ἢ ἡ γῆ σεισθῆ, ἢ μαγνητικῆ βελόνη ὑφίσταται βιαίους ταραγμούς. Τοῦτο μάλιστα παρατηρήθη καὶ ἐπεκυρώθη πλεόν ἢ ἅπαξ. Δέγεται προσέτι ὅτι τὰ ζῶα αἰσθάνονται ἀνησυχίαν τινὰ, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπέλθῃ σεισμός. Τὸ φαινόμενον τοῦτο προ-

έρχεται ἄρα γε ἀπὸ ἰδιαιτέρων τινῶν ἠλεκτρικῆν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαιρας μας, ὅπως διατείνεται ὁ *K. Labèche*; Δὲν δυνάμεθα καὶ μὲ περισσύτερον δίκαιον νὰ ἀποδώσωμεν αὐτὸ εἰς τὴν παράτασιν τῶν ζῶων λεπτοτέραν ἀφῆν, ἥτις διευκολύνει ταῦτα νὰ προαισθάνωνται πρὸ ἡμῶν τὰς ἐπερχομένας δονήσεις; Ἡ ὄσφρησις τοῦ σκύλου, καὶ ἡ ἀκοή τοῦ ἵππου ἐπιτρέπουσι εἰς τὰ μαστοφῶρα ταῦτα νὰ αἰσθάνωνται πράγματα, ἅτινα παντελῶς διαφεύγουσι τὰς αἰσθήσεις μας· διατί λοιπὸν νὰ μὴ συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὴν αἰσθησιν τῆς ἀφῆς τινῶν ἐξ αὐτῶν;

Ἡ μεταξὺ σεισμῶν καὶ ἠφαιστειῶν ἐνυπάρχουσα συνάφεια εἶναι ἤδη πρᾶγμα ἀδιαφιλονεικητόν· καὶ οἱ μὲν καὶ τὰ δὲ ἔχουσι κοινὴν τὴν καταγωγὴν, καὶ εἶναι ἀποτελέσματα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας. Ἡ αἰτία δὲ αὕτη κατὰ τὸν Κύριον *Humbolt* καὶ τοὺς περιφημότερους γεωλόγους εἶναι «ἡ κεντρικὴ θερμότης τῆς γῆς», θερμότης τῆς ὁποίας ἡ ὑπαρξίς ἐκδηλοῦται ὑπὸ τῆς κατὰ λόγον τοῦ βάθους αὐξούσης θερμοκρασίας, καὶ τῆς ὁποίας ἡ καταγωγὴ ἀνάγεται εἰς τὰς κοσμογονικὰς ἐποχὰς, ὅτε καὶ ὁ ἡμέτερος Πλανήτης ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῆς βαθμητικῆς ἀποψύξεως ἐνὸς μέρους τῆς νεφελώδους ἀτμοσφαιρας τοῦ Ἡλίου.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ ὑποχθονίου πυρὸς εἶναι μίᾳ ὑπόθεσις, τὴν ὁποίαν ὁμοίως οὐδὲν μέχρι σήμερον ἠδυνήθη νὰ διαψεύσῃ. Ὅλαι αἱ πρὸς διάψευσιν αὐτῆς προσπάθειαι τῶν *K.K. Prevai* καὶ *Lyelle* δὲν ἀντέχουσιν εἰς αὐστηρὰν συζήτησιν, ὅπως θέλομεν προσεχῶς τὸ ἀποδείξει, ἐὰν ὁ Βεσουβίος, καθ' ὃ προβλέπεται, μᾶς δώσῃ ἐκ νέου ἀφορμὴν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Κωνστ. Α. Ἰσηγόρης.